

Kunnskapsgrunnlag for universitets- og høgskolesektoren

Rapport **A**

- Generell del
- Persondimensjon
- Fysisk dimensjon, del 1

15. oktober 2017

Bidrag til Kunnskapsdepartementets arbeid
med investeringsplan for 2019-2022

Forside: HSN Sogndal, Sentralbygget. Foto: Jaro Hollan

Prosjekteier	Brit Sylte	Avdelingsdirektør, RA
Prosjektleder	Sidsel Jerkø	Sjefarkitekt, RA
Kvalitetssikrer	Steffen Gretland	Overingeniør, RA

1140001 UH-plan – Kunnskapsgrunnlag, Rapport A

Innholdsfortegnelse

0	Sammendrag av rapport A	5
1	Innledende del.....	9
1.1	Innledning.....	9
1.1.1	Om oppdraget	9
1.1.2	Om leveranser	9
1.2	Gjennomføring av oppdraget.....	10
1.2.1	Innhenting av data.....	10
1.2.2	Utarbeiding av rapport m.m.....	10
1.2.3	Rapporteringsnivå	11
1.2.4	Om grafiske fremstillinger av dataene	11
2	Generell del	12
2.1	Introduksjon til generell del	12
2.1.1	Kilder.....	12
2.1.2	Avgrensning	12
2.1.3	Strukturreformen i UH-sektoren	12
2.2	Dagens UH-institusjoner - typer og antall	15
2.2.1	Oversikt over UH-institusjoner	15
2.3	UH-sektor – geografisk fordeling.....	17
2.3.1	Geografiske regioner / landsdeler.....	17
2.3.2	Kart som viser alle studiestedene	19
2.4	UH-sektor - størrelsesforhold	21
2.4.1	Flere innfallsvinkler til å måle størrelsesforholdet.....	21
2.4.2	Institusjonenes størrelser målt i antall studenter	21
2.4.3	Institusjonenes størrelser målt i bygningsmassens areal i m2 BTA	22
2.4.4	Institusjonenes størrelser målt i institusjonenes totalbudsjett	22
2.4.5	Sammenholding av de tre innfallsvinklene	23
2.4.6	Videre bruk av størrelsesforholdet i denne rapporten	24
2.5	UH-sektor - forvaltningsregimer.....	25
2.5.1	Innledning om forvaltningsregimer.....	25
2.5.2	Bygningsmassens totale areal, fordelt på forvaltningsregimer.....	26
2.5.3	Bygningsmassen for hver institusjon, fordelt på forvaltningsregime	27

3	Persondimensjonen.....	30
3.1	Introduksjon til persondimensjonen	30
3.1.1	Kilder og tidsperspektiv	30
3.2	Studenter	30
3.2.1	Totalt antall studenter.....	30
3.2.2	Studenter fordelt på heltid / deltid	31
3.2.3	Studenter fordelt på undervisningsform	32
3.2.4	Geografisk fordeling av studenter	34
3.2.5	Studenter fordelt på fagfelt.....	37
3.2.6	Studenter fordelt på lavere / høyere grad	45
3.3	Ansatte	46
3.3.1	Antall ansatte totalt.....	46
3.3.2	Ansatte fordelt på institusjon.....	48
3.3.3	Ansatte fordelt på ansatt-kategorier.....	51
4	Fysisk dimensjon, del 1.....	55
4.1	Generelt.....	55
4.1.1	Innledning om fysisk dimensjon	55
4.1.2	Avvik i rapporteringspraksis og mellom kilder	56
4.2	Bygningsmassens areal inkl. korreksjonsfaktorer	57
4.2.1	Samlet bygningsmasse i m2 BTA – totalt og for hver institusjon	57
4.2.2	Oppmålt areal og ulike arealtyper.....	57
4.2.3	Areal til museer og andre spesielle funksjoner	59
4.2.4	Fremleid areal og fristasjoner	60
4.2.5	Arealer i sambruk med andre institusjoner.....	60
4.3	Verneklasse og tilstandsgrad.....	61
4.3.1	Verneklasser	61
4.3.2	Tilstandsgrad	64
4.3.3	Sammenstilling: Vernestatus og tilstandsgrad	67
5	Vedlegg – og videre bruk av datamaterialet	68
5.1	Om websider som «vedlegg til rapporten».....	68
5.2	Interaktivt web-basert kart som «vedlegg til rapporten».....	68
5.3	Informasjon om hver enkelt institusjon	68

1140001 UH-plan – Rapport A

0 Sammendrag av rapport A

1 Innledende del

Statsbyggs oppdrag er å bistå Kunnskapsdepartementet (KD) i deres arbeid med ny investeringsplan for bygg i UH-sektoren ved å fremskaffe et kunnskapsgrunnlag om sektoren. Dette skal ta utgangspunkt i fysisk dimensjon, men se denne opp mot andre dimensjoner – knyttet til personer, økonomi, funksjonalitet og miljø, og også relatert til fremtidsdimensjonen.

Kunnskapsgrunnlaget vil bli levert som tre del-rapporter innen 31.12.2017, og en tilleggsrapport 28.02.2018. Vedleggene vil være i form av interaktive websider i bl.a. PowerBI.

I rapport A er DBH-basen benyttet som hovedkilde, men det er også benyttet andre kilder, inkl. opplysninger innhentet via intervjuer med institusjonene i sektoren. Dataene er primært relatert til institusjons-nivået, fordi svært mange data ikke er eller kan være oppdelt på campus-nivå. Der det er grunnlag for det er imidlertid informasjonen vist også på campus-nivå eller på annen hensiktsmessig måte.

Alle dataene i rapporten ligger i interaktive websider (PowerBI-URL), og informasjonen kan vises på utallige måter. Materialet er forsøkt fremstilt så variert som mulig for å vise dette.

2 Generell del

Oppdraget er avgrenset til å omfatte kun statlige UH-institusjoner, dvs. universiteter, statlige vitenskapelige høyskoler og statlige høyskoler i fastlands-Norge (dvs. ekskl. Svalbard). Det har nylig vært gjennomført en strukturreform i sektoren med fusjoner mellom en rekke institusjoner, også på tvers av institusjonskategorier, og andre endringer. Inndeling i de nevnte kategoriene er derfor i ferd med å bli stadig mindre relevante, også pga. institusjonsopprykk. Vi forholder oss likevel så langt som mulig til dagens inndeling i kategorier.

Sektoren består i dag av 21 institusjoner med til sammen 89 campuser/studiesteder, pluss ytterligere 9 mindre lokasjoner i Oslo. Mønsteret er at de etablerte universitetene har flere campuser i samme by, mens de nye og fusjonerte fler-campus-høgskolene har sine campuser spredt i ulike byer. Den geografiske informasjonen er vist i et interaktivt kart.

Institusjonenes størrelse måles normalt i antall studenter. I rapporten er det i tillegg vist en rangering etter bygningsmassens bruttoareal, og etter institusjonenes totalbudsjett. Ved å sammenholde disse tre vinklingene, endres rangeringa av institusjonenes størrelse vesentlig, og dette bidrar til å belyse ulikheter mellom institusjonene, især knyttet til areal og kostnader.

Bygningsmassens totale areal, fordelt på forvaltningsregimer, viser at litt over halvparten av denne er forvaltet av institusjonene selv, litt over en fjerdedel er leid/forvaltet av Statsbygg, og litt under en fjerdedel er leid i det private markedet. Utvikling i prosentvis fordeling av totalen fra 1997 til 2016 viser at Statsbyggs andel er noe synkende, mens leie i markedet er litt stigende. Hovedtyngden av arealøkningene i perioden er innen selvforvaltet areal.

Forvaltningsregimet varierer mye over tid på et mer detaljert nivå, og de fleste institusjonene har arealer innenfor alle de tre forvaltningsregimene, med ulikt regime på ulike campuser.

3 Persondimensjonen

Persondimensjonen omfatter studenter og ansatte.

Totalt antall registrerte studenter er omtrent 12% høyere enn totalt antall studenter målt som heltidsekvivalenter. Ved å se på institusjonenes størrelse, rangert med disse to målene for studenttall, endres også rekkefølgen. Universitetene blir relativt sett større når studentene måles som heltidsekvivalenter.

Mer detaljerte oversikter over forholdet mellom registrerte studenter og heltidsekvivalenter for studentene viser at høgskolene har over dobbelt så høy andel deltidsstudenter som universiteter og vitenskapelige høgskoler, og andelen deltidsstudenter har totalt sett økt etter ca. 2012. Andre eksempler: andel deltidsstudenter innen lærerutdanninger er mer enn 3 ganger så høy som for studenter innenfor naturvitenskapelige og teknologiske fag (22% mot 6%), og nesten dobbelt så høy som gjennomsnittet.

DBH-basen skiller mellom nettbasert undervisning, samlingsbasert undervisning og undervisning ved campus. Med økt bruk av digitale undervisningsformer viskes disse skillene noe ut, og de to første kategoriene kan samlet omtales som «fleksible studier». Fler-campus-institusjonene med campuser i mange byer har relativt sett flere fleksible studier. Antallet fleksible studier fikk en markant økning rett etter 2005, men har hatt en nokså flat vekstkurve de siste 10 årene. Ifølge DBH-basen har omtrent all studentveksten kommet innenfor «undervisning ved campus». Dette vil bli omtalt nærmere i Rapport B, og sammenholdt med bruksmønster og faktisk tilstedeværelse på campus. Ved eventuell bearbeiding av faktagrunnlaget til KPIer av typen «m2 pr. student pr. campus» vil registrering av studentenes undervisningsform ha betydning.

Vekstkurven for antall studenter er relativt lik for alle landsdeler, bortsett fra en noe lavere vekst i Nord-Norge.

For de fusjonerte institusjonene er det ikke alltid mulig å skille ut hvilken campus som har hatt studentvekst. Vi kan eksempelvis ikke se om veksten har kommet i en middels stor by eller i en liten by. Vi kan imidlertid se at studentveksten for totalt antall studenter helt klart er størst i de aller største byene (Oslo, Trondheim, Bergen, Tromsø). For prosentvis vekst over perioden 1997 – 2016 er imidlertid bildet mer nyansert. For mange av fler-campus-institusjonene er veksten faktisk prosentvis litt høyere ved de middels/mindre stedene, og for institusjonene som ikke har sete i en stor by ser veksten ut til å være jevnt fordelt.

For inndeling i fagfelt benyttes SSBs NUS-kodeverk, fagfelt-nivået (med 9 kategorier). Totalt antall studenter fordelt på fagfelt er vist både som stolpediagram, flatediagram, kakediagram og enkelt-søyle (monolitt). Det er også vist utvikling av hvert fagfelt i perioden 1997 – 2016, og all denne informasjonen er delt / kan deles på både regioner, institusjonskategorier og enkelt-institusjoner, men det er bare delvis mulig å skille den på campus-nivå.

Det er mulig å ta ut mange typer «funn» for fordeling på fagfelt. Vi nevner her eksempelvis:

- For totaltallene har de fleste fagfeltene hatt klar/sterk økning, men humanistiske fag har hatt en nedgang, og samfunnsfag har hatt kun en meget svak vekst.
- Nedgangen i de humanistiske fagene er bare på universitetsnivå (men stor), og der har også samfunnsfagene nedgang. Begge fagfeltene har svak vekst i høgskolesektoren.
- Lærerutdanningene har sterk vekst i hele landet, bortsett fra i Nord-Norge, hvor det er en klar reduksjon i antall studenter.

- På universitetsnivå hadde naturvitenskapelige og teknologiske fag en svak nedgang frem til ca. 2007, men har etter det hatt en meget kraftig vekst, og har nå klart flest studenter totalt sett.
- For høgskolesektoren er det helsefagene som har flest studenter, og de har hatt en jevn vekst i hele perioden 1997 – 2016.

Prosentvis andel høyere-grads studenter er klart høyest ved de fem «gamle» universitetene, med prosentvis andel i synkende rekkefølge: NMBU, UiO, NTNU, UiB og UiT. De tre «nyere» universitetene har en prosentvis andel høyere-grads studenter som er klart lavere, og som representerer en mellomting mellom de fem «gamle» universitetene og høgskolesektoren.

Totalt antall ansatte har over perioden 1997 – 2016 hatt en samlet vekst på ca. 62%, mens samlet vekst i antall studenter var på ca. 38% i samme periode. Veksten har vært størst for stillinger innenfor administrasjon/drift (relatert til vitenskapelig ansatte), og fordelt på regioner er det en noe lavere vekst i Nord-Norge enn i resten av landet.

Forholdet mellom antall ansatte og antall studenter var 1:7 i 1997, men økte til 1:6 i 2016. I 1997 var det i hovedsak bare NMBU som skilte seg ut med et høyt antall ansatte pr. student. I 2016 var det mye større ulikheter innenfor sektoren mht. dette forholdstallet, og nå skilte universitetene seg klart ut fra høgskolene. UiO hadde i særklasse størst endring i dette forholdstallet, og ved å se nærmere på de største enkeltinstitusjonene, ser vi at UiO var den eneste av disse som hadde synkende studenttall i hele perioden – men samtidig samme vekstkurve som de øvrige institusjonene mht. antall ansatte.

For øvrig har det vært relativt sett større økning i rekrutteringsstillinger, og relativt sett svært lav vekst i støttestillinger.

For antall ansatte vil et institusjonsvektet snitt (som tar utgangspunkt i hver institusjons prosentvise fordeling) gi en andel ansatte i administrasjon på ca. 32%. Universitetene har da et snitt på 28%, dvs. relativt lav prosentvis andel ansatte innen administrasjon/drift i forhold til resten av sektoren.

4 Fysisk dimensjon, del 1

I rapport A omfatter fysisk dimensjon primært totalarealer, vernestatus og tilstandsgrad.

På det overordnede nivået i denne delrapporten er DBH benyttet som hovedkilde, men det er også benyttet data innsendt av institusjonene eller hentet fra databaser hos Statsbygg. Det er imidlertid flere feilkilder, og bygningsmassens areal bør korrigeres for en rekke faktorer før det foretas sammenligninger og analyser relatert til andre dimensjoner. Dette vil bli utdypet i senere leveranser, men vi nevner her noen av disse korreksjonsfaktorene:

- Ulik praktisering av målereglene; avvik som kan påvises i triangulering mellom ulike kilder for å hente ut arealdata; og store ulikheter i arealtyper som i stor grad påvirker sammenligninger i sektoren (kjellerarealer, garasjer/uthus, spesialrom, utomhus m.m.)
- Areal til museer og andre spesielle funksjoner som ikke har samme «studentproduksjon»
- Fremleid areal og fristasjoner; inntekter fra utleid areal er eksempelvis ikke med i DBH.
- Arealer i sambruk med andre institusjoner (helseforetak, forskningsinstitutter, næringsliv).

Vernestatus er gjennomgått, og sektorens totale areal er fordelt på verneklasser (verneklasse 1 = fredet, verneklasse 2 = annet statlig vern, «gul liste» = kommunale lister over verneverdig bygningsmasse som ennå ikke er vurdert for formelt vern). Bygningsmassens areal er også vist fordelt på institusjoner og verneklasser. Universitetene har vesentlig høyere andel vernet bygningsmasse enn høgskolesektoren, og UiO skiller seg klart

ut med mest vernet bygningsmasse både i totalt antall kvm og i prosentvis andel. NMBU og UiB ligger også høyt.

Tilstandsgrad er gjennomgått, og denne er registrert på to ulike måter: hovedtyngden er klassifisert iht. NS 3424, som angir fire formelle tilstandsgrader (TG0 – TG3, hvor TG0 er best). Der det ikke var gjennomført slike undersøkelser ble det ved mange av institusjonene, på etterspørsel våren 2017, foretatt skjønnsmessige vurderinger. Samlet areal er fordelt på tilstandskategorier og på institusjoner – på flere måter. Det fremkommer da at de selvforvaltende institusjonene har størst areal med de dårligste tilstandsgradene, både i totalt areal og i prosentvis andel.

I rapporten er informasjonen knyttet til vernet bygningsmasse sammenholdt med informasjonen knyttet til teknisk tilstandsgrad. Vi har da fordelt total bygningsmasse på verneklasser, og sett på fordeling av tilstandsgrader innen hver av disse. Vi ser da at en relativt høy andel av den vernede bygningsmassen er i kategorier med dårlig standard og der det iht. NS 3424 anbefales at det bør iverksettes tiltak (for en mindre del: strakstiltak). Det er imidlertid også mye bygningsmasse uten vernestatus som er i dårlig stand.

5 Vedlegg – og videre bruk av datamaterialet

Datainformasjonen er ikke lagt i ordinært vedlegg, men i websider knyttet opp mot verktøyet PowerBI. PowerBI-URL vil derfor utgjøre det reelle vedlegget til rapporten.

Statsbygg har utarbeidet noen «dashbord» for navigering i PowerBI, og disse gir muligheter for å ta ut ønsket informasjon på svært mange måter. PowerBI er imidlertid et verktøy som krever egne lisenser, og også opplæring – dette inngår ikke i Statsbyggs leveranser.

All informasjon kan vises på ulike måter, og rapporten forsøker å vise mulighetene. Det vil også være mulig å ta ut informasjon med sikte på å beskrive kun en institusjon.

1140001 UH-plan – Rapport A

1 Innledende del

1.1 Innledning

1.1.1 Om oppdraget

Statsbygg har fått i oppdrag av 21.02.2017 å bistå Kunnskapsdepartementet (KD) i deres arbeid med ny plan for universitets- og høyskolebygg (UH-sektoren). KDs arbeid er primært å utvikle en helhetlig plan som skal ligge til grunn for utvikling, forvaltning og investering i eksisterende og fremtidige statlige UH-bygg, og dette inngår i deres arbeid med neste langtidsplan for sektoren (2019-2022) som skal legges frem høsten 2018.

Statsbyggs oppdrag er å fremskaffe et kunnskapsgrunnlag om dagens situasjon, og dette skal benyttes i departementets arbeid. Kunnskapsgrunnlaget skal ta utgangspunkt i den *fysiske dimensjonen* (eiendomsdata, areal, bygg, fysisk struktur, osv.), og se denne i sammenheng med andre dimensjoner:

- Persondimensjon (studenter, ansatte)
- Økonomisk dimensjon (leiekostnader, FDV-kostnader, verdifastsettelse m.m.)
- Funksjonell dimensjon (egnethet for dagens og/eller fremtidens bruk og nye arbeidsformer, bygningenes tilpasningsevne, uu, tilstandsgrad, vernestatus osv.)
- Miljødimensjonen (elementer relatert til bærekraftighet)

Dimensjonene og relasjonene mellom dem skal også sees i et fremtidsperspektiv.

For Statsbygg representerer oppdraget en relativt ny type omfattende og helhetlig bistand til et departement. Veien har i stor grad blitt til mens man har gått, i et nært samarbeid med Kunnskapsdepartementet. Etter hvert som prosjektet har innhentet, samlet og systematisert faktagrunnlaget, har det vært mulig å se muligheter og begrensninger for videre analyser, og å identifisere mulige feilkilder og behov for å dykke dypere ned i materialet. Dette gjaldt særlig den økonomiske dimensjonen, men også i stor grad den fysiske dimensjonen og elementer innen flere av de øvrige. Oppdraget ble på denne bakgrunn utvidet i august 2017.

1.1.2 Om leveranser

I forbindelse med utvidelse av oppdraget, ble leveranseform også endret. Utfra en samlet vurdering foretatt i dialog mellom KD og Statsbygg, blir avtalt rapportering i form av del-leveranser. Det vil fortsatt være en viss fleksibilitet mht. innhold og form for hver leveranse.

Foreløpig inndeling i fire rapporter A – D (som vil kunne justeres noe ved behov):

- Rapport A (ca. 15.10.2017):
 - o Generell del
 - o Persondimensjon
 - o Fysisk dimensjon – del 1 (hoveddata)
- Rapport B (ca. 15-30.11.2017):
 - o Campusutvikling og lokalsamfunn
 - o Fremtid og vekst / begrensninger
 - o Funksjonell dimensjon – bygg
 - o Miljødimensjon

- Rapport C (31.12.2017):
 - o Fysisk dimensjon – del 2 (matrikkeldata m.m.)
 - o Økonomisk dimensjon
 - o Rammebetingelser for sektoren
- Rapport D (vår 2018 – ca. 28.02 2018):
 - o Fysisk dimensjon – del 3 (romkategorier m.m.)
 - o Mulig sammenheng mellom studiekategorier, romkategorier, finansiering osv.

I rapport A redegjøres for hvordan ulikheter i datagrunnlaget er benyttet/bearbeidet for hver dimensjon, med sikte på å gjøre datagrunnlaget mer sammenlignbart.

Som vedlegg til rapporten overleveres datagrunnlaget som websider i PowerBI (URL), slik at KD selv kan finne egnede grafer for problemstillinger de ønsker å belyse. For hver dimensjon vil det bli redegjort for hva slags data som kan hentes ut. Informasjonen om hver enkelt institusjon vil også tas ut av disse websidene i PowerBI (URL).

1.2 Gjennomføring av oppdraget

1.2.1 Innhenting av data

UH-sektoren har ulike forvaltningssystemer: ca. halvdelen av sektorens bygningsmasse er forvaltet av institusjonene selv, ca. en fjerdepart er forvaltet av Statsbygg, og ca. en fjerdepart er leid i det private markedet. Disse tre hovedkategoriene har hver sine systemer for basisopplysninger, og det er også variasjoner internt i disse hovedgruppene.

For innhenting av data har Statsbygg kun direkte tilgang til alle opplysninger for ca. en fjerdedel av bygningsmassen. Både for innhenting av konkrete og tallfestede data og for innhenting av andre typer data relatert til funksjonelle aspekter m.m., var det hensiktsmessig å opprette direkte kontakt med institusjonene, fordi data måtte oversendes fra dem. Det ble gjennomført en intervjurunde med alle UH-institusjonene i perioden mai-juni 2017.

I etterkant av intervjurunden har institusjonene sendt inn til Statsbygg det de har av relevante tallfestede data, andre typer registreringer, rapporter og undersøkelser. Tilleggsopplysninger til dette materialet ble gitt i intervjuene.

Det er også benyttet data fra store offentlige kilder, som Database for statistikk om høgere utdanning (DBH-basen), matrikkelinformasjon, statsbudsjett/årsbudsjetter, registre over verneklasse, energiklasse osv. Der det har vært mulig, er det foretatt triangulering mellom flere kilder.

1.2.2 Utarbeiding av rapport m.m.

Rapporten(e) er utarbeidet av Statsbyggs avdeling for Rådgivning og tidligfase (v/ seksjon RA - Areal og konseptutvikling), med bistand fra andre deler av organisasjonen, bl.a. Eiendomsavdelinga (v/ EF – forvaltningsstab og EA – anskaffelse og avhending) og Faglig ressurscenter.

I tillegg har fem studenter vært involvert i bearbeiding av data gjennom sommerjobb og deltidsengasjement. PWC er engasjert for analyser relatert til den økonomiske dimensjonen (primært i Rapport C).

Arbeidet har vært ledet av Sidsel Jerkø (prosjektleder) og Steffen Gretland.

1.2.3 Rapporteringsnivå

Aktuelle rapporteringsnivåer er sektor, institusjonsnivå, campusnivå, og enkeltbygg/anlegg.

KD ønsket i utgangspunktet at rapporten skulle benytte campusnivået som enhet i de grafiske fremstillingene. Det er i dag imidlertid ikke mulig å benytte campusnivået som enhet for alle parametre. Enkelte opplysninger finnes kun på institusjonsnivå (f.eks. felles administrasjon), og en oppsplittelse til campusnivå vil da medføre feilkilder i datamaterialet. Andre opplysninger er direkte knyttet til hver enkelt bygning (eksempelvis vernestatus), og enkeltbygg vil da være et mulig rapporteringsnivå – men her kan opplysningene aggregeres til både campusnivå, institusjonsnivå og sektornivå.

Det er også utfordringer knyttet til å følge samme nivå i en historikk, enten dette er campus- institusjons- eller sektornivå. Det er nylig gjennomført omfattende strukturendringer i sektoren, hvor flere tidligere institusjoner er slått sammen, og institusjonene har ofte også endret navn. Dette innebærer at vi for offentlige databaser må korrigere informasjonen og slå sammen data manuelt, og rapporteringsnivået blir i slike tilfelle oftest institusjonsnivå.

Rapporteringsnivået vil på denne bakgrunn variere avhengig av hvilke parametre vi ser på, med sikte på å finne mest mulig hensiktsmessig nivå for hver dimensjon / parameter.

1.2.4 Om grafiske fremstillinger av dataene

All informasjonen som ligger i websidene i PowerBI kan vises grafisk på mange ulike måter.

I flere kapitler/avsnitt har vi derfor valgt å vise hvordan samme informasjon kan fremstilles på en rekke ulike måter, og også hvordan denne informasjonen kan kobles til andre parametre, og til historisk utvikling. F.eks.: I kapitlet om antall studenter fordelt på fagfelt har vi vist:

- a) stolpediagram
- b) flatediagram
- c) kakediagram / prosentvis fordeling
- d) lang stolpe med underdelinger (monolitt)
- e) historisk utvikling
- f) flere ulike nivåer (totalt sett, institusjonsnivå, campusnivå)
- g) flere geografiske soner (regioner)

Denne type variasjon kan gjøres for alle datasettene i rapporten ved å gå inn i PowerBI.

2 Generell del

2.1 Introduksjon til generell del

2.1.1 Kilder

Denne rapporten skal dekke et meget bredt felt, og det er da tilsvarende mange kilder. Kildene blir omtalt mer konkret for hver enkelt dimensjon som omtales.

I denne generelle delen er det primært aggregerte kilder som benyttes, og Databasen for høyere utdanning (DBH) er hovedkilden her. I tillegg benyttes annen informasjon fra institusjonene og Statsbygg, samt KDs *Tilstandsrapport for høyere utdanning 2017*.

DBH-basen har gode og presise data for studenttall. Det er også overensstemmelse mellom DBH-basen og eksempelvis statsbudsjettet mht. økonomiske data, ettersom institusjonene selv rapporterer samme tall til begge disse kildene. Men for både økonomi og areal kan det være avvik fra tallene i DBH-basen relatert til andre kilder. Dette vil bli utdypet nærmere for hver enkelt dimensjon, men i denne generelle delen forholder vi oss primært til tallene fra DBH-basen. Der det er sprik mellom flere kilder, tilstrebes det å finne årsakene til avvikene.

2.1.2 Avgrensning

UH-institusjoner som omtales

I Universitets- og høyskoleloven opereres det med tre kategorier UH-institusjoner (§ 1-2):

- a) Universitet
- b) Vitenskapelig høyskole
- c) Høyskole

Kunsthøyskolene inngår i kategori c), dvs. at de ikke er en egen kategori iht. loven, på tross av at KD ofte skiller disse ut som en egen gruppe. Etter fusjonene i 2016 og 2017 er det imidlertid bare en institusjon igjen i denne gruppa: KHiO.

Det finnes både statlige og private høyskoler, og derfor benyttes ofte «statlig» eller «privat» foran de to siste kategoriene. Denne rapporten omhandler kun de statlige institusjonene, dvs. universiteter (U), statlige viten-skapelige høyskoler (SVH), og statlige høyskoler (SH). Når rapporten senere bruker begrepet «UH-sektor» menes derfor kun statlig del av sektoren.

Geografisk avgrensning

Rapporten omfatter kun statlige institusjoner i fastlands-Norge, dvs. at Svalbard og utlandet ikke er medregnet.

2.1.3 Strukturreformen i UH-sektoren

UH-sektoren har gjennomgått store strukturendringer i 2016-2017, basert på *St.meld. 18 (2014-2015) Konsentrasjon for kvalitet*. Det ble bl.a. gjennomført fusjoner av mange institusjoner. Antallet statlige institusjoner ble redusert fra 33 til 21, og antallet private institusjoner som mottar statstilskudd har falt fra 21 til 17.

Innenfor de statlige institusjonene er antallet universiteter uendret (8 stk.), og antallet statlige vitenskapelige høyskoler uendret (5 stk.). Men antallet statlige høyskoler ble redusert fra 20 i 2015, til 12 i 2016 og ned til 8 i 2017, ved fusjoner enten internt innenfor høyskolene, eller ved at noen høyskoler ble fusjonert med universiteter.

KD laget i 2016 en instruktiv grafisk fremstilling av disse sammenslåingene og endringene, og den er relevant å ta med også her.

ALLEREDE SAMMENSLÅTT

Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UIT)
Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UIT)
Høgskolen i Harstad (HiH)
Høgskolen i Narvik (HiN)

Nord universitet
Universitetet i Nordland (UiN)
Høgskolen i Nesna (HiNe)
Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT)

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST)
Høgskolen i Gjøvik (HiG)
Høgskolen i Ålesund (HiÅ)

Høgskolen i Sørøst-Norge
Høgskolen i Buskerud og Vestfold (HBV)
Høgskolen i Telemark (HiT)

VID vitenskapelige høyskole
Diakonhjemmet høyskole (DH)
Misjonshøgskolen (MH)
Haraldsplass diakonale høyskole (HDH)
Høgskolen Betanien (HB)

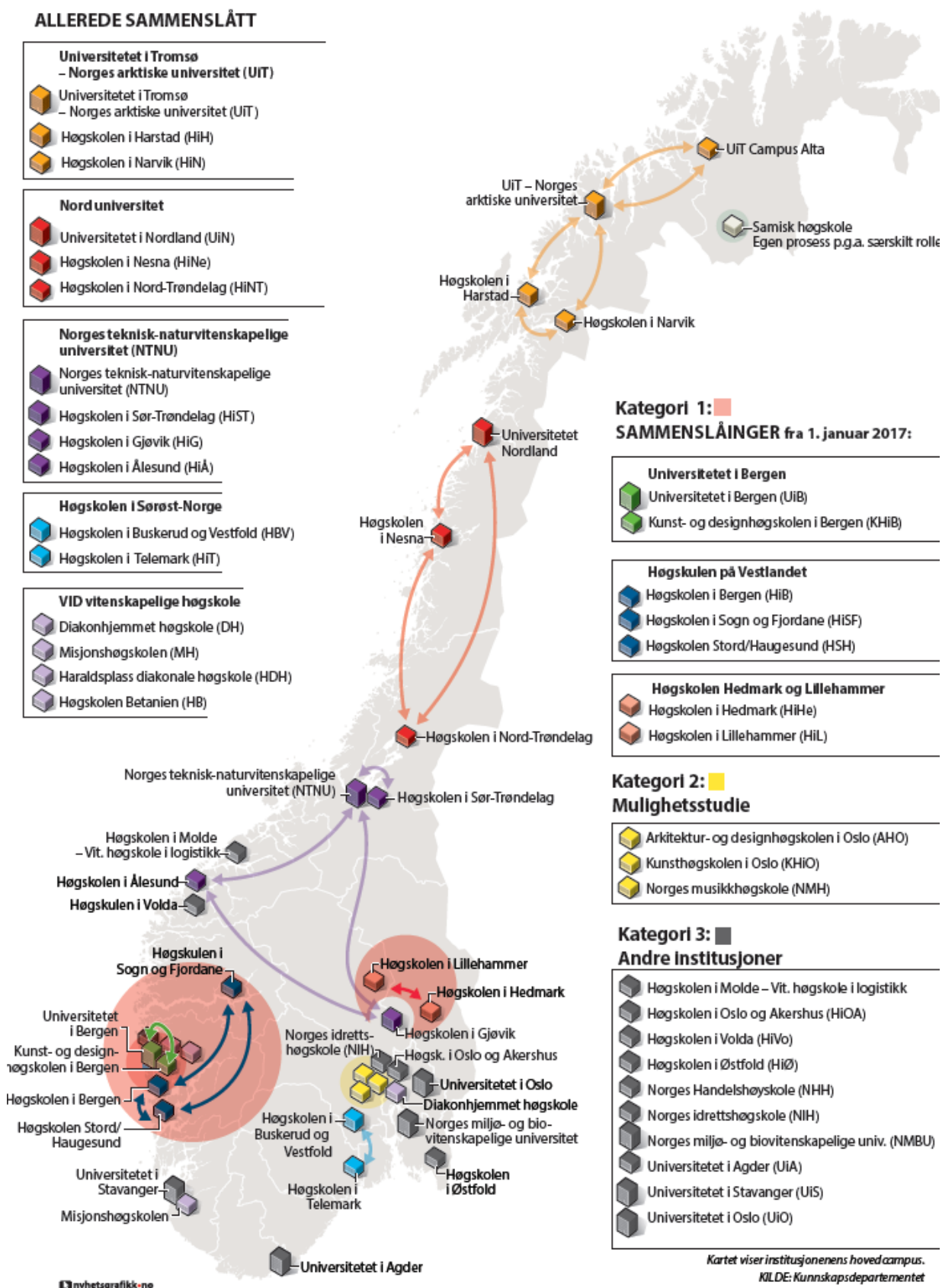

Fig: Sammenslåingene i UH-sektoren 2016 og 2017, Kilde: Kunnskapsdepartementet (2016).

Sammenslåingene innebærer at historiske data for utvikling av flere parametre ikke alltid kan spores pga. navneendringer, ulik oppdeling av data, ulik føring av tallbaserte fakta osv., og at mange data ikke er koordinert godt fordi institusjonene fremdeles er i omstilling.

Sammenslåingene påvirker også inndelingen i institusjonskategorier. Hvilken kategori institusjonene tilhører avgjøres av Kongen på grunnlag av en faglig vurdering fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT). Institusjonskategoriene blir imidlertid mindre og mindre relevante, både pga. institusjons-opprykk og fusjoner på tvers av kategorier. Minst tre av de nye og store statlige høgskolene med flere campuser søker nå om akkreditering som universitet. Andre endringer i institusjonskategoriene i forhold til dagens mønster kan også være mulig. I årets tilstands-rapport har KD tatt konsekvensen av dette, og skiller bare mellom statlige og private institusjoner.

I denne rapporten opprettholdes imidlertid inndelinga i institusjonskategorier slik den er i dag, der dette antas å være en relevant faktor. Der institusjonskategoriene antas å være mindre relevant, vil institusjonene heller kunne bli inndelt på annen måte utfra det temaet som drøftes, eksempelvis etter størrelse målt i antall studenter eller areal.

2.2 Dagens UH-institusjoner - typer og antall

2.2.1 Oversikt over UH-institusjoner

Vi tar først med en matrise som viser hvilke institusjoner som er medtatt i denne rapporten. Oversikten viser de 21 statlige UH-institusjonene med underliggende studiesteder.

	Institusjon	Campus
U	Universiteter (8)	
NMBU	Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	- campus Ås - campus Adamstuen (Oslo)
NTNU	Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet	- NTNU Trondheim c Gløshaugen og Elgeseter c Dragvoll c Øya c Lerkendal og Valgrinda c Kalvskinnet c Tyholt c Brattørkaia c Heggdalen c Solsiden c Olavskvartalet c Rotvoll c Tunga c Moholt c Østmarka - NTNU Gjøvik - NTNU Ålesund
NU	Nord universitet	- studiested Bodø - studiested Levanger - studiested Mo i Rana - studiested Namsos - studiested Nesna - studiested Sandnessjøen - studiested Steinkjer - studiested Stjørdal - studiested Vesterålen
UiA	Universitetet i Agder	- campus Kristiansand - campus Grimstad
UiB	Universitetet i Bergen	- Bergen sentrum / Nygårdshøyden - Marineholmen - Årstad - Haukelandsområdet - Møllendal (kunst- og design-h.s.)
UiO	Universitetet i Oslo	- Blindern - Gaustad, Rikshospitalet - Geitmyrsveien, Ullevål - Sentrum - Tøyen - andre lokasjoner (9 stk.) *
UiS	Universitetet i Stavanger	- campus Ullandhaug - Bjergsted kulturpark - Arkeologisk museum
UiT	Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet	- studiested Tromsø: c Breivika

		c Sør-Tromsøya c Sentrum - studiested Alta - studiested Hammerfest - studiested Harstad - studiested Kirkenes - studiested Narvik
SVH	Statlige vitenskapelige høyskoler (5)	
AHO	Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	- campus AHO
HiM	Høgskolen i Molde, vitenskapelig høgskole i logistikk	- campus Molde - Høgskolesenteret i Kristiansund
NHH	Norges handelshøyskole	- campus NHH
NIH	Norges idrettshøgskole	- campus NIH
NMH	Norges musikkhøgskole	- campus NMH
SH	Statlige høyskoler (7 + 1)	
HINN	Høgskolen i Innlandet	- campus Blæstad (Ridabu) - campus Elverum - campus Evenstad (Koppang) - campus Hamar - campus Kongsvinger - campus Lillehammer (2 lokasjoner) - campus Oslo - campus Rena
HiOA	Høgskolen i Oslo og Akershus	- studiested Pilestredet 32-46 - studiested Kjeller - studiested Sandvika
HiVo	Høgskulen i Volda	- campus Volda
HiØ	Høgskolen i Østfold	- studiested Halden - studiested Fredrikstad
HSN	Høgskolen i Sørøst-Norge	- campus Bø (i Telemark) - campus Drammen - campus Kongsberg - campus Notodden - campus Porsgrunn - campus Rauland - campus Ringerike (Hønefoss) - campus Vestfold (Bakkenteigen)
HVL	Høgskulen på Vestlandet	Nærregion Bergen c Kronstad c Møllendalsveien c Dykkerutdanning (Loddefjord) c Undervassteknologi (Straume) c Bergen tekniske fagskole - campus Førde - campus Haugesund - campus Sogndal - campus Stord
SH	Samisk høgskole	- campus Diehtosiida
KH	Kunsthøyskoler (inkludert i SH)	
KHiO	Kunsthøgskolen i Oslo	- campus Oslo

* Aker sykehus, Akershus universitetssykehus, Diakonhjemmets sykehus, Radiumhospitalet, Silurveien 2, Vikingskipshuset, Blindernveien 11, Forskningsveien 3, Domus Medica (tilbygget)

I oversikten over er begrepene «campus» og «studiested» i hovedsak benyttet slik institusjonene selv har benyttet begrepene. I rapporten videre benyttes begrepet «campus» om alle de fysiske områdene tilknyttet UH-sektoren, med unntak av de 9 «studiestedene» for UiO der universitetet enten leier seg inn i andre virksomheter (primært i helsesektoren), har aktivitet som i mindre grad er rettet mot studentaktivitet/læring, eller som er relativt små.

Oversikten viser at:

- **U:** De 8 universitetene har til sammen 50 campuser, pluss 9 mindre studiesteder for UiO i Oslo. Alle de etablerte universitetene i de største byene har flere campuser i samme by, og mest ekstremt er NTNU med 14 ulike campuser i Trondheim. De fleste har i tillegg noen campuser i andre byer. Ved NMBU er det oppført 2 campuser, men campus Adamstuen (Oslo) vil bli avviklet når Nye Campus Ås er ferdigstilt på Ås.
- **SVH:** De 5 vitenskapelige høyskolene har samlet 5 campuser, pluss et mindre studiested / campus i høgskolesenteret i Kristiansund – dvs. totalt 6 lokasjoner. De vitenskapelige høyskolene har utfra dette i større grad all sin aktivitet samlet i hver sin campus.
- **SH:** De 8 høgskolene (inkl. KHiO) har samlet 33 campuser, hvorav HVL har 5 campuser i Bergensområdet. Bortsett fra det, har høgskolene sine campuser spredt i ulike byer.

De tre hovedkategorier institusjoner har dermed ulike utfordringer mht. intern samhandling.

Samlet har de 21 institusjonene ca. 89 campuser (+ de 9 små studiestedene for UiO i Oslo). Rapportering på campusnivå for alle parametre vil i praksis være omtrent umulig for de 50 campusene innenfor universitetene i de store byene der hverken studenttall eller økonomisk informasjon er splittet opp på de ulike campusene. For de statlige høgskolene vil vi i litt større grad ha mulighet for å kunne identifisere campus-informasjonen.

2.3 UH-sektor – geografisk fordeling

2.3.1 Geografiske regioner / landsdeler

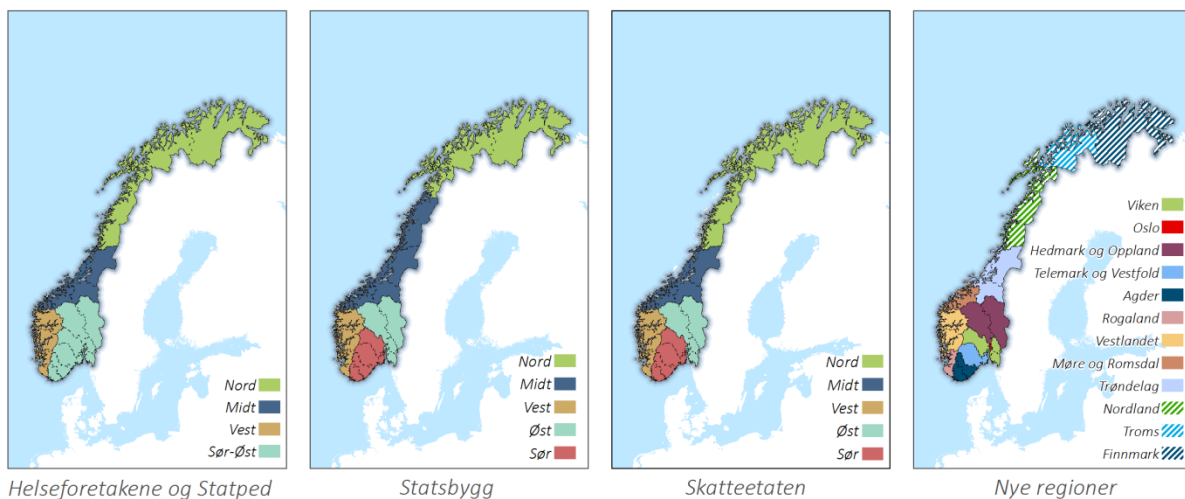
UH-sektoren er ikke inndelt i regioner, men det er et behov for å kunne se på studietilbud, studenttall osv. relatert til landsdeler, bl.a. relatert til ulike politiske utfordringer eller annet.

Inndeling i landsdeler/regioner er imidlertid ikke entydig. De 35 statlige forvaltningsorganene har i stor grad benyttet egne inndelinger i regioner, og det er derfor en stor variasjon mht. antall regioner og inndelinger av disse. Inndelingene spenner fra 4 til 20 regioner, og dette er redegjort for i rapport fra Nivi Analyse (2015).

For å inndelegge UH-sektoren i landsdeler vil det være mest relevant å se på inndelingene for sektorens nærmeste samarbeidsparter: Helseforetakene, Statsbygg og Statped.

Helseforetakene og Statped er inndelt i 4 regioner/landdeler, med identiske avgrensninger. Statsbygg og Skatteetaten er inndelt i 5 regioner/landdeler, men de har ulikt skille mellom region Midt og region Nord. For Skatteetaten er skillet i grensen mellom Nord-Trøndelag og Nordland, mens Statsbygg har skillet rett nord for Bodø kommune, dvs. at Nordland er delt.

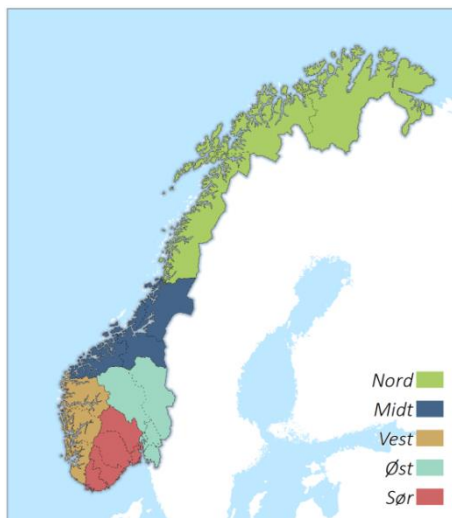
I tillegg redegjøres det i *Prop. 84 S (2016-2017): Ny inndeling av regionalt folkevalgt nivå (KMD)* for ny inndeling i regionale folkevalgte nivåer (dvs. kommuner og fylkeskommuner). Dette vil påvirke fremtidig inndeling også innen statlig forvaltning, og flere reformprosesser er allerede igangsatt (politireformen, fylkesmenn m.m.). Inndelingene er vist i figurene under, og de er definert etter de kategoriene som gjelder i dag.

Figur: Region-inndelinger brukt av noen statlige etater, og ny regional inndeling av folkevalgt nivå

UH-sektoren har stor grad av interaksjon med Helseforetakene via samarbeid om medisin- og helseutdanningene, der det ofte er etablert samarbeidsavtaler om bruk av arealer. UH-sektoren har også stor grad av interaksjon med Statsbygg, der Statsbygg forvalter hele eller deler av 18 av sektorens 21 institusjoner (inkl. NMBU), selv om Statsbygg samlet kun forvalter ca. en fjerdedel av sektorens bygningsmasse.

I denne kartlegginga velges en inndeling basert på både Helseforetakene og Statsbygg. Det er behov for å få frem flest mulig relevante nyanser om regionale ulikheter, og da gir ikke Helseforetakenes store region Sørøst tilstrekkelig oppdeling mellom Sørlandet og Østlandet. Vi har derfor valgt å benytte Statsbyggs region-inndeling, men justert avgrensning mellom region Midt og Nord til å følge fylkesgrensene mellom Nord-Trøndelag og Nordland. (Dette betyr i praksis at vi benytter samme inndeling av regioner/landsdeler som Skatteetaten).

Kartet viser vår valgte inndeling i regioner/landsdeler, med referanse til dagens fylkesgrenser:

- Øst:** Østfold, Akershus, Hedmark, Oppland, Oslo
- Sør:** Vest- og Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud
- Vest:** Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland
- Midt:** Sør- og Nord-Trøndelag, Møre og Romsdal
- Nord:** Nordland, Troms, Finnmark

Med denne inndelinga vil to institusjoner ha campuser i flere landsdeler:

- Nord Universitet har hovedsete i Bodø i Nordland og dermed landsdel Nord-Norge, men universitetet har også undervisningssteder/campuser i åtte andre byer. Etter struktur- endringene i sektoren med sammenslåing av flere institusjoner, vil fire campuser som tidligere tilhørte Høyskolen i Nord-Trøndelag fortsatt ligge i landsdel Midt-Norge. Dette gjelder campusene i Levanger, Namsos, Steinkjer og Stjørdal.

- NTNU har hovedsete i Trondheim og landsdel Midt-Norge, og har flere campuser i Trondheim. NTNU har etter sammenslåinger også fått campuser i Ålesund og Gjøvik. Ålesund ligger i Møre og Romsdal fylke og vil da også ligge i landsdel Midt-Norge, mens campus Gjøvik i Oppland fylke vil havne i landsdel Øst-Norge.

2.3.2 Kart som viser alle studiestedene

Alle campusene og lokasjonene er vist på et Norgeskart i et interaktivt web-basert format, hvor det er mulig å filtrere for ulik informasjon. Dette interaktive kartet er et vedlegg til rapporten, og forutsetter tilgang til internett.

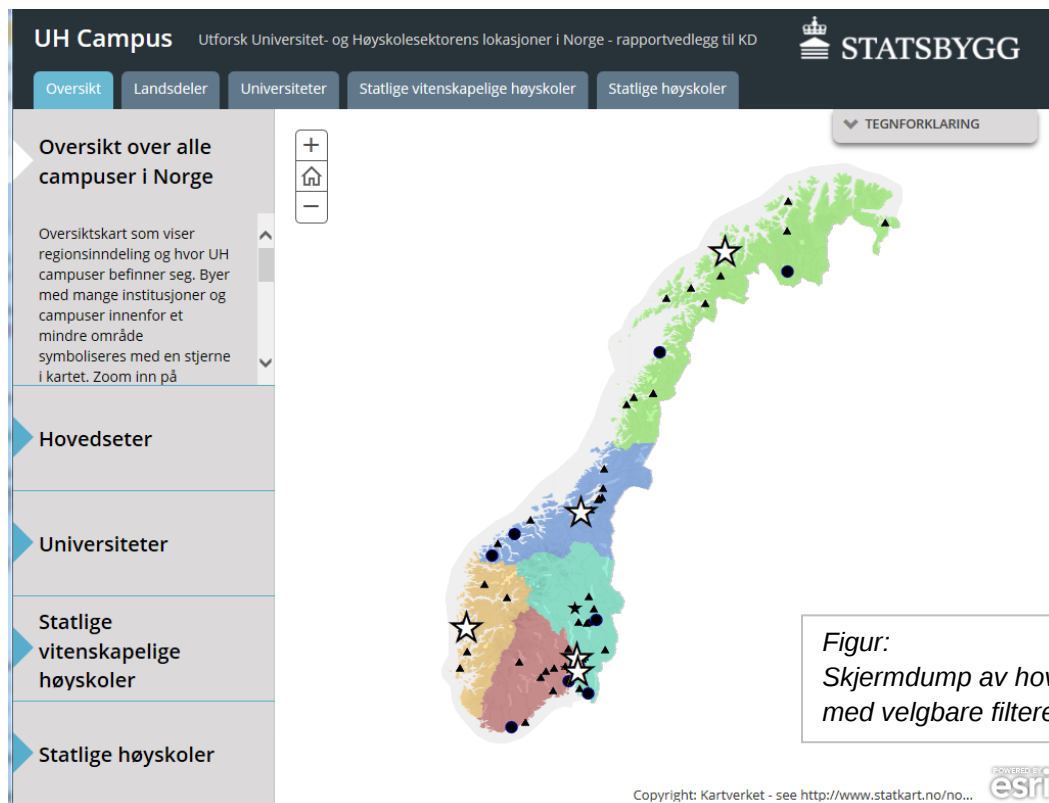
I rapporten viser vi på de følgende sidene et bilde av hovedkartet, og noen eksempler på hvilken informasjon kartapplikasjonen kan vise.

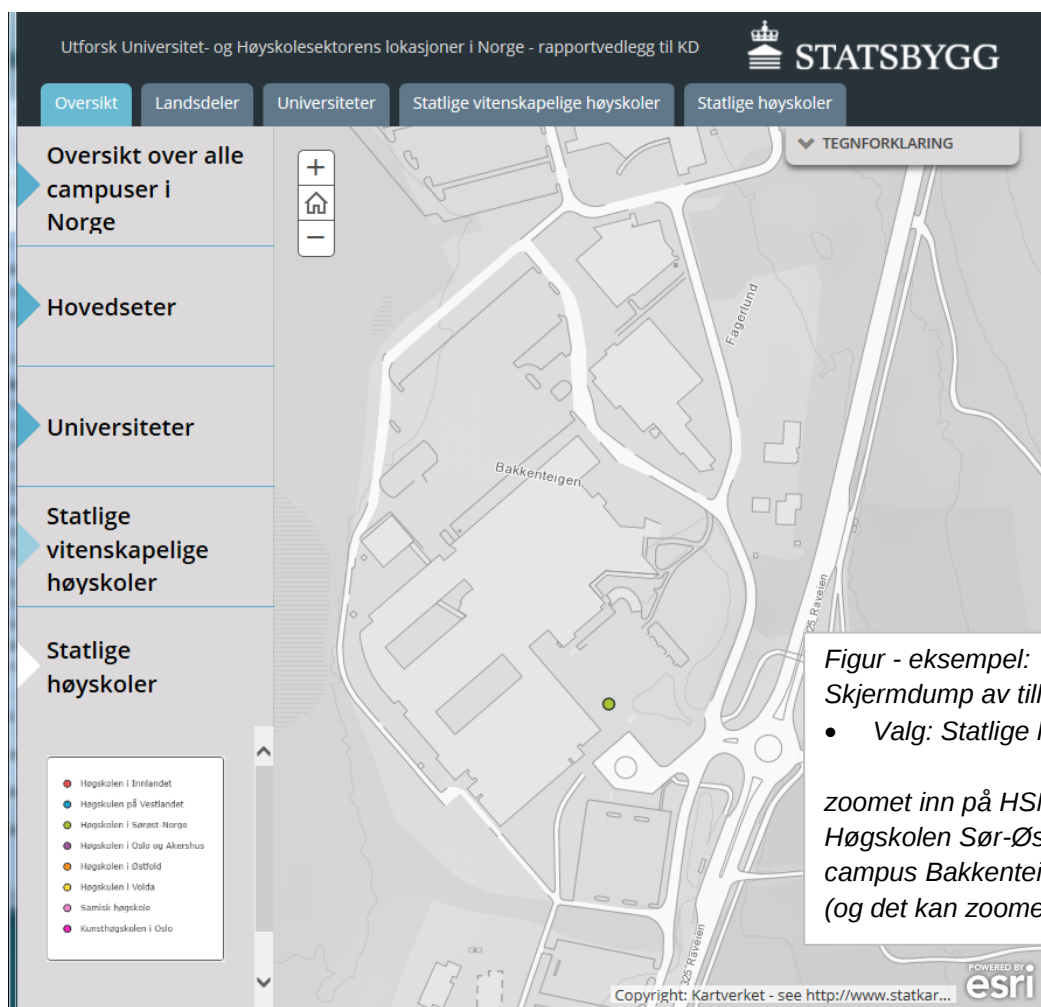
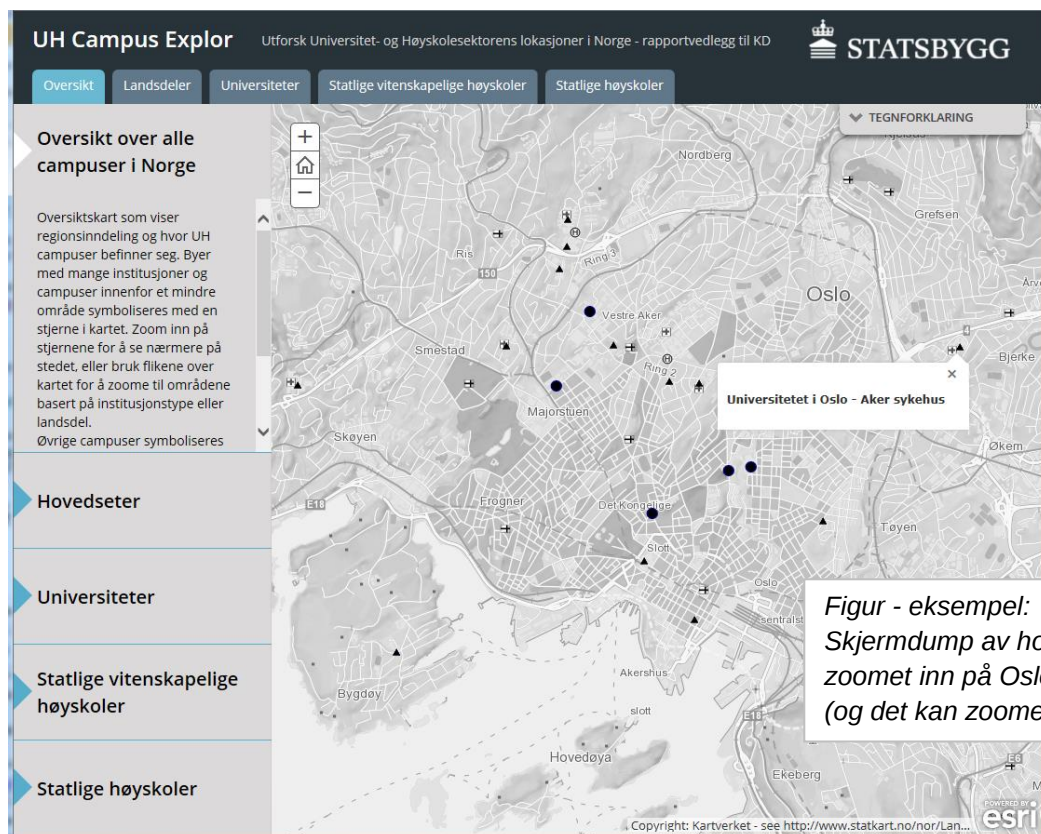
Hovedkartet viser fordelinga av campuser i hele landet, og de store byene er da markert med en stor stjerne for å vise at det er flere institusjoner / campuser i samme område, og at disse kun vil kunne vises på mer detaljerte kart. For øvrig er hovedseter for institusjonene markert med en runding, og campuser som er del av en institusjon med hovedsete i annen by er markert med en trekant. Kartet kan zoomes inn til en viss grad.

På tilleggskartet er det mulig å zoome helt ned til å vise konkrete campusområder med påstående bygg. Det tas forbehold om at lokasjonene kan være upresise på dette nivået.

Kartet kan filtreres på følgende måter:

- Bare «hovedsetene» for de 21 institusjonene
- Alle campusene for kun en enkelt institusjon
- Kategori institusjon (bare U, bare SVH eller bare SH)
- Alle institusjoner/campuser innen en landsdel
- Alle campuser innen en by

2.4 UH-sektor - størrelsesforhold

2.4.1 Flere innfallsvinkler til å måle størrelsesforholdet

Institusjonene finnes i helt ulike størrelsesordener, og med stor variasjon mht. antall og typer campuser. Reformene i UH-sektoren reduserte antallet institusjoner, noe som medførte at de fusjonerte institusjonene også er blitt vesentlig mer komplekse og større organisatoriske enheter, selv om de fortsatt er lokalisert i flere byer / flere campuser.

Når vi skal se på størrelsesforholdene i sektoren, vil vi her bare sammenholde totalene for hver institusjon i dag (2017), og ikke dele opp i hver enkelt campus.

Størrelsene kan måles på ulike måter, f.eks:

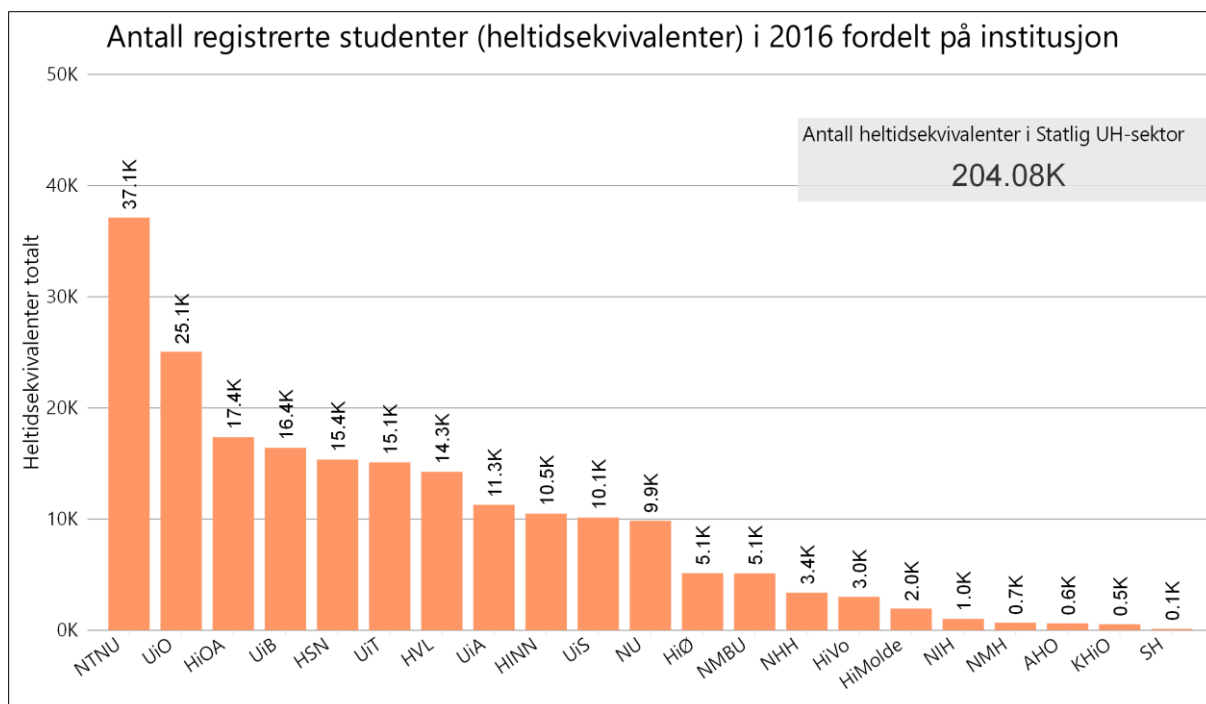
- Måleenhet: Totalt antall studenter
- Måleenhet: Bygningsmassens areal i m² BTA
- Måleenhet: Institusjonens totalbudsjett

Vi viser hvordan størrelsesforholdet mellom institusjonene blir målt på alle disse ulike måtene, og vi vil også sammenholde disse tre grafene bl.a. for å se om / evt. hvordan rekkefølgen endrer seg avhengig av valgt måleenhet.

Vi har også vurdert å måle andre faktorer som kan si noe om størrelsen, eksempelvis antall ansatte eller forskningsoutput. Tomtearealet kunne også vært en indikator, men vi anser dette som irrelevant bl.a. fordi en stor del av sektoren holder til i arealer leid i privat marked.

2.4.2 Institusjonenes størrelser målt i antall studenter

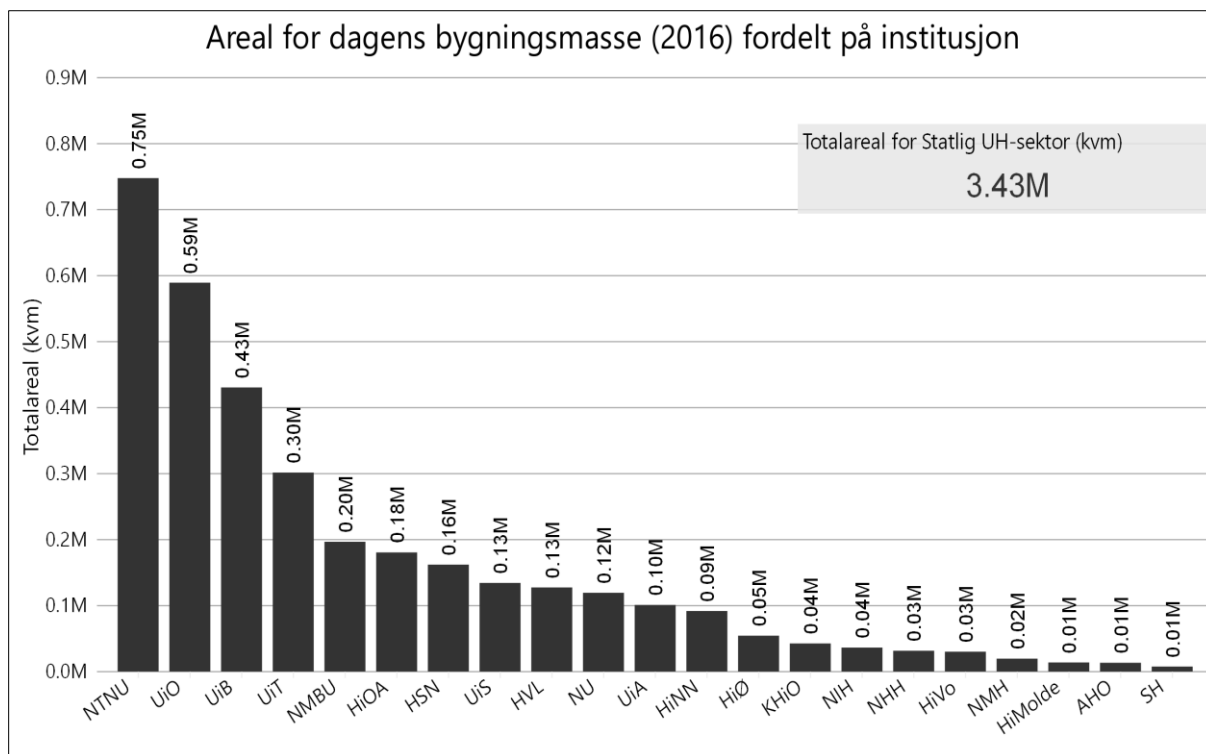
Kilden for antall studenter er DBH-basen, og vi benytter her totalt antall, dvs. at det ikke skilles mellom campus-studenter og nett- eller samlingsbaserte studenter. Studentene er oppgitt i «heltidsekvivalenter».

Figur: Antall studenter (heltidsekvivalenter) i 2016 fordelt på institusjon

2.4.3 Institusjonenes størrelser målt i bygningsmassens areal i m2 BTA

Kilden for bygningsmassens areal i m2 BTA er også DBH-basen på dette overordnede nivået. Det finnes flere feilkilder når arealdataene i DBH-basen benyttes til sammenligninger mellom institusjonene, og dette vil bli redegjort for i kap. 4 under. Men i en oversikt som primært skal vise størrelsesforholdet mellom institusjonene er denne basen presis nok.

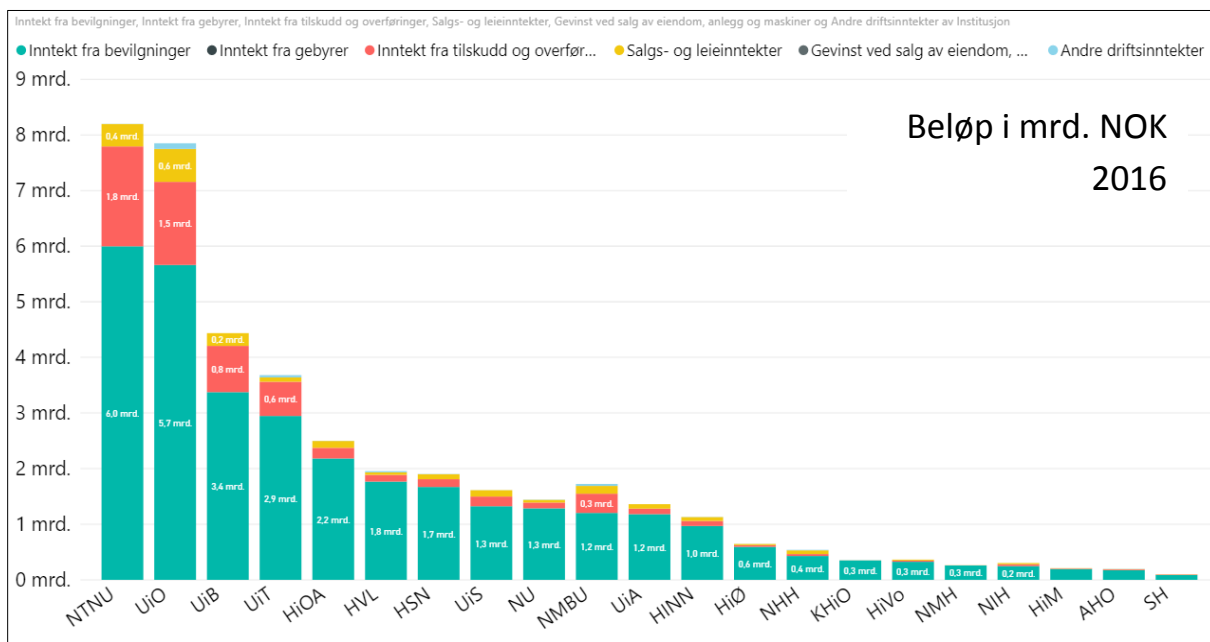

Figur: Areal for dagens bygningsmasse (m2 BTA) fordelt på institusjon

2.4.4 Institusjonenes størrelser målt i institusjonenes totalbudsjett

For totalbudsjett har vi valgt å benytte DBH-basen som kilde, og vi benytter da oversiktene over institusjonenes samlede inntektskilder. Vi antar at dette vil gi best bilde av institusjonenes totale aktivitetsnivå på et noe mer stabilt nivå enn faktiske regnskapstall, ettersom regnskapstallene kan variere fra år til år avhengig av hvordan enkeltposter kan bli overført mellom de ulike årsbudsjettene.

Oversikten viser totale bevilgninger i 2016 til UH-sektoren i milliarder kroner (mrd. NOK) fordelt pr. institusjon (grønt), og institusjonenes størrelser er sortert i rekkefølge iht. denne faktoren. Men vi har i tillegg vist institusjonenes øvrige inntektskilder: inntekter fra tilskudd og overføringer (rødt), salgs- og leieinntekter (gult), gevinster ved salg av eiendom (grått), og andre driftsinntekter (lyseblått).

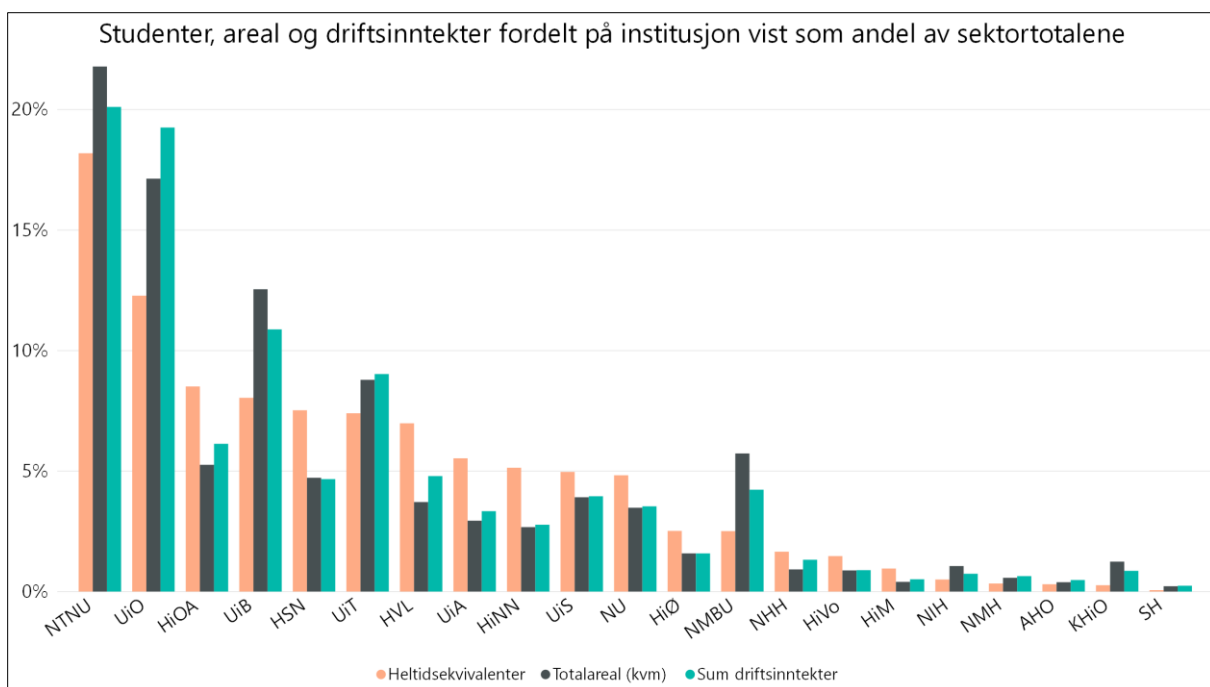
Figur: Total bevilgning til UH-sektoren fordelt på institusjon. Andre inntekter er også lagt til.

2.4.5 Sammenholding av de tre innfallsvinklene

Ved å sammenholde disse tre innfallsvinklene, ser vi at rekkefølgen for størrelsene endres.

Rekkefølgen tar her utgangspunkt i studenttallene i heltidsekvivalenter (lysebrunt), og dette sees mot areal i m2 BTA (sort) og driftsinntekter målt i totale inntekter (grønt).

Stolpene følger ikke en gitt målestokk. For hver av de tre «måleparametrene» er det tatt utgangspunkt i sektortotalen, og søylenes høyde viser relativ andel av denne totalen for hver av dimensjonene.

Figur: Institusjonenes størrelse vist som andel av sektortotalen, for studenter, areal og driftsinntekter

Vi ser at alle de fem «gamle universitetene» (NTNU, UiO, UiB, UiT og NMBU) har høyere relativ andel av både areal og inntekter enn de har relativ andel studenter. UiO skiller seg ut med relativt sett den største forskjellen relatert til studenttallet, og de er også det eneste universitetet som har høyere relativ andel inntekter enn relativ andel areal. Iht. opplysninger fra KD kan dette bl.a. ha sammenheng med større forskningsintensitet og høyere eksterne forskningsinntekter ved disse institusjonene enn for øvrige deler av sektoren.

Alle de statlige høgskolene har lavere relativ andel av areal og inntekter enn relativ andel studenter.

De tre «nyere universitetene» (UiA, UiS og NU) har også lavere relativ andel areal og inntekter enn relativ andel studenter, på samme måte som de statlige høgskolene. Disse universitetene ser derfor ut til å ha en «profil» som er mer beslektet med høgskolesektoren enn med de «gamle universitetene», selv om de ikke har fullt så lave relative andeler for areal og kostnader som høgskolene.

De statlige vitenskapelige høgskolene har et mer variert mønster, sterkt avhengig av hva slag spesialfelt institusjonene har.

Denne typen sammenstilling er kun foretatt for dataene for 2016, og hensikten var å vise hvordan «størrelsen» på en institusjon endres med ulike måleparametre. Vi har ikke tilstrekkelige sammenlignbare historiske data til å kunne vise utviklingstrekk for dette bildet.

Denne innfallsvinkelen vil imidlertid kunne bidra til en bedre forståelse for sammenhengen mellom kostnadskrevende studier og arealkrevende studieretninger, fleksible studier m.m. Dette vil derfor bli analysert videre i Rapport D. Der vil vi også forsøke å se disse overordnede faktorene opp mot byggenes fysiske struktur, inkl. andel spesialrom.

2.4.6 Videre bruk av størrelsesforholdet i denne rapporten

KD benytter oftest studenttallet som utgangspunkt for å inndeले institusjonene i størrelser, og basert på vår gjennomgang over ser vi at dette også er den mest hensiktsmessige definisjonen for vårt formål. Vår primære inndeling i størrelser vil derfor ta utgangspunkt i studenttallet når det ikke er angitt annet, og med mindre det er helt spesifikke faktorer som skal belyses.

I enkelte tilfeller kan det også være relevant å gruppere institusjonene i «store» og «små» i stedet for i institusjonskategorier.

2.5 UH-sektor - forvaltningsregimer

2.5.1 Innledning om forvaltningsregimer

Institusjonene rapporterer hvert år data inn til DBH-basen, og arealopplysninger er der klassifisert etter følgende leieforhold:

1. Arealer der det ikke betales leie (selvforvaltende)
2. Arealer der det betales leie til Statsbygg
3. Arealer der det betales leie til fond/legater/stiftelser
4. Arealer der det betales leie til andre organisasjoner

Vår klassifisering av "forvaltningsregimer" tar utgangspunkt i forvaltede arealer, men vi slår sammen klassifiseringsgruppene 3 og 4 over, og får 3 kategorier i vår oversikter:

- 1) Selvforvaltende institusjoner
- 2) Institusjoner som leier av Statsbygg
- 3) Institusjoner som leier av andre (dvs. i det private markedet)

De innrapporterte arealopplysningene i DBH-basen inneholder ikke helt entydige arealer, og heller ikke arealer som alltid er direkte sammenlignbare. Dette blir utdypet i kap. 4 om fysisk dimensjon, og i senere leveranser. Men for dette formålet ansees de innrapporterte arealene til DBH-basen som tilstrekkelig presise, og disse legges derfor til grunn her.

Selvforvaltede arealer

De selvforvaltende universitetene har hatt internhusleiesystemer siden tidlig på 2000-tallet. De selvforvaltende institusjonene har til nå hatt forskjellige ordninger blant annet når det gjelder prissetting av arealer og hva som inkluderes i leien. Fra 01.01.2018 innfører de selvforvaltende universitetene felles prinsipp for leiefastsettelsen. Manglende husleievurderinger for denne kategorien (som utgjør ca. halvparten av UH-sektoren) er en særlig stor utfordring for økonomiske sammenligninger mot to kategoriene der det betales leie (enten til Statsbygg eller andre). Dette vil bli omtalt nærmere i Rapport C (kap. om økonomisk dimensjon). Arbeidet med leiefastsettelsen forutsettes da å ha kommet lenger.

Det er imidlertid arealene som utgjør måleenheten i denne klassifiseringa. De selvforvaltende institusjonene har ikke rapportert arealene til DBH-basen på en enhetlig måte, så det vil være noen unøyaktigheter i tallgrunnlaget her.

Arealer leid av Statsbygg

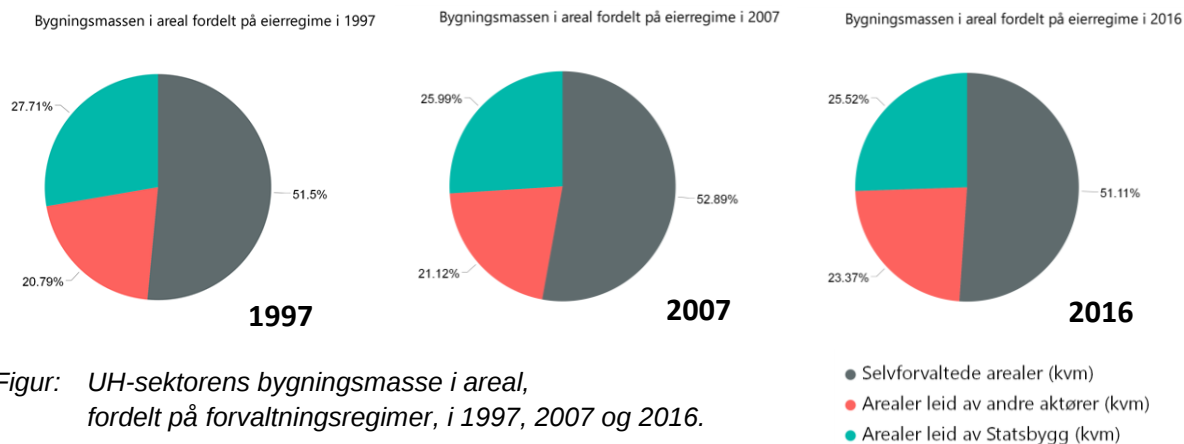
Når arealer leies av Statsbygg, er det et eget regelverk for fastsettelse av husleie og for ansvarfordeling mellom partene, og dette er godkjent av KMD. Dette innebærer at disse husleiekontraktene er lett sammenlignbare internt i kategorien – både mht. definisjoner av arealer og kostnadselementer. Statsbyggs leiekontrakter omfatter bruttoarealer (BTA).

Arealer leid av andre aktører

Når arealer leies av andre aktører enn Statsbygg (dvs. i det private markedet), vil det kunne være ulikheter mellom leiekontraktenes innhold for definisjon av arealer. Arealene skal i utgangspunktet være bruttoareal (BTA), men i praksis kan det være store variasjoner mht. hvilke arealer kontrakten omfatter (om det er bruttoareal, bruksareal, hvordan fellesarealer og tekniske rom m.m. er medtatt osv.). Kostnadselementene kan også variere.

2.5.2 Bygningsmassens totale areal, fordelt på forvaltningsregimer

Fordeling av arealer mellom de tre kategoriene vil endres over tid, ved at det bygges nytt eller leies mer areal (evt. avhendes), og at balansen dermed forrykkes. Vi ser først på tendenser for balansen mellom disse tre kategoriene forvaltningsregimer, med utgangspunkt i prosentvis fordeling – dvs. uten å korrigere for arealvekst e.l.

Figur: UH-sektorens bygningsmasse i areal, fordelt på forvaltningsregimer, i 1997, 2007 og 2016.

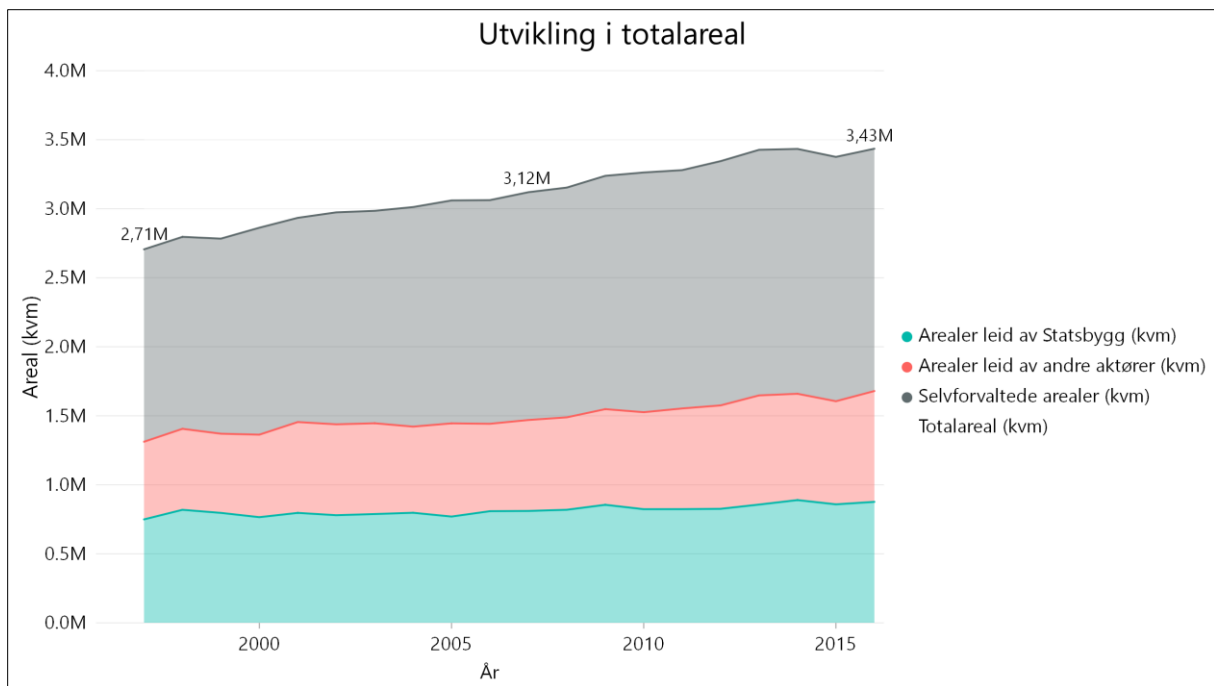
Vi ser at det overordnede bildet ikke er dramatisk endret over perioden 1997 – 2016, men at det likevel er noen klare tendenser.

- Arealer leid av Statsbygg er endret fra nesten 27,7% i 1997, via 26,0% i 2007 til 25,5% i 2016.
- Arealer leid av andre er endret fra ca. 20,8% i 1997, via 21,1% i 2007 til 23,4% i 2016
- Selvforvaltede arealer er endret fra 51,5% i 1997, via 52,9% i 2007 til 51,1% i 2016

Statsbyggs prosentvise andel av sektorens samlede bygningsmasse er synkende, og andel arealer som leies i det private markedet er økende. For de selvforvaltende institusjonene har andelen svingt litt, men er nå relativt nær samme prosentvise andel som i 1997.

I figuren under har vi vist fordeling på forvaltningsregimer sammenholdt med utvikling av UH-sektorens samlede areal i perioden 1997 – 2016.

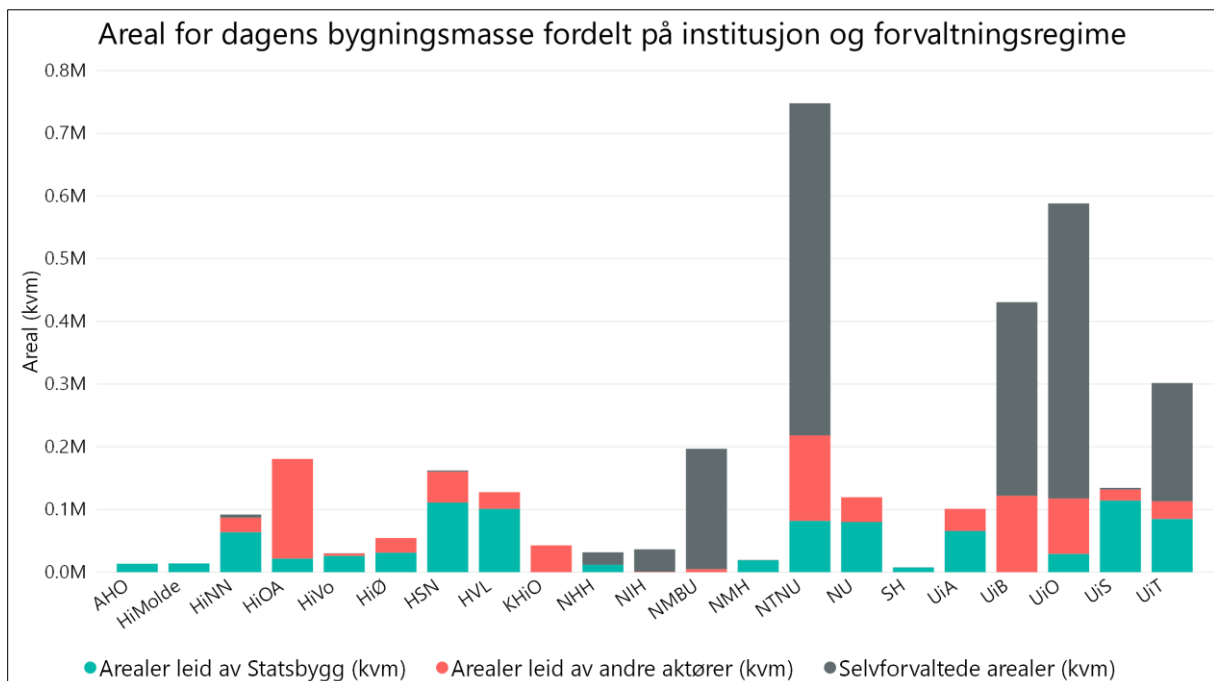
Vi ser da at det arealet som forvaltes av Statsbygg praktisk talt har nær samme volum som i 1997, og at det har vært en liten arealøkning innenfor de arealer som leies av andre aktører. Men hovedtyngden av arealøkningen for UH-sektoren er i hovedsak kommet innenfor de selvforvaltende institusjonene.

Figur: Utvikling av totalt i areal fordelt på forvaltningsregimer, for perioden 1997 – 2016

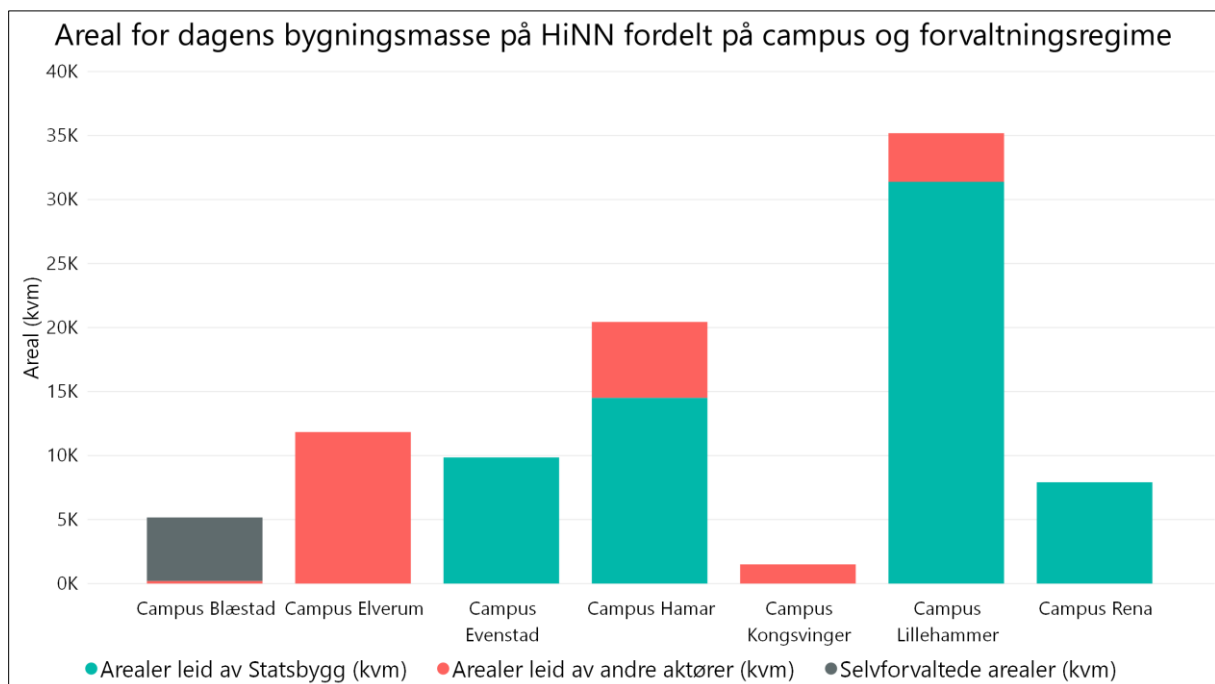
2.5.3 Bygningsmassen for hver institusjon, fordelt på forvaltningsregime

De fleste institusjonene har en sammensatt bygningsmasse der ofte noe er leid av Statsbygg og noe er leid av andre aktører. De fem største universitetene omtales ofte som «selvforvaltende», men også disse har en portefølje med blandet forvaltningsregime. Fordeling av bygningsmassen for hver institusjon fordelt på forvaltningsregimer er vist i figuren under.

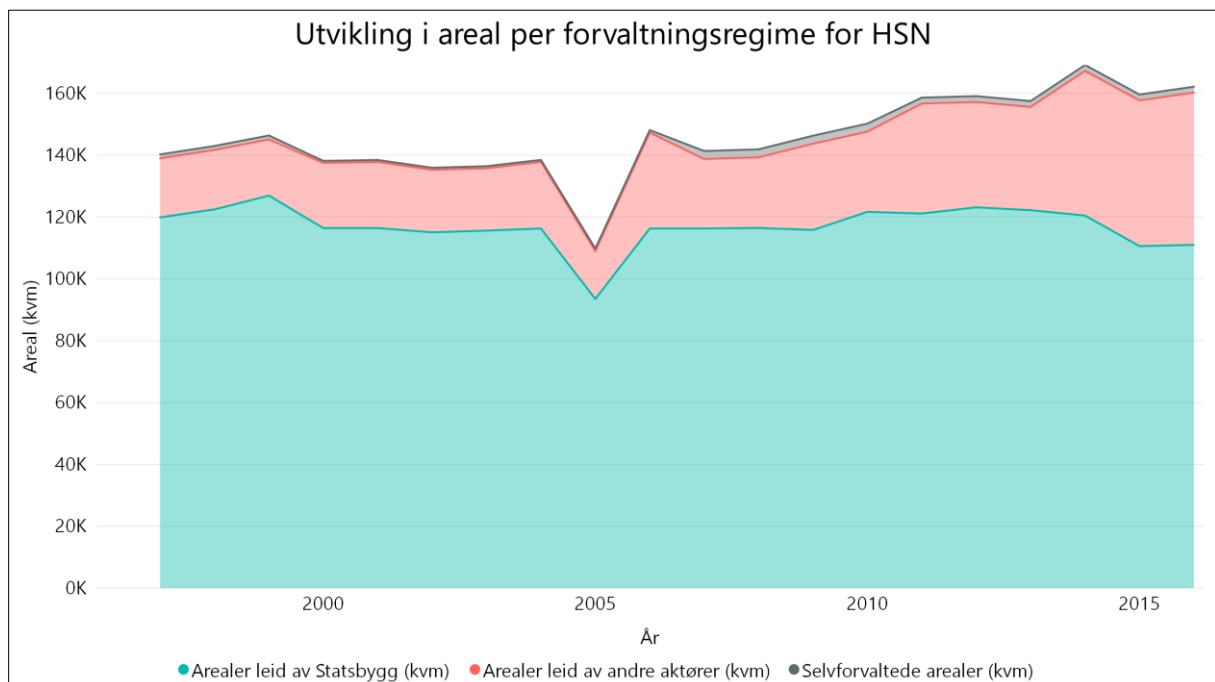
Figur: Bygningsmassen for hver institusjon, med fordeling på forvaltningsregimer i 2016.

En viktig årsak til blandinga av forvaltningsregimer innen samme institusjon, er at de fleste institusjonene har flere campuser, med ulike leieforhold. For å synliggjøre dette viser vi hvordan dette kan se ut for en av institusjonene, og vi har valgt å vise Høgskolen Innlandet (HINN). I PowerBI er det mulig å ta ut tilsvarende informasjon for alle institusjonene.

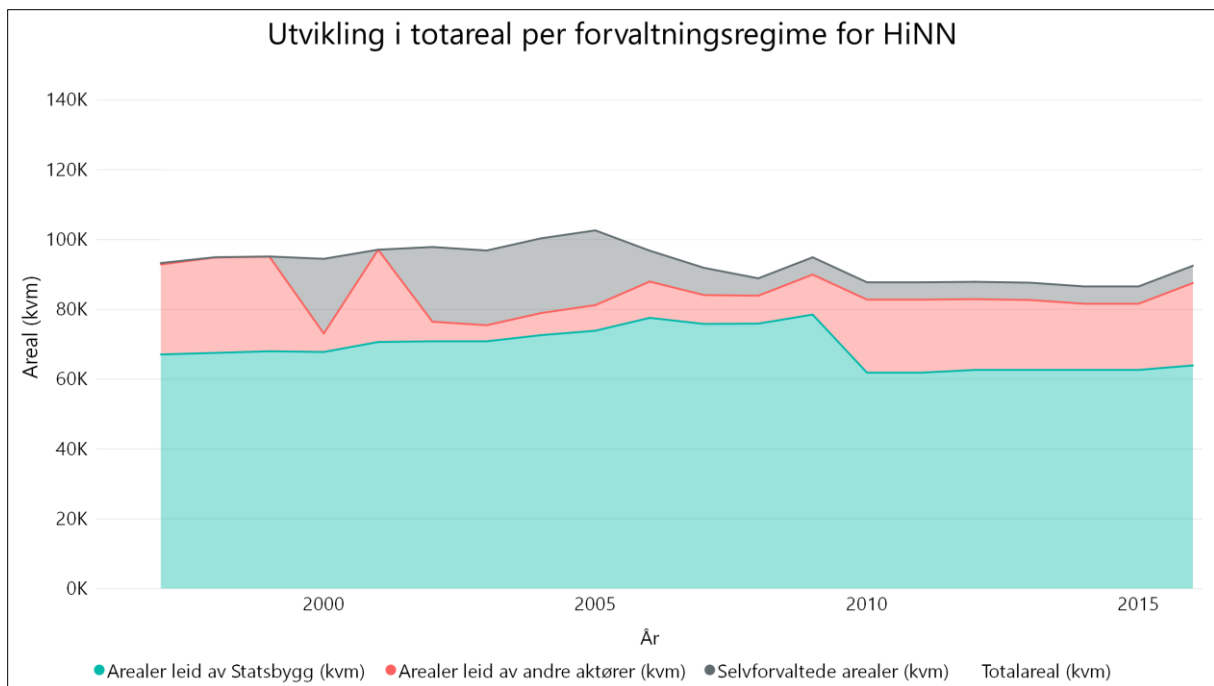

Figur: Dagens bygningsmasse for HINN, fordelt på campus og forvaltningsregime, 2016.

Dette bildet endres over tid, med tilvekst/avhending av arealer eller leiekontrakter. Vi viser derfor også eksempler på hvordan utviklingen av dette kan fremstilles, og har da valgt å vise utviklingen for de to fler-campus-høgskolene HSN og HINN.

Figur: Utvikling av bygningsmassen ved HSN i perioden 1997 – 2016, fordelt på forvaltningsregimer

Figur: Utvikling av bygningsmassen ved HINN i perioden 1997 – 2016, fordelt på forvaltningsregimer

Det kan tas ut tilsvarende grafer for de øvrige institusjonene ved å gå inn i PowerBI–URL vedlagt denne rapporten.

3 Persondimensjonen

3.1 Introduksjon til persondimensjonen

3.1.1 Kilder og tidsperspektiv

Kildene for persondimensjonen kan være DBH-basen og Statistisk Sentralbyrå (SSB). DBH er den instansen der institusjonene formelt må rapportere inn data om studenter og ansatte årlig, bl.a. for å dekke UH-sektorens egne statistikk- og analysebehov. Vi benytter DBH-basen som kilde.

Tidsperspektivet for oversiktene i rapporten er normalt satt til ca. 20 år, dvs. fra 1997 – 2016. Dette er begrunnet med at dataene fra før høyskolereformen i 1994 gir et helt annet og mer komplisert institusjonslandskap, og dataene i DBH-basen ser også ut til å være mer mangelfulle før dette tidspunktet. I tillegg var 1996 første år med tall for kunsthøgskolene.

3.2 Studenter

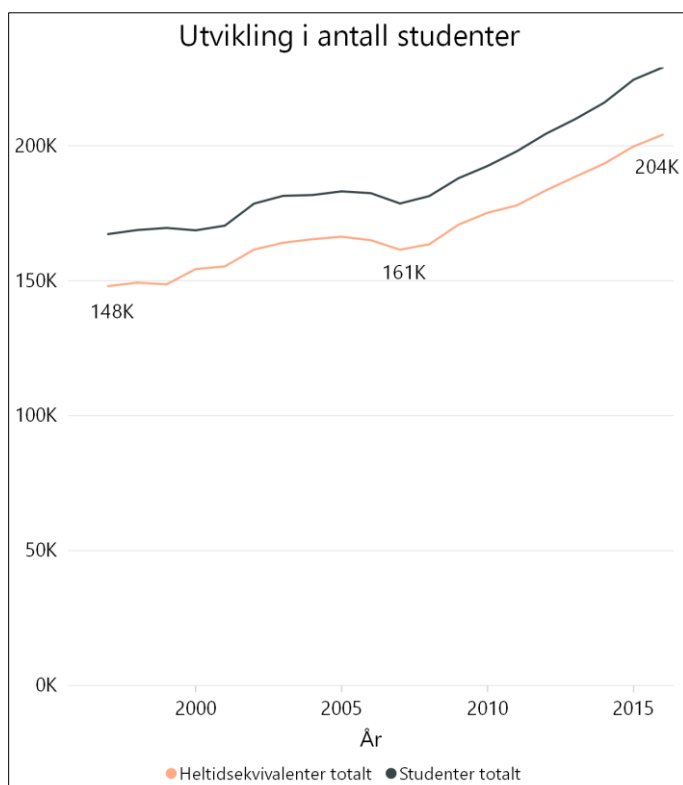
3.2.1 Totalt antall studenter

Totalt antall studenter i perioden 1997 – 2016 er vist i figuren under.

Samlet økning i antall studenter i hele perioden er på ca. 38 %.

I perioden 1997 – 2007 var det først en periode med relativt stabilt studenttall, og deretter en periode hvor studenttallet økte noe før det sank igjen. I perioden 1997 – 2007 var det en samlet økning i totalt antall studenter (heltidsekvivalenter) på ca. 8,8 %.

I perioden 2007 – 2016 har det imidlertid vært en jevn økning i det totale studenttallet (også her heltidsekvivalenter), og økningen i den perioden har vært på hele 26,7 %.

Figur:

Totalt antall studenter 1997 – 2016.

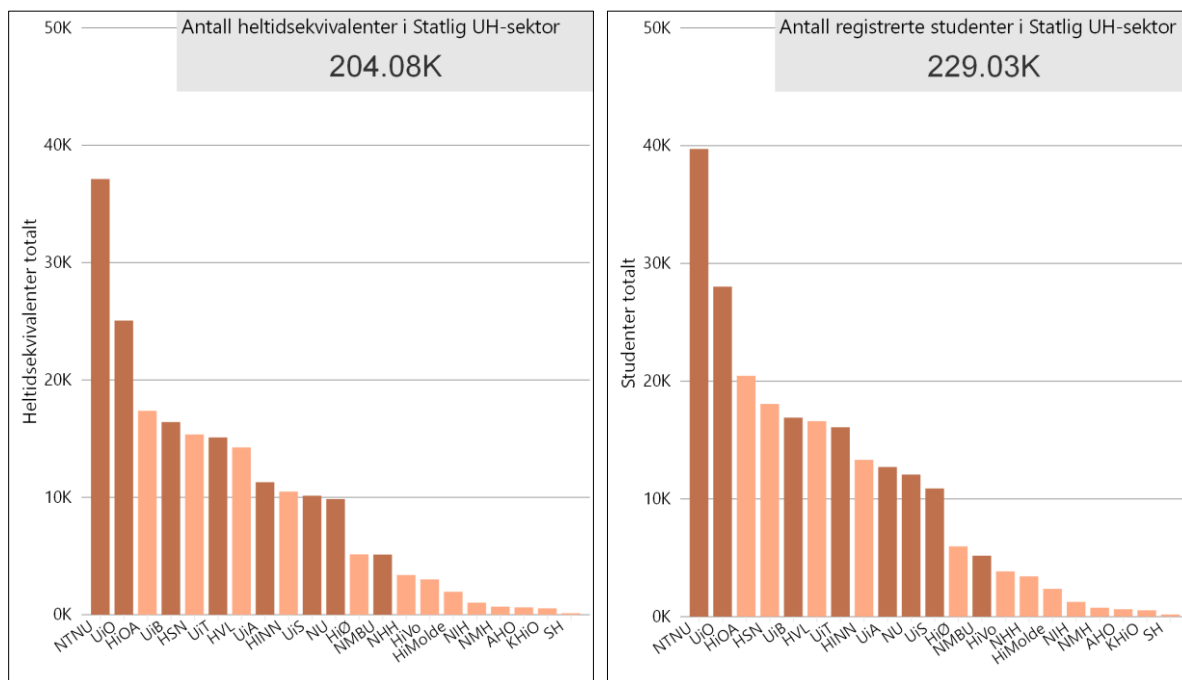
Ant. personer/«hoder» (svart) og
ant. «heltidsekvivalenter» (brunt)

3.2.2 Studenter fordelt på heltid / deltid

Antall "registrerte studenter" og antall studenter målt i «heltidsekvivalenter» er ikke det samme. Ettersom det er mange varianter av deltidsstudenter, må totaloversikter forholde seg til «heltidsekvivalenter», og det er produksjon av studiepoeng som er målestokken på hva som er en «heltids student».

I 2016 var totalt antall studenter i sektoren målt i «heltidsekvivalenter» 204 084 studenter. Samtidig var antall studenter målt i «personer» 229 031 studenter.

Antall studenter målt i personer ligger da totalt sett ca. **12%** over antall heltidsekvivalenter.

Figur A: Antall studenter målt i heltidsekvivalenter. Figur B: Antall registreerte studenter / personer. Universitetene (U) er markert med mørkere farge enn de statlige høyskolene (SVH og SH).

Grafene er sortert etter størrelse, og vi ser at rekkefølgen på institusjonenes størrelse blir endret om antallet studenter måles som heltidsekvivalenter eller som personer. Det generelle bildet er at flere av de statlige høyskolene (SH) blir rangert som større institusjoner når de blir målt etter antall personer enn når de blir målt i heltidsekvivalenter, og rykker dermed opp i forhold til universitetene. Eksempelvis blir HSN nå større enn UiB, HVL blir større enn UiT, HINN blir større enn UiA og NU blir større enn UiS (NUs struktur m.m. har flere fellestrekk med SH-institusjonene enn de øvrige universitetene har).

Oppdelt for de enkelte UH-kategoriene er forholdet mellom de to målene for studenttall:

- Universiteter: ant. pers. er ca. 9 % høyere enn ant. heltidsekvivalenter
- Vitensk. høyskoler: ant. pers. er ca. 10 % høyere enn ant. heltidsekvivalenter
- Høyskoler: ant. pers. er ca. 20 % høyere enn ant. heltidsekvivalenter
- Kunsthøgskolen i Oslo: ant. pers. er helt likt ant. heltidsekvivalenter

Tallene gir et bilde på andel deltidsstudenter. Vi ser at høyskolene har over dobbelt så høy andel deltidsstudenter relatert til heltids-ekvivalentene, i forhold til universiteter og vitenskapelige høyskoler. Innenfor den gruppa er det også en liten tendens til at de minste høyskolene har aller høyest andel deltidsstudenter (de tre minste har samlet 21 %).

Vi ser også en svak tendens til at andel deltidsstudenter totalt sett har økt etter ca. 2012, ref. figuren i pkt. 3.2.1 over.

Antall studenter målt i heltidsekvivalenter og i "personer" er også fordelt pr. fagfelt for 2016. Fordeling pr. fagfelt utdypes under, her ser vi på andelen deltidsstudenter på de største fagområdene (rangert etter totalt antall studenter; fleste studenter først og synkende tall):

- Naturvitenskap ++ ant. pers. er ca. **6 %** høyere enn ant. heltidsekvivalenter
- Helsefag og medisin ++ ant. pers. er ca. **11 %** høyere enn ant. heltidsekvivalenter
- Lærerutdanninger ++ ant. pers. er ca. **22 %** høyere enn ant. heltidsekvivalenter
- Samfunnsfag ++ ant. pers. er ca. **7 %** høyere enn ant. heltidsekvivalenter
- Humanistiske fag ++ ant. pers. er ca. **11 %** høyere enn ant. heltidsekvivalenter
- Økonomiske fag ++ ant. pers. er ca. **16 %** høyere enn ant. heltidsekvivalenter

Vi ser at andel deltidsstudenter relatert til heltidsekvivalenter er mer enn tre ganger så høyt for lærerutdanninger som for studenter innen naturvitenskapelige fag, og nesten dobbelt så høyt som gjennomsnittet for alle studenter (som var ca. 12 %).

3.2.3 Studenter fordelt på undervisningsform

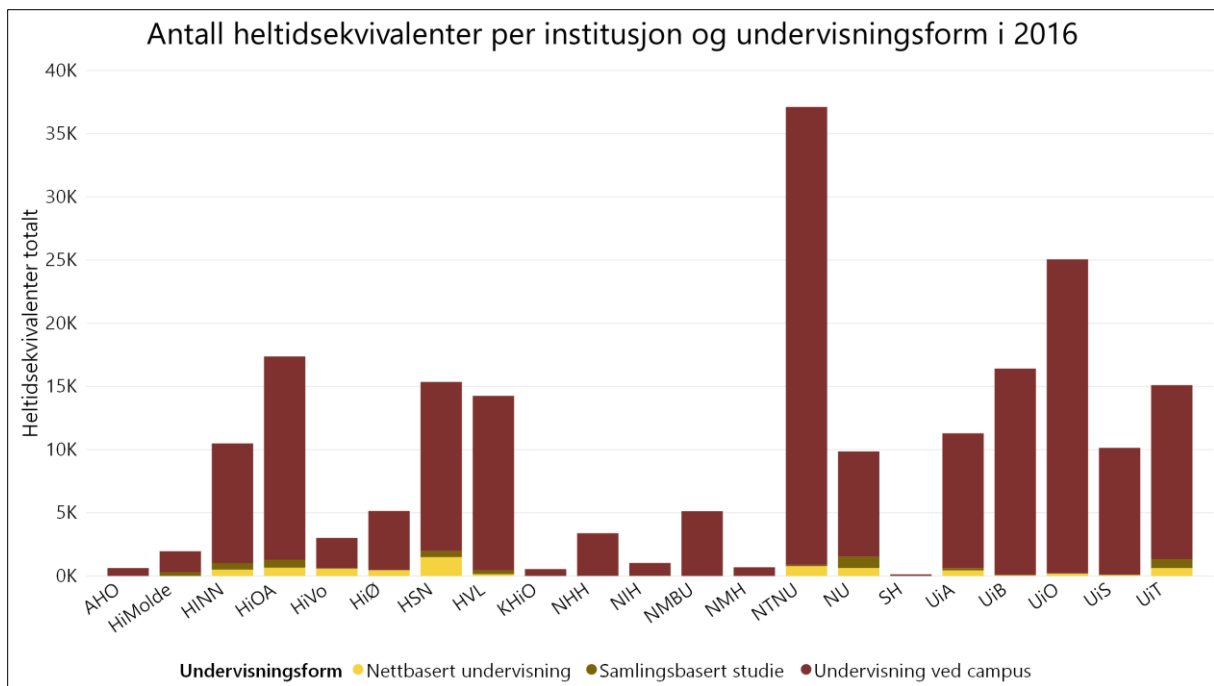
I DBH-basen skilles det mellom følgende undervisningsformer:

- Nettbasert undervisning
- Samlingsbasert undervisning (tolket som «desentralisert undervisning»)
- Undervisning ved campus (dvs. undervisning ved institusjon)

Det finnes ingen klar definisjon for skillet mellom disse kategoriene studenter, med unntak av en ca. femten år gammel inndeling av «fleksibel undervisning» som ikke lenger gjenspeiler virkeligheten. Det er uklart hvordan skillet mellom «nettbaserte studier» og «samlingsbaserte studier» faktisk arter seg i praksis i dag og i fremtiden. Økt vekt på digitale undervisningsformer generelt vil antageligvis redusere forskjellen mellom disse to kategoriene, og forskjellen i effekten på bruk av campusarealer, økonomi m.m. er ikke kjent. Med økt bruk av digitale læringsmetoder vil det også etter hvert bli mer uklare skiller mellom kategoriene, fordi også campusstudenter eksempelvis vil kunne velge å følge forelesninger som strømmes osv.

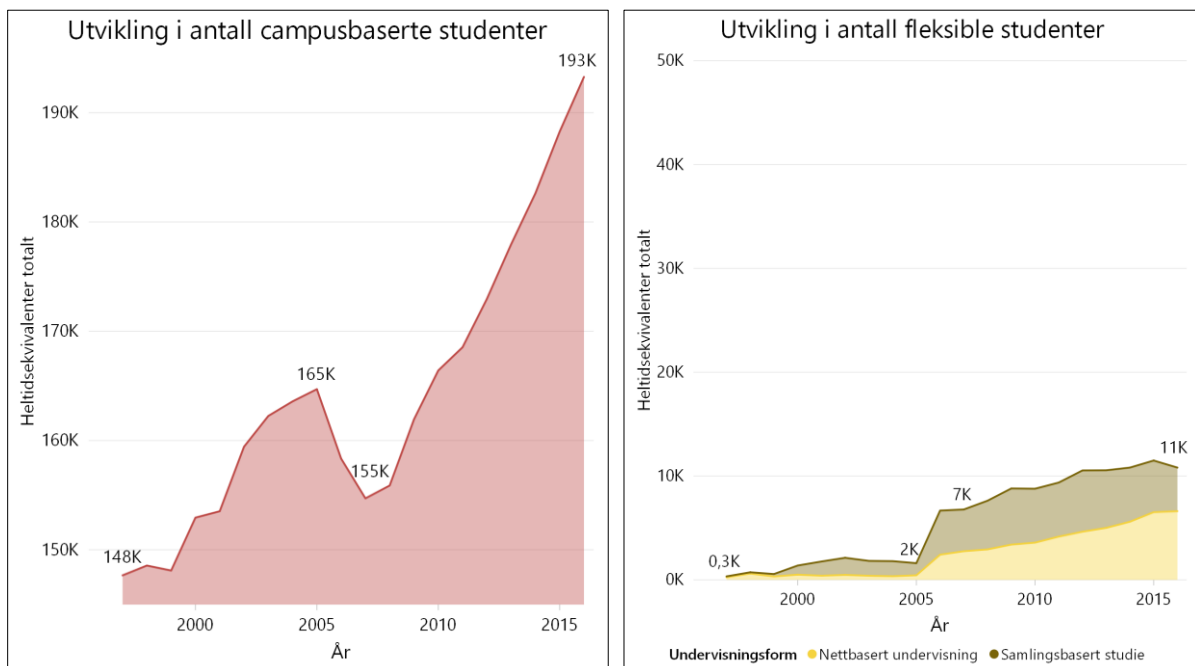
Vi oppgir her hvordan dette er registrert i DBH-basen, men i senere analyser vil de to variantene av desentralisert undervisning vært slått sammen. Vi skiller da bare mellom campusstudier og fleksible studier (som omfatter nettbaserte og samlingsbaserte studier).

Forskjell på campusbaserte og fleksible studier vil kunne gi antatt stor forskjell i arealbehov pr. student på en campus, og forskjellen mellom undervisningsformene har også betydning for annen ressursbruk. For sammenligninger av arealbehov m.m. i sektoren, er dette derfor av interesse.

Figur: Antall studenter (heltidsekvivalenter) fordelt på institusjoner og undervisningsformer i 2016.

Vi ønsker også å se på utviklingen av totaltall for fleksible studier (nettbaserte og samlingsbaserte studier) relatert til campusbaserte studier. For å kunne se dette bildet tydeligere, har vi laget en graf for hver av disse undervisningsformene, der vi har strukket vertikalaksen for å få bildet tydeligere frem. De to grafene under har samme målestokk for både x- og y-akse, men fordi det er så stort volum på de campusbaserte studentene, begynner y-aksen for disse studentene på ca. 145 000 studenter. Vi får dermed bedre frem endringene i veksten for de to hoved-undervisningsformene.

Figur: Utvikling i a) campusbaserte studenter og b) fleksible studenter (studenter på nett- og samlings-baserte studier) i perioden 1997 – 2016, vist med samme målestokk for både x- og y-akse, men med ulikt null-punkt for y-aksen.

Vi ser at de fleksible studiene fikk et kraftig oppsving rundt år 2005, og at det da var stor økning til denne studieformen. Men nedgangen i antall campusstudenter var på samme tid større enn økningen i fleksible studenter. Iht. opplysninger fra KD kan dette ha sammenheng med at det ble foretatt en opprydding i studentadministrative systemer etter innføring av Kvalitetsreformen i 2003, og at registrerte studenter som reelt sett ikke studerte ble tatt ut.

For de fleksible studiene ser vi at det er antall nettbaserte studenter som har økt etter 2005, mens antall studenter på samlingsbaserte studietilbud lenge var stabilt, før det de aller siste årene har vært synkende antall.

Likevel: Den store studentøkningen i perioden 2007 – 2016 har stort sett nesten bare kommet innenfor campusbaserte studier.

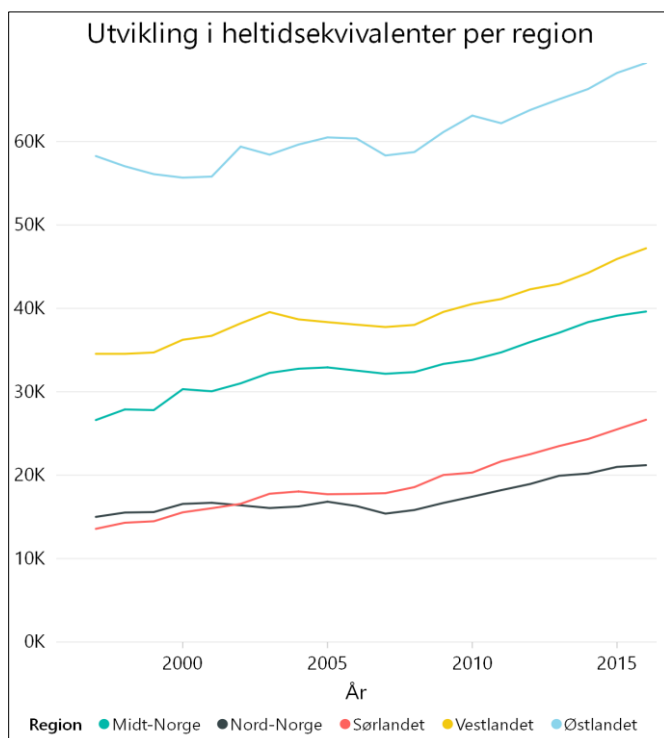
Disse dataene vil imidlertid ikke kunne fange opp de endringene i undervisningsformer som har funnet sted de aller siste årene, hvor forelesninger strømmes og digitale undervisningsformer tas i bruk i stadig større grad også for studenter som går på campusbaserte studier. Disse er dermed registrert som campusbaserte studenter i disse statistikkene, mens de i dag i realiteten har muligheter for å kunne følge forelesninger m.m. på nettbaserte måter.

Denne type utvisking av ulikhetene mellom undervisningsformene vil være viktig for utvikling av campusene, og også generelt for å forstå utvikling av UH-sektoren. Dette forholdet blir derfor noe utdypet i Rapport B, om funksjonelle aspekter.

3.2.4 Geografisk fordeling av studenter

Fordeling på regioner

Totalt antall studenter ved hver institusjon er vist både i den generelle delen, [kap. 2.4.2](#) om institusjonenes størrelse, og i avsnittet fordeling på undervisningsformer, [kap. 3.2.3](#) over. Utvikling av totalt studenttall i perioden 1997 – 2016 er vist i [kap. 3.2.1](#).

I figuren til venstre har vi sett på om det er ulikheter mellom landsdelene / regionene mht. utvikling i studenttall, og har dermed fordelt totaltallene på regioner.

Figur: Utvikling i antall studenter (heltidsekvivalenter) fordelt på regioner i perioden 1997 – 2016.

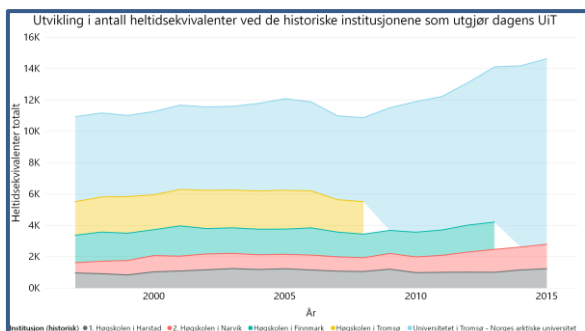
Vi ser at region Nord-Norge har hatt litt lavere vekst enn de øvrige landsdelene, og at alle de øvrige landsdelene har hatt relativt lik vekstkurve.

By og land

For den enkelte institusjon kan imidlertid denne fordelinga være svært ulik fra campus til campus, men dette nyanseres ikke i de nevnte hovedoversiktene. Dette forholdet vil kunne ha betydning for senere analyser av arealbruk pr. student.

Vi har sett på den historiske utviklinga i studenttallene for hver institusjon og hver campus, for perioden 1997 – 2016. Dagens institusjoner er her koblet sammen med de tidligere institusjoner som er blitt fusjonert.

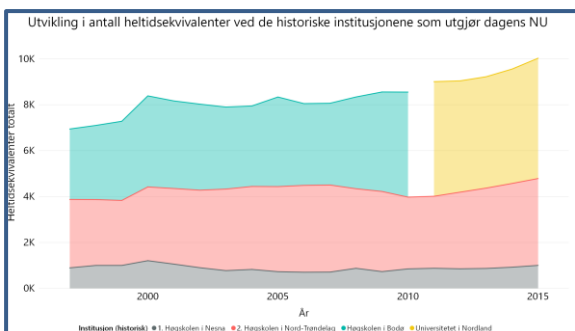
NB: Vi gjør oppmerksom på at Y-aksene har ulik skala i figurene under, pga. store ulikheter i institusjonenes størrelser. Men de gir likevel et bilde på hvilke enheter som har vokst mest.

Figur: UiT, Universitet i Tromsø

Blått: UiT, Tromsø
Grønt: Høgskolen i Finnmark
Grått: Høgskolen i Harstad
Rødt: Høgskolen i Narvik
Gult: Høgskolen i Tromsø

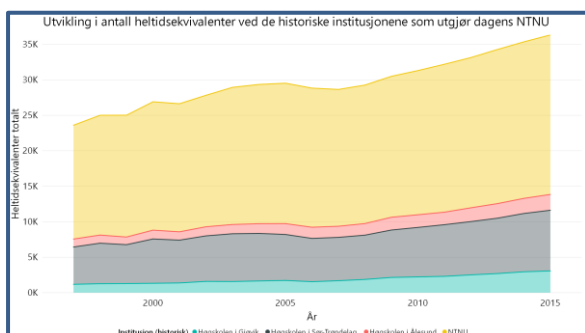
Nesten hele studentøkningen er skjedd i Tromsø, men det er også en liten vekst i Narvik.

Figur: NU, Nord Universitet

Grønt: Høgskolen i Bodø
Grått: Høgskolen i Nesna
Rødt: Høgskolen i Nord-Trøndelag (4 campuser)
Gult: Universitetet i Nordland

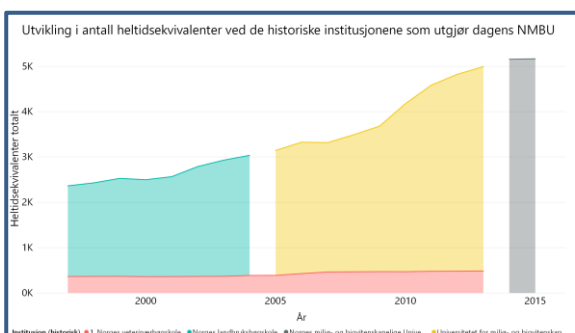
Studentøkningen etter 2007 er nokså likt fordelt mellom Bodø (alene) og summen av de 4 campusene i Nord-Trøndelag (Levanger, Namsos, Steinkjer og Stjørdal).

Figur: NTNU

Grønt: Høgskolen i Gjøvik
Grått: Høgskolen i Sør-Trøndelag (Trondheim)
Rødt: Høgskolen i Ålesund
Gult: NTNU (Trondheim)

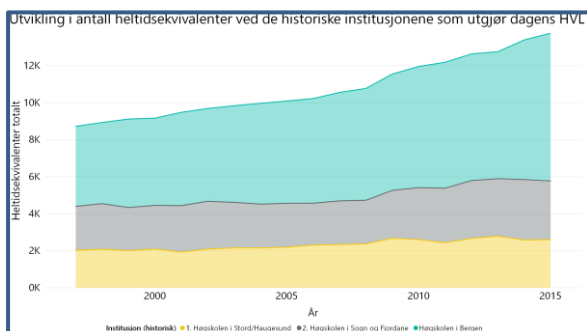
%-vis vekst ved NTNU har vært relativt jevnt fordelt på alle campusene, og med høyest %-vis vekst på Gjøvik. Men NTNU er stor, og fordi Trondheim har 85% av studentene er veksten likevel vesentlig høyere i Trondheim.

Figur: NMBU

Grønt: Norges Landbrukshøgskole (Ås)
Rødt: Norges Veterinærhøgskole (Oslo)
Gult: UMB, univ. for miljø- og biovitenskap (Ås)
Grått: NMBU

I praksis har all veksten ved NMBU vært for studentmassen på Ås. Antallet veterinærstudenter (i Oslo) har ikke hatt merkbar vekst i perioden.

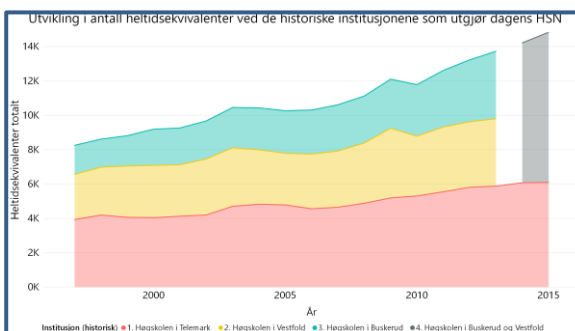
Figur: HVL, Høgskolen Vestlandet

Grønt: Høgskolen i Bergen

Grått: Høgskolen i Sogn og Fjordane

Gult: Høgskolen i Stord/Haugesund

%-vis vekst ved HVL har vært relativt jevnt fordelt på alle campusene, med en aning høyere %-vis vekst samlet på campusene utenom Bergen. Men HVL er relativt stor, og fordi Bergen har nesten 60% av studentene, er veksten likevel vesentlig høyere i Bergen.

Figur: HSN, Høgskolen Sør-Øst Norge

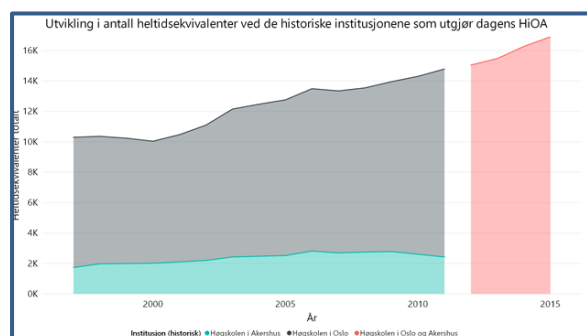
Grønt: Høgsk. i Buskerud (Drammen, Kongsberg, Notodden, Ringerike/Hønefoss)

Grått: Høgsk. i Buskerud og Vestfold

Rødt: Høgsk. i Telemark (Bø, Porsgr., Rauland)

Gult: Høgsk. i Vestfold (Borre/Horten)

%-vis vekst ved HSN har vært relativt jevnt fordelt på campusene, med en aning høyere %-vis vekst ved Buskerud-campusene. HSN har for øvrig campuser i flere jevnstore byer.

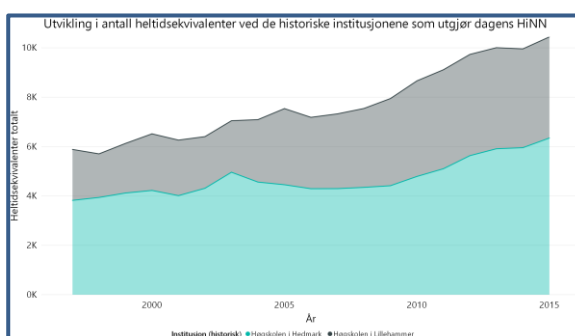
Figur: HiOA, Høgskolen i Oslo-Akershus

Grønt: Høgskolen i Akershus

Grått: Høgskolen i Oslo

Rødt: Høgskolen i Oslo og Akershus

Studenttallet har vært synkende i Akershus, men kraftig stigende i Oslo. Veksten i Oslo har vært større enn total vekst for HiOA.

Figur: HINN, Høgskolen Innlandet

Grønt: Høgskolen i Hedmark

Grått: Høgskolen i Lillehammer

HINN har 8 campuser i byer med varierende størrelse på Østlandet, og dataene skiller ikke mellom hver av disse campusene. Veksten er nokså jevnt fordelt mellom de to tidligere institusjonene, med en liten %-vis større andel for høgskolen i Lillehammer.

Det er her kun mulig å se utviklingen i studenttall for de tidligere institusjonene til hver enkelt av dagens fusjonerte institusjoner, ikke hver enkelt campus. Ved mange av flercampus-institusjonene er det derfor ikke mulig å se om veksten er kommet i en middels stor by, eller i de minste byene.

For totalt antall studenter er veksten klart størst i de aller største byene (Oslo, Trondheim, Bergen, Tromsø) og ved NMBU på Ås. En prosentvis vekst vil også gi svært store tall for de som var størst i utgangspunktet.

Men for prosentvis vekst over perioden 1997 – 2016 er bildet mer nyansert. I mange av de flercampus-institusjonene som har campuser i en stor by og i flere middels/små byer, er veksten faktisk prosentvis litt høyere ved de middels/mindre stedene enn i «storbyen», for institusjonen. For flercampus-institusjonene som bare har campuser i middels/små byer, ser veksten ut til å være relativt jevnt fordelt.

3.2.5 Studenter fordelt på fagfelt

Inndeling i fagfelt/fagkoder er i utgangspunktet ikke en entydig definisjon, og de to kildene DBH-basen og Statistisk Sentralbyrå (SSB) har ulike inndelinger.

DBH-basen

DBH-basen har en inndeling på "studium-nivå", der det er 58 studiumkategorier. Noen av disse kategoriene er veldig store sekke kategorier og rommer både "tørre" og "våte" fag (f.eks. matematisk-naturvitenskapelige fag), mens andre er veldig spesifikke (f.eks. farmasi, tannpleierutdanning osv.), dvs. helt spesifikke / på studieprogramnivå. Nivået under dette er det enkelte studieprogram, som er så mange at det ikke vil være mulig å håndtere nivået i denne rapporten.

SSBs NUS

Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS) ble første gang utarbeidet av SSB i 1970, og vært revidert flere ganger (oppdatert pr. 08.11.2016), og den er først og fremst beregnet på bruk i offisiell norsk statistikk. Nåværende utgave (NUS2000) inneholder både de norske utdanningskodene og tilsvarende koder fra den internasjonale standarden ISCED.

NUS er mer hierarkisk oppbygget med kun ni fagfelt i øverste nivå, og tre av disse har svært få studenter (samlet under 3 % av studentmassen). Hovedtyngden av studentene er dermed fordelt på bare seks kategorier. De seks viktigste fagfeltene kan underdeles i tilsammen 53 faggrupper, eller i tilsammen 142 utdanningsgrupper.

DBH vs. NUS og valg av fag-koder

For vårt formål vil det være mest hensiktsmessig å forholde seg til et nivå hvor det finnes en gitt inndeling som er lett lesbar, dvs. at det ikke er for mange kategorier studier. På denne bakgrunn legges SSBs NUS-kodeverk til grunn for databasen og de grafiske fremstillingene av disse i denne rapporten, med fagfelt-nivået som har ni kategorier + uoppgitt fagfelt. For mer detaljert informasjon om hvilke fag/studier som faller inn under de ulike fagfeltene, henvises til Notat 2016/30 fra SSB¹.

I denne rapporten er derfor studietilbudene inndelt i følgende fagfelt:

- Allmenne fag
- Humanistiske og estetiske fag
- Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk
- Samfunnsfag og juridiske fag
- Økonomiske og administrative fag
- Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag
- Helse-, sosial- og idrettsfag
- Primærnæringsfag
- Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag
- Uoppgitt fagfelt

¹ Notat 2016/30 (PDF)

Grafiske fremstillinger av studenttall

All informasjonen som ligger i PowerBI-URL kan vises grafisk på mange ulike måter, og vi ønsker å vise noen av disse mulighetene. For informasjonen om hvordan antall studenter fordelt på fagfelt kan fremstilles, har vi valgt å vise følgende:

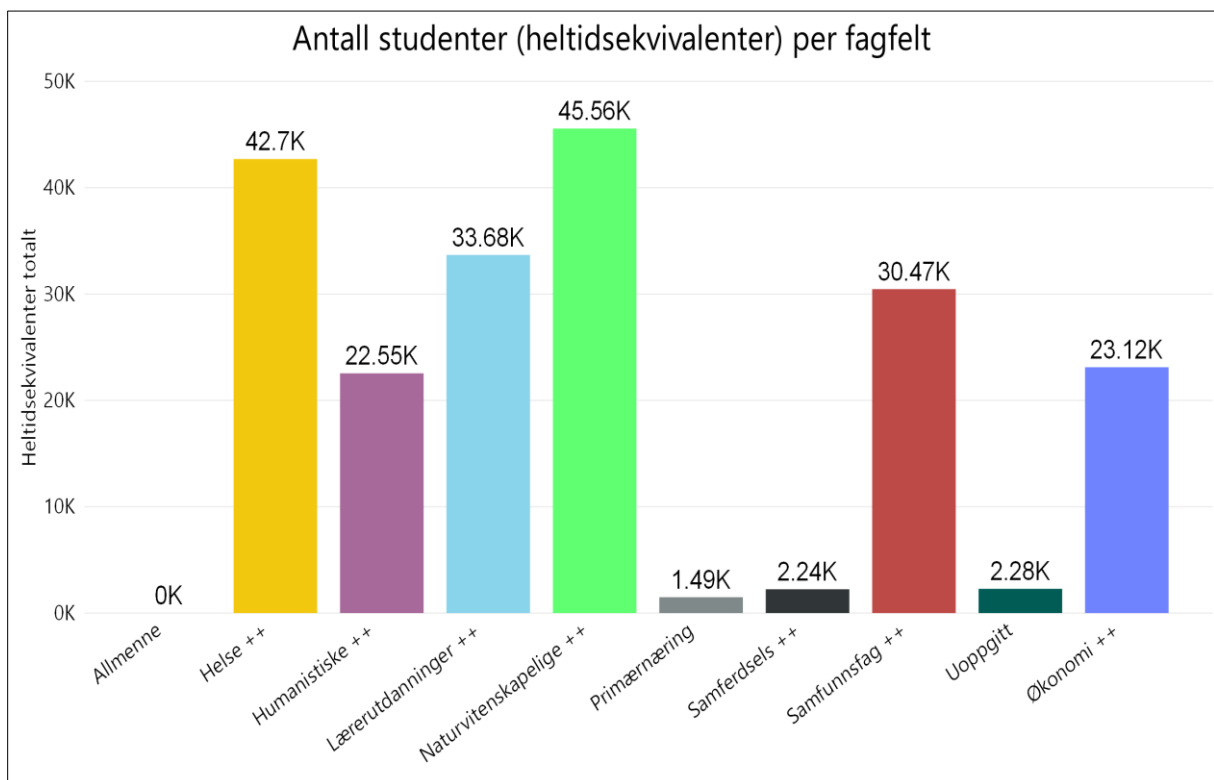
- stolpediagram
- flatediagram
- kakediagram / prosentvis fordeling
- Lang stolpe med underdelinger («monolitt»)

Det er også mulig å hente ut denne type informasjon koblet til andre parametre, eksempelvis:

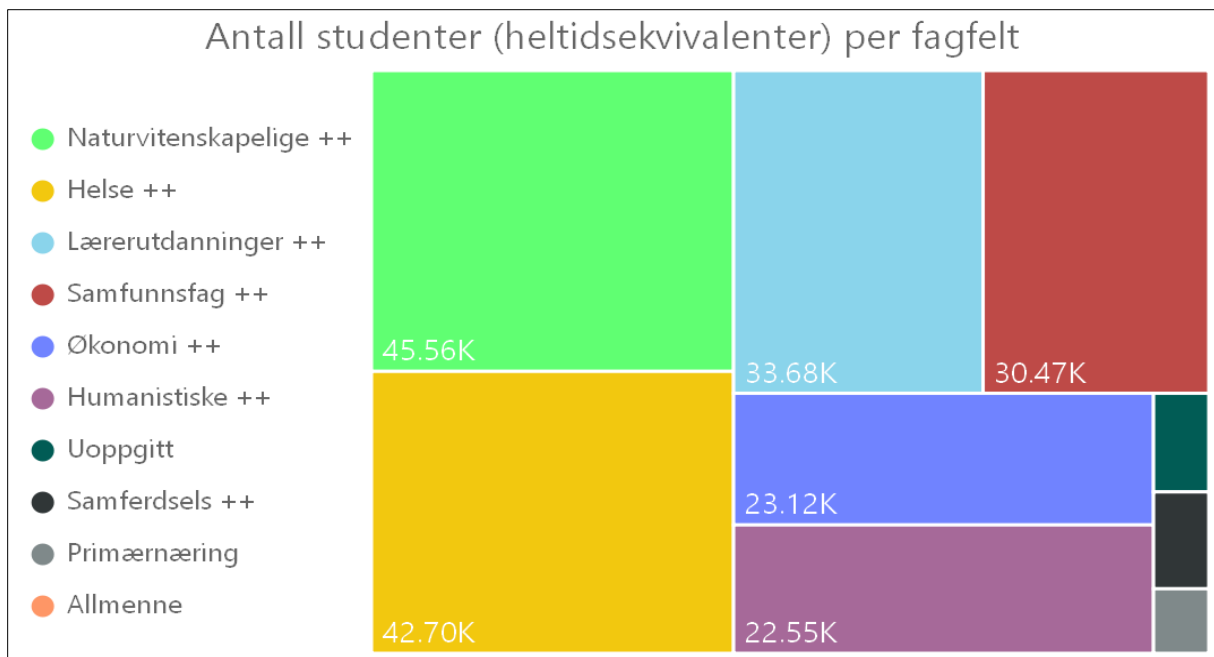
- Utvikling over en gitt tidsperiode
- Fordeling av fagfelt for en enkelt institusjon for et gitt år (f.eks. stolpediagram)
- Fordeling av fagfelt innen hver institusjonskategori
- Utvikling av ulike fagfelt over en gitt periode for en enkelt institusjon (kurver over tid)
- Utvikling for ett fagfelt for en gitt landsdel over tid
- . . . OSV. . . .

Totalt antall studenter fordelt på fagfelt

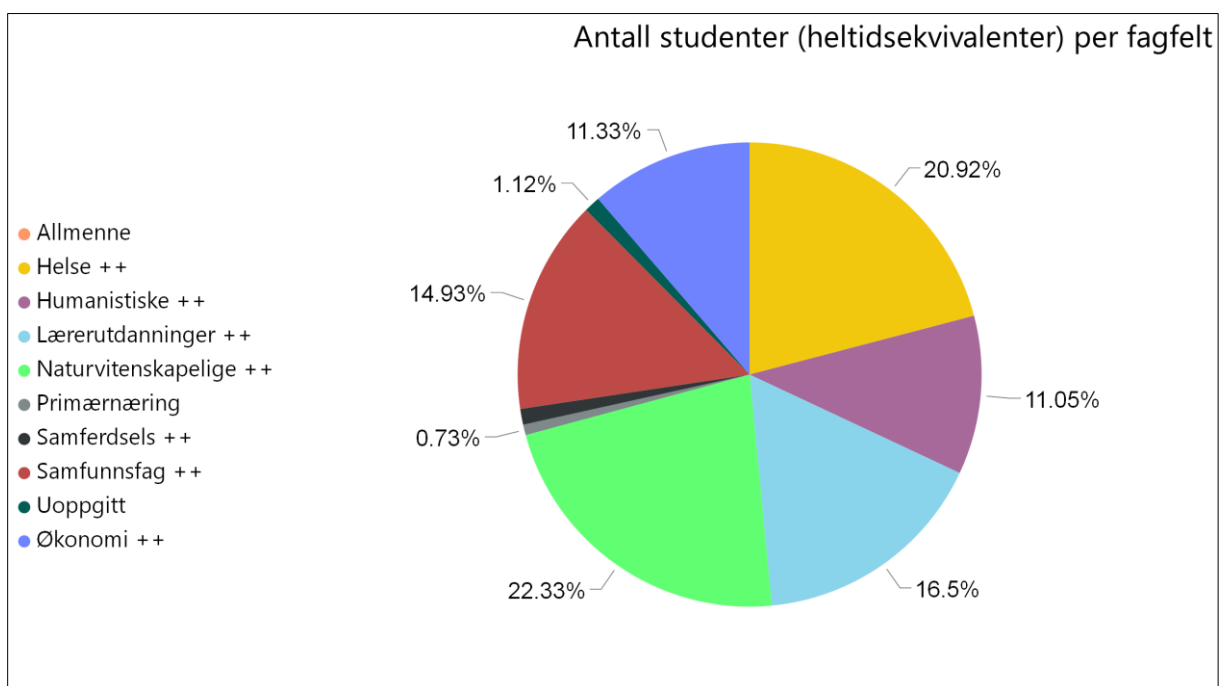
Alle studenttall er her vist som heltidsekvivalenter.

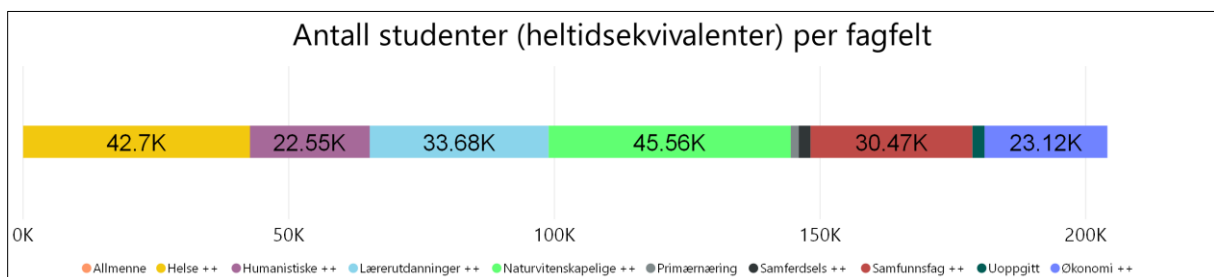
Figur: Totalt antall studenter fordelt på fagfelt (2016), vist som stolpediagram.

Figur: Totalt antall studenter fordelt på fagfelt (2016), vist som flatediagram

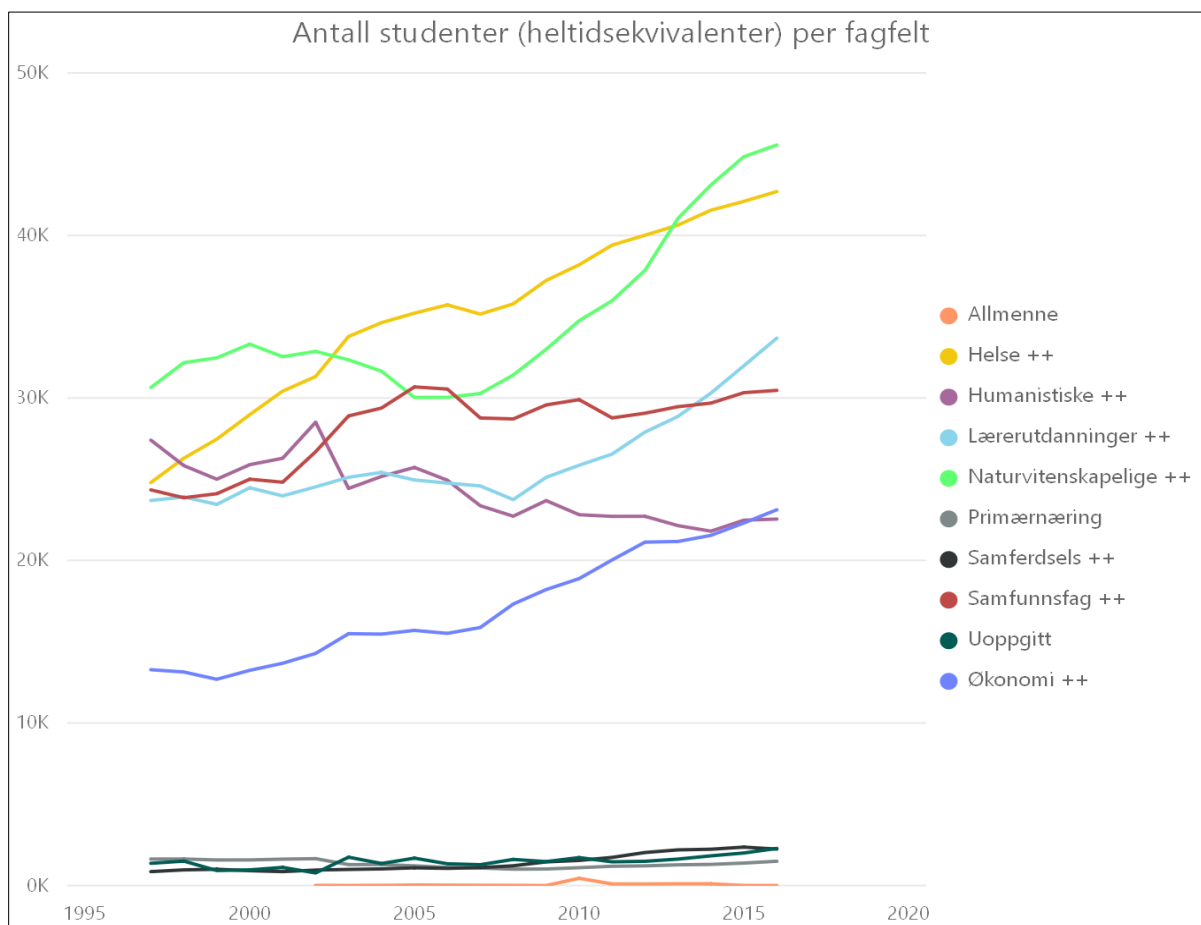

Figur: Totalt antall studenter fordelt på fagfelt (2016), vist som kakediagram – prosentvis fordeling.

Figur: Totalt antall studenter fordelt på fagfelt (2016), vist som en enkelt-søyle/monolitt (her: liggende)

Totalt antall studenter fordelt på fagfelt er også lagt inn for perioden 1997 – 2016, med sikte på å følge utviklingen for hvert enkelt fagfelt. Denne informasjonen kan tas ut som en samlet graf (vist under), og for hvert enkelt fagfelt, osv.

Figur: Totalt antall studenter fordelt på fagfelt, i perioden 1997 – 2016.

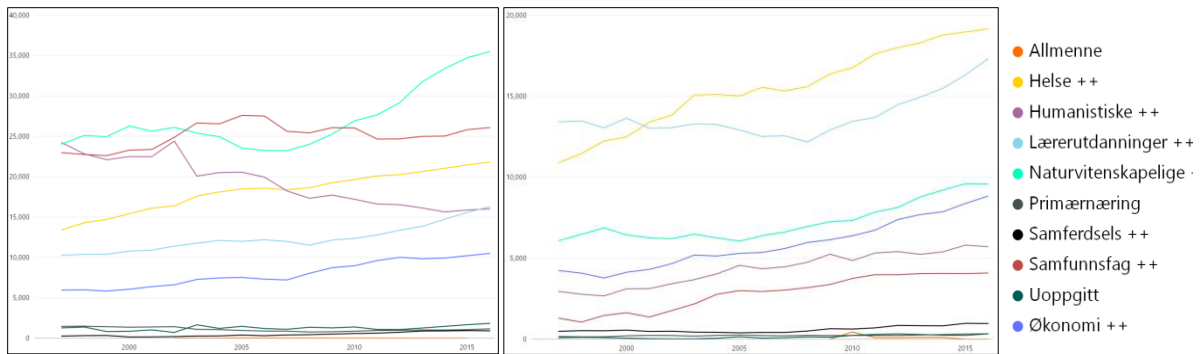
Vi ser at de humanistiske fagene skiller seg ut, som de eneste som har en klart synkende kurve, og samfunnsfagene har hatt et relativt stabilt studenttall de siste 10 år.

De naturvitenskapelige fagene hadde en synkende kurve i perioden 2000 – 2005, men har etter den tid hatt kraftig vekst.

Utviklingen av fagfeltene for hver av institusjons-kategoriene (perioden 1997 – 2016)

Utviklingen av totalt antall studenter innenfor et fagfelt kan også sorteres for hver enkelt av to av de tre hovedkategoriene av statlige UH-institusjoner; universiteter (U) og statlige høyskoler (SH), som vist under.

De statlige vitenskapelige institusjonene (SVH) er i utgangspunktet opprettet for å ivareta spesielle fagområder, og er derfor av mindre interesse i en slik oversikt.

Figur: Utvikling i antall studenter i U-institusjonene, fordelt på fagfelt

Figur: Utvikling i antall studenter i SH-institusjonene, fordelt på fagfelt

Ved å splitte totaltallene på institusjonskategoriene, ser vi at den klart synkende kurven for humanistiske fag og den flate kurven for samfunnsfag i sin helhet må tilskrives synkende antall studenter i disse fagområdene for universitetssektoren.

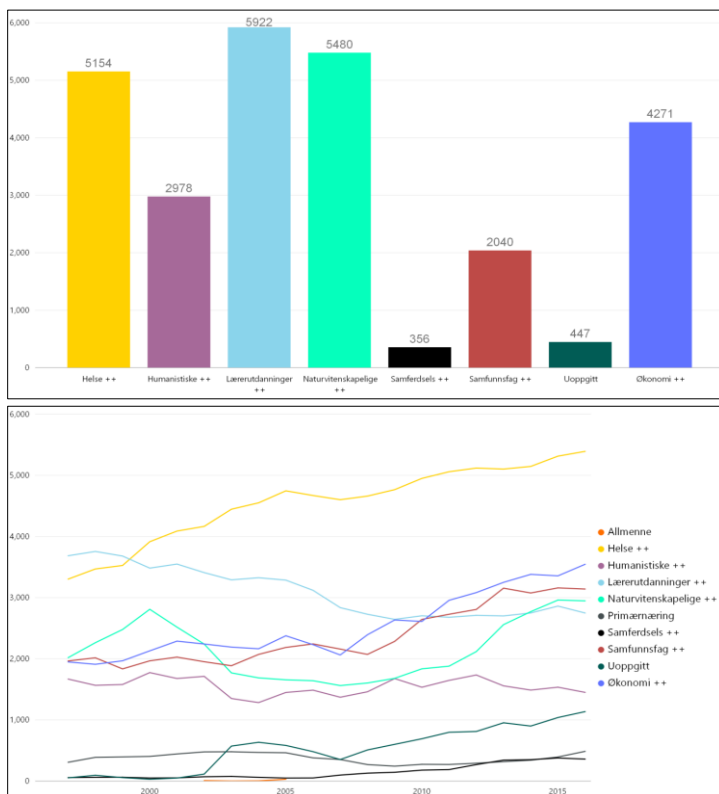
Studenttallene for de samme fagfeltene er svakt stigende innen høyskolesektoren.

Eksempler på flere grafer som kan hentes ut for institusjonsnivået

Det er også mulig å vise denne informasjonen på flere måter, ta ut bare deler av den for å vise ett bestemt forhold, eller koble denne informasjonen med andre parametre.

Vi nevner noen eksempler på andre aktuelle grafer:

- Fordeling av fagfelt for en enkelt institusjon for et gitt år / sammenlignet med et annet
- Fordeling av fagfelt innen hver institusjonskategori
- Utvikling av ulike fagfelt over en gitt periode for en enkelt institusjon (kurver over tid)
- Utvikling for ett fagfelt for en gitt landsdel eller fordelt på institusjonene over tid

Eksempel – figur 1:

Fordeling av fagfelt (2016) for alle institusjonene innenfor en landsdel

– her vist **Sørlandet**.

Eksempel – figur 2:

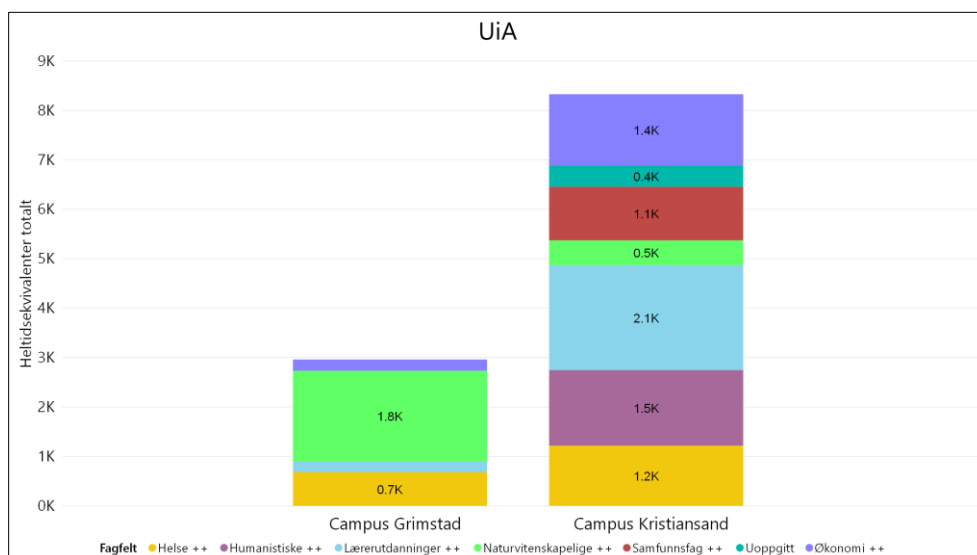
Utvikling av fordeling av fagfelt (1997 – 2016) innenfor en landsdel

– her vist **Nord-Norge**.

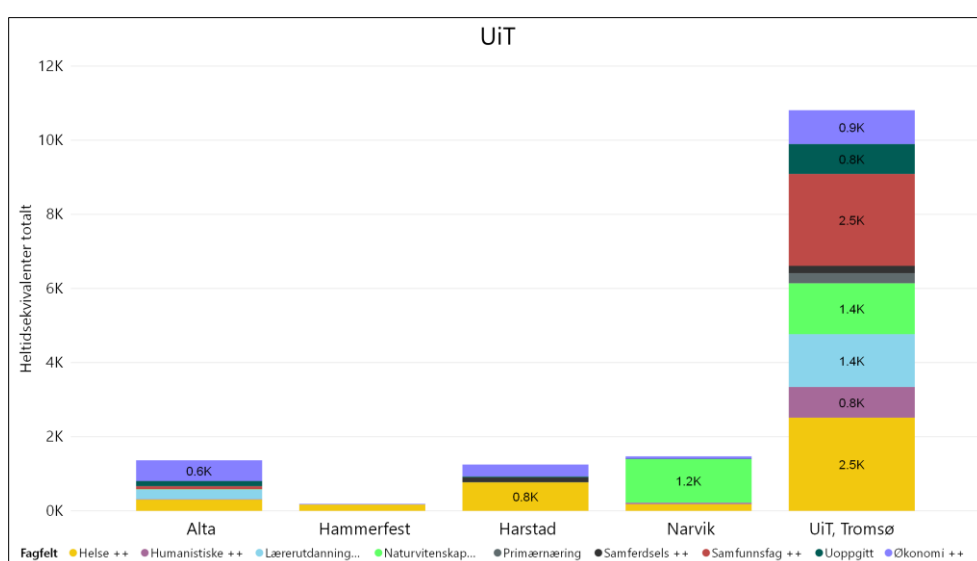
Informasjonen fordelt på campus-nivå

Basert på informasjonen som ligger i DBH-basen vil det ikke være mulig å trekke ut intern fordeling av fagfelt på campusnivå for de store institusjonene som har flere campuser i samme by – dvs. at dette i hovedsak ikke er mulig for de fem største universitetene.

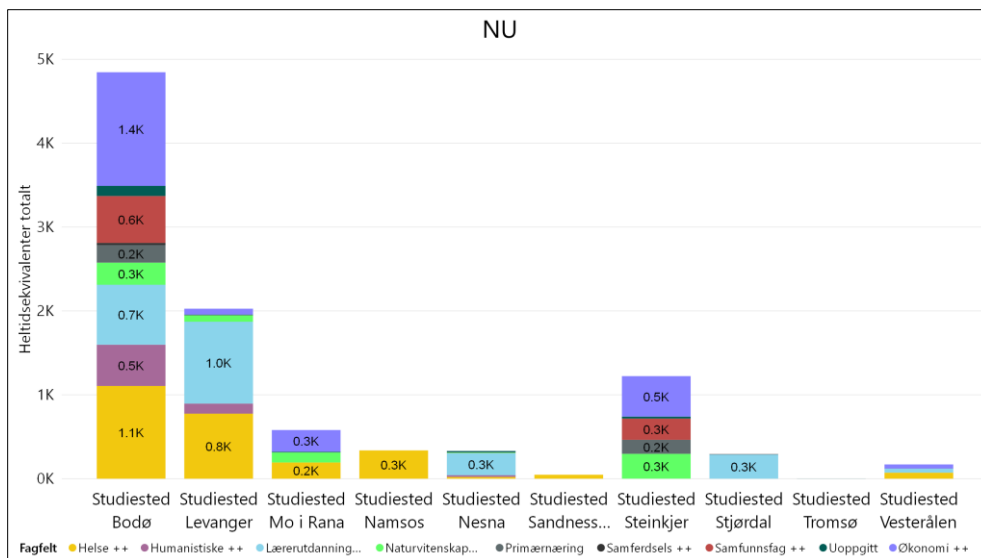
For flercampus-institusjonene som er fordelt over flere byer, vil det være mulig å skille ut noe informasjon knyttet til hver enkelt campus. Dette gjelder i hovedsak tre av universitetene (UiA, UiT og NU), og de største statlige høyskolene (HINN, HSN, HVL, HiO og HiØ).

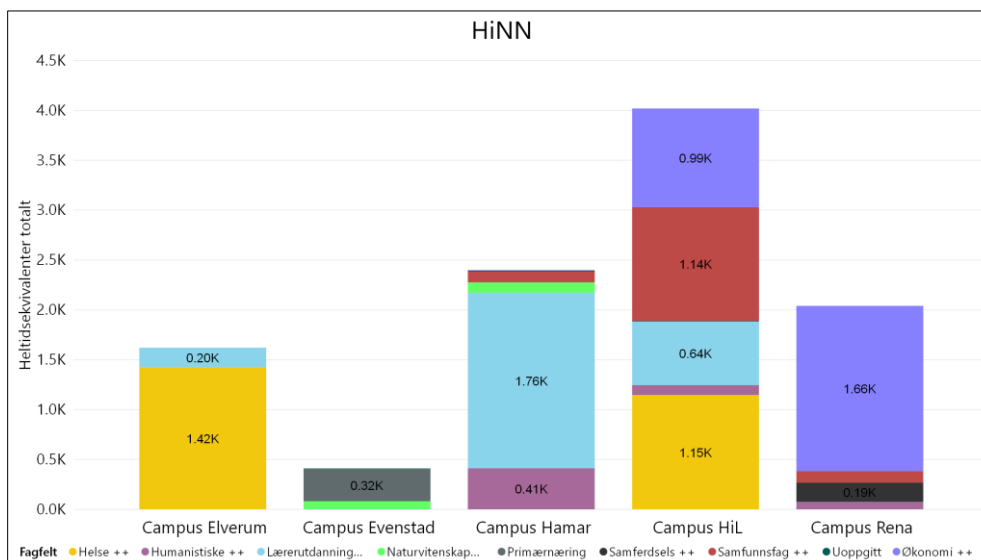
Figur: UiA
Fordeling av studenter på campus og fagfelt, 2016.

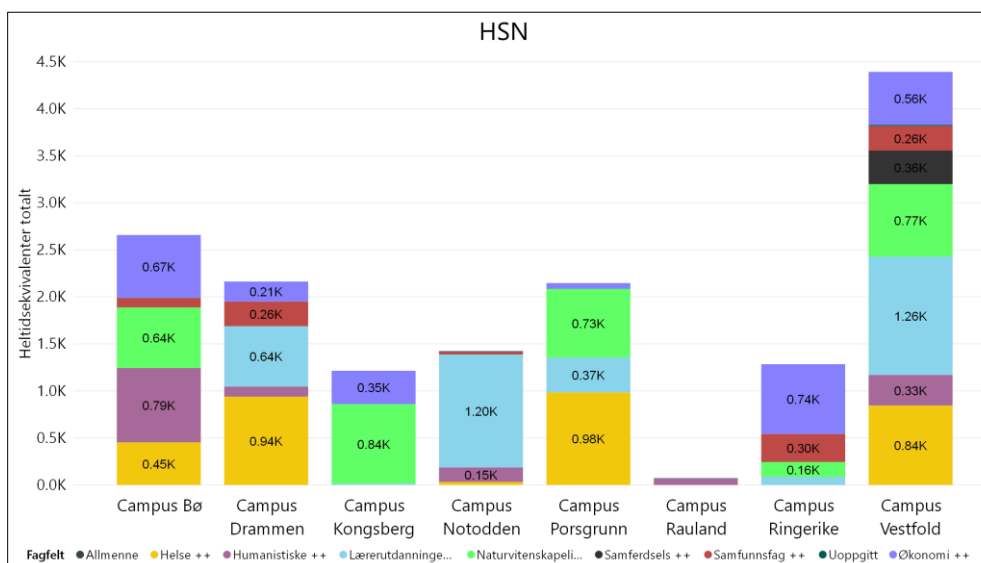
Figur: UiT
Fordeling av studenter på campus og fagfelt, 2016.

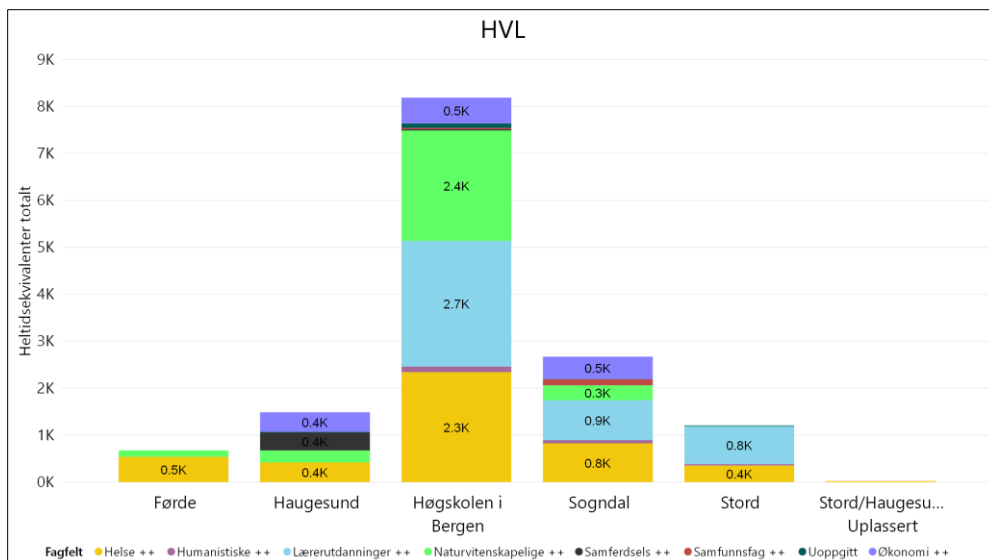
Figur: NU
Fordeling av studenter
på campus og fagfelt,
2016.

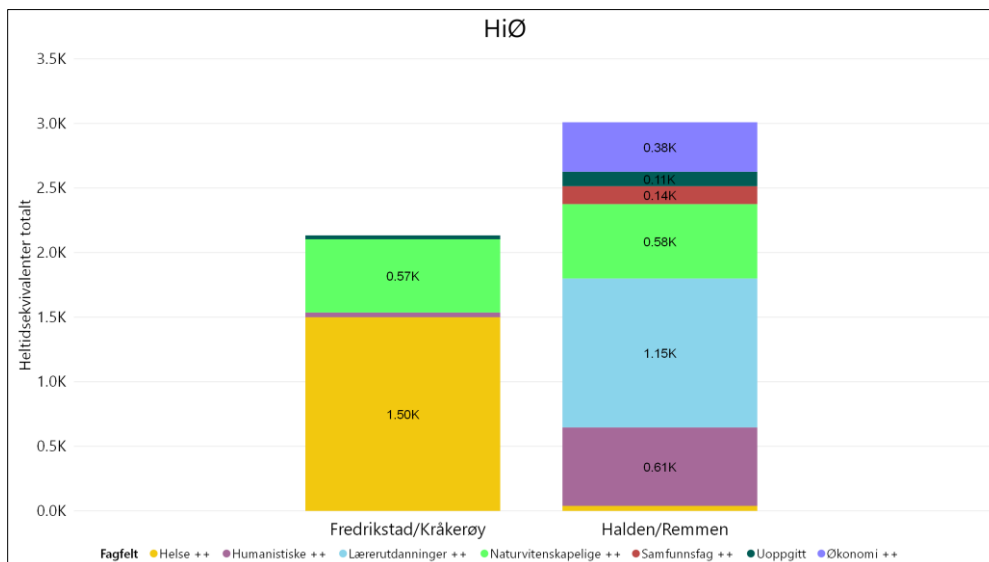
Figur: HiNN
Fordeling av studenter
på campus og fagfelt,
2016.

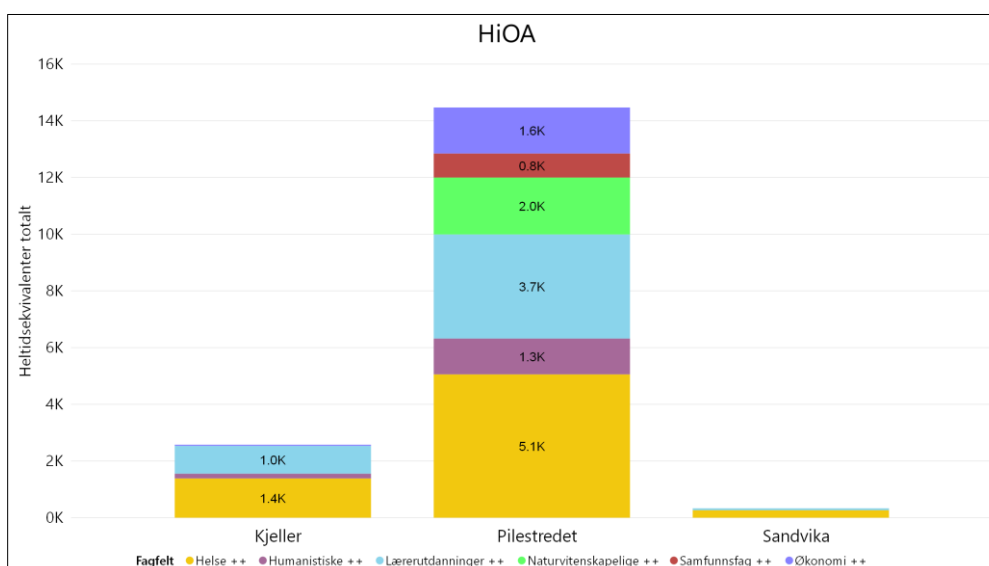
Figur: HSN
Fordeling av studenter
på campus og fagfelt,
2016.

Figur: HVL
Fordeling av studenter
på campus og fagfelt,
2016.

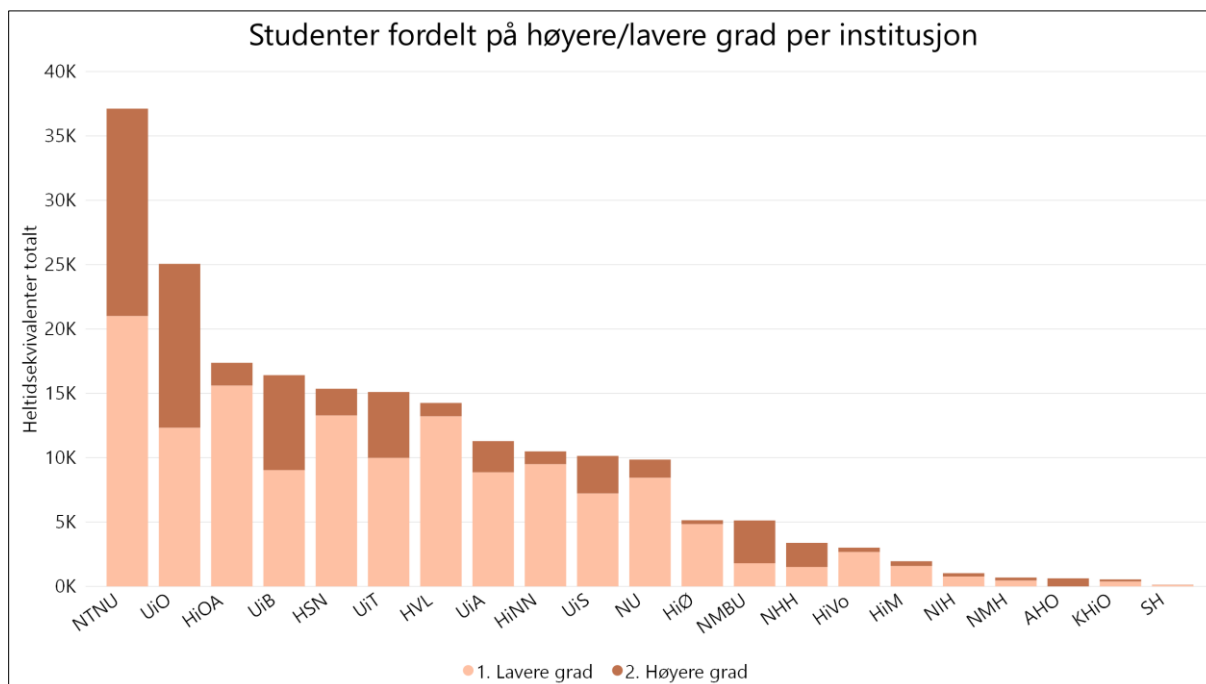
Figur: HiØ
Fordeling av studenter
på campus og fagfelt,
2016.

Figur: HiOA
Fordeling av studenter
på campus og fagfelt,
2016.

3.2.6 Studenter fordelt på lavere / høyere grad

Fordeling mellom lavere og høyere grad er relevant for både arealbehov og ressursbehov, og er dermed en faktor som inngår i finansieringsformen i sektoren. De forhold som er knyttet til økonomisk dimensjon blir utdypet i Rapport C.

Figur: Fordeling av studenter på høyere/lavere grad pr. institusjon, 2016.

Vi ser at prosentvis andel høyere grads studenter er klart høyest hos de fem «gamle» universitetene. Hos disse er prosentvis andel i synkende rekkefølge: NMBU, UiO, NTNU, UiB og UiT. UiT med den laveste andelen har ikke lenger nærliggende høgskoler; disse er fusjonert med UiT. Iht. opplysninger fra KD kan denne andelen være påvirket av omfanget av såkalte integrerte mastere/ profesjonsutdanninger ved institusjonene. Dette gjelder f.eks. studier som medisin, odontologi, veterinær, sivilingeniør, og innebærer at studentene begynner rett på høyere nivå når de tas opp til slike studier.

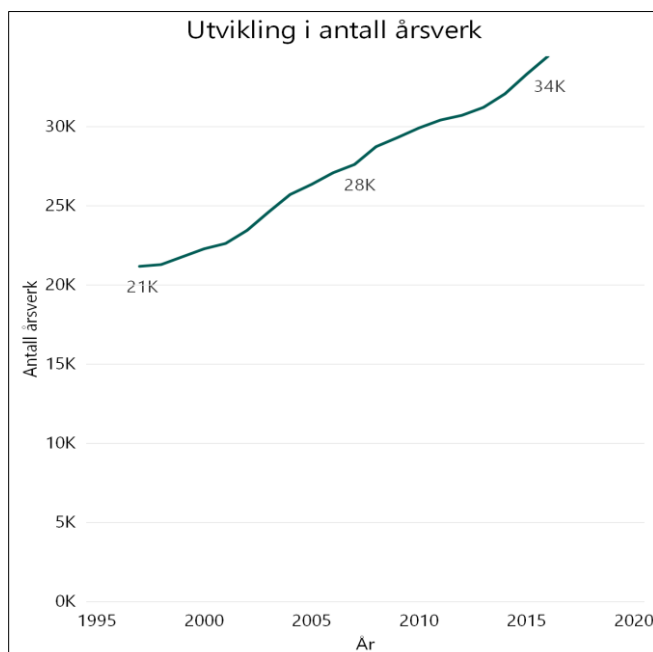
De tre «nyere» universitetene UiS, UiA og NU har en fordeling som representerer en mellomting mellom de fem «gamle» universitetene og høgskolesektoren, på samme måte som vi registrerte for institusjonenes relative andel av sektorens samlede areal og inntekter i forhold til relativ andel av studentmassen, ref. kap. 2.4.5.

3.3 Ansatte

3.3.1 Antall ansatte totalt

DBH-basen er hovedkilden også for antall ansatte i de statlige institusjonene i UH-sektoren.

Vi viser først utviklingen i totalt antall ansatte i sektoren:

Antall ansatte i UH-sektoren har hatt en jevn vekst i perioden 1997 – 2016.

1997: totalt ca. 21 000 ansatte

2007: totalt ca. 28 000 ansatte

2016: totalt ca. 34 000 ansatte

Samlet vekst i hele perioden:

Ca. 13 000 ansatte

Figur: utvikling i antall årsverk ansatte i perioden 1997 – 2016.

- For **hele perioden 1997 – 2016** utgjør dette en vekst i antall ansatte på: **ca. 62 %**
 - For perioden 1997 – 2007 utgjør dette en vekst i antall ansatte på: ca. 33 %
 - For perioden 2007 – 2016 utgjør dette en vekst i antall ansatte på: ca. 21 %

I kap. 3.2.1 så vi på utviklingen i antall studenter i perioden 1997 - 2016. Vi sammenstiller her disse to parameterne, og ser på utviklingen i antall ansatte relatert til utviklingen i antall studenter i samme periode:

Antall **studenter** i UH-sektoren (heltidsekvivalenter) har hatt følgende vekst i samme periode:

1997: totalt ca. 148 000 studenter

2007: totalt ca. 161 000 studenter

2016: totalt ca. 204 000 studenter

Antall **studenter** i UH-sektoren har dermed hatt samlet vekst på 56 000 studenter over hele perioden. Dette gir følgende prosentvise vekst:

Hele perioden 1997 – 2016: totalt ca. 38 %

Første halvdel, 1997 – 2007: ca. 9 %

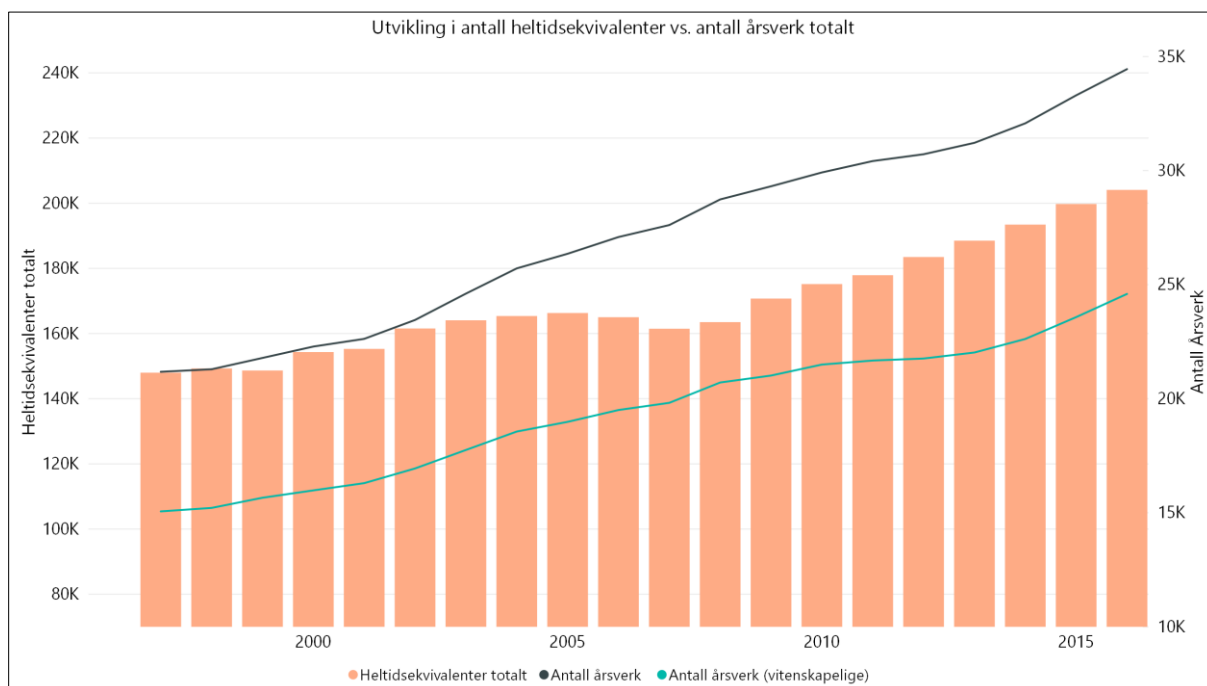
Andre halvdel, 2007 – 2016: ca. 27 %

Vi ser at veksten i antall ansatte i UH-sektoren i perioden 1997 – 2016 er ca. 24 % høyere enn studentveksten i samme periode, og den store veksten i antall ansatte i forhold til antall studenter kom i perioden 1997 – 2007. I perioden 2007 – 2016 ble dette litt tilbakejustert, ved at veksten i studenttall var litt høyere enn vekst i antall ansatte.

Utvikling i totalt antall ansatte relatert til utvikling i totalt antall studenter er vist i grafer under. Den første grafen viser a: alle ansatte; den andre grafen viser b: kun vitenskapelig ansatte.

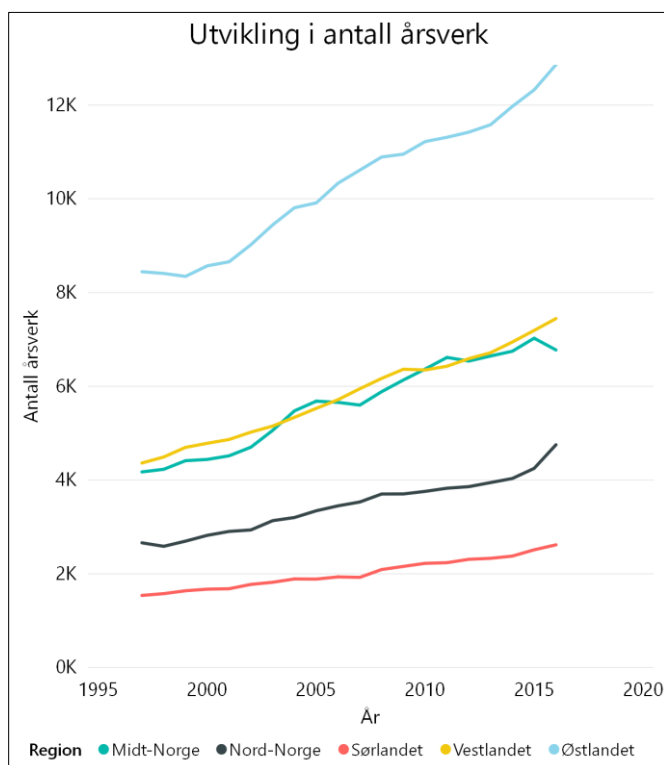
I kap. 3.3.3 (under) redegjør vi for hva som er regnet med som «vitenskapelig ansatte».

For å vise dette grafisk har vi tatt 1997 som «null-punkt». I 1997 var forholdet mellom ansatte og studenter 1:7. I figurene har årsverk ansatte og heltids studenter hver sine akser. Forholdstallet 1:7 mellom ansatte og studenter opprettholdes i øvre og nedre aksegrenser.

Figur: *Utvikling i antall ansatte relatert til totalt antall studenter i perioden 1997-2016.*
Svarte kurve viser **totalt antall ansatte**, og grønn kurve viser **kun vitenskapelig ansatte**.

Vi ser at veksten har vært relativt sett vesentlig høyere for totalt antall ansatte enn for kun vitenskapelig antall ansatte. Dette betyr at veksten primært har vært innenfor administrative stillinger. Forholdet mellom ulike stillingskategorier utdypes for øvrig senere.

Vi har imidlertid her også undersøkt om vekstraten for antall ansatte i sektoren varierer mellom regionene.

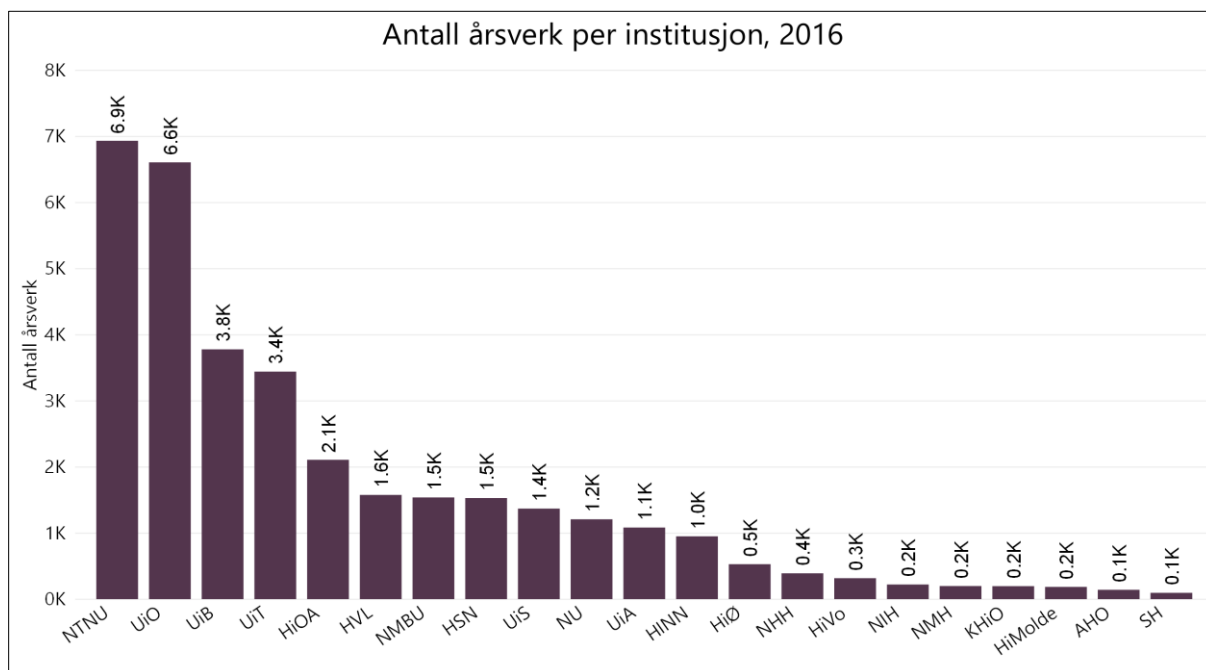
Figuren til venstre viser at Østlandet har hatt en vesentlig større relativ økning enn de øvrige, mens Sørlandet har hatt lavest vekst.

I tillegg ser vi at Nord-Norge har hatt en sterk vekst de siste to-tre årene. Dette kan sannsynligvis forklares med at UN (i Nord-Norge) fusjonerte med HiNT (Midt-Norge), og at HiNTs studenter nå kun er «overført» fra Midt-Norge (som har fått reduksjon).

Figur: *Utvikling i antall ansatte i UH-sektoren i perioden 1997 – 2016, fordelt på regioner*

3.3.2 Ansatte fordelt på institusjon

Vi viser først totalt antall ansatte (årsverk) pr. institusjon, 2016.

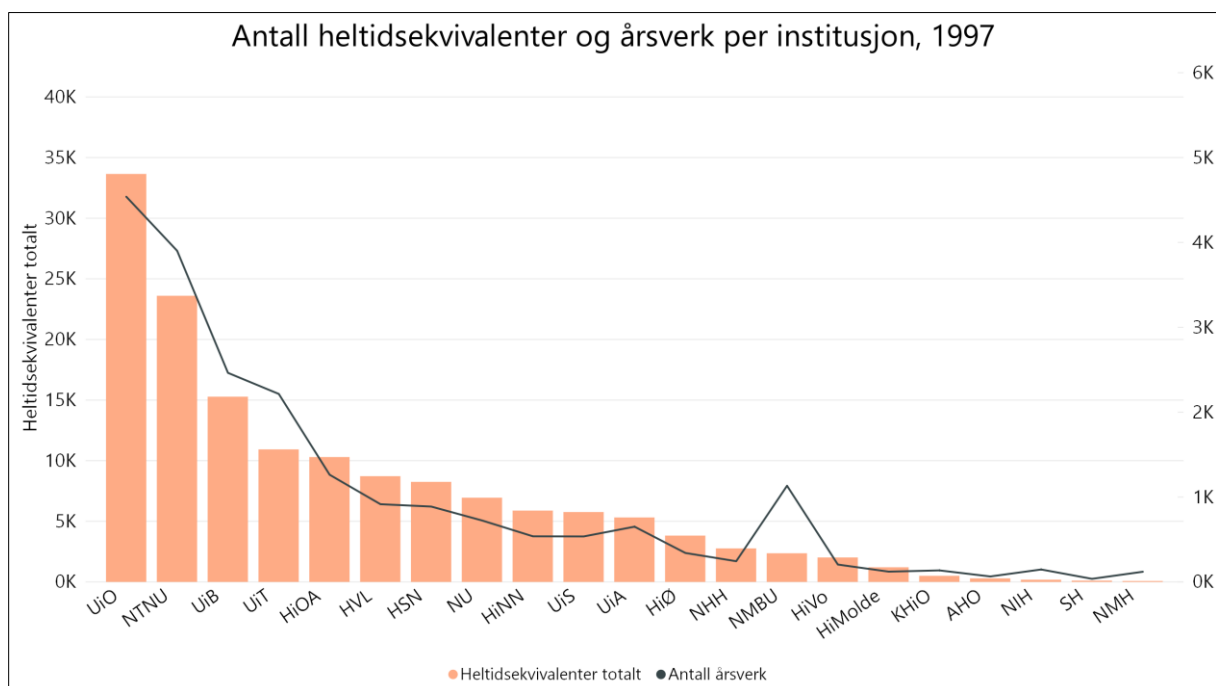

Figur: Totalt antall ansatte pr. institusjon, 2016.

Vi har sett nærmere på forholdet mellom antall ansatte og antall studenter pr. institusjon. Samlet for sektoren er det en sterk vekst i antall ansatte i forhold til antall studenter over hele perioden, slik det også er vist i kap. 3.2.1. Gjennomsnittlig forholdstall er dermed endret.

- I 1997 var forholdstallet i gjennomsnitt ca. **1 : 7** (ansatte : studenter)
- I 2016 var forholdstallet økt til i gjennomsnitt ca. **1 : 6** (ansatte : studenter)

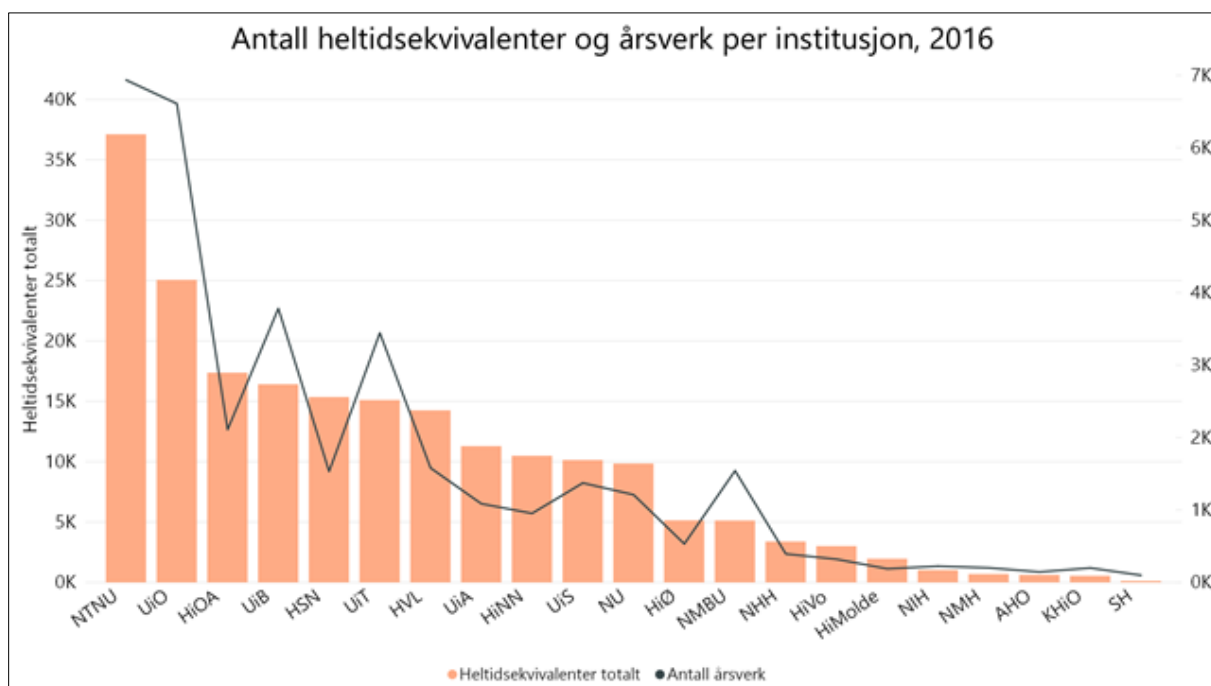
Vi har under først vist forholdet mellom ansatte og studenter i 1997, for hver institusjon.

Figur: Antall ansatte i forhold til antall studenter ved hver institusjon i 1997 (snittet er 1 : 7)

Vi ser at i NMBU i 1997 skilte seg klart ut med vesentlig flere ansatte pr. student enn de øvrige institusjonene, og at de øvrige universitetene NTNU, UiT og UiB også lå litt over gjennomsnittet. Men generelt var det ikke spesielt stor variasjon innenfor UH-sektoren.

Vi har også på samme måte vist forholdet mellom ansatte og studenter i 2016:

Figur: Antall ansatte i forhold til antall studenter ved hver institusjon i 2016 (snittet er nå økt til 1 : 6)

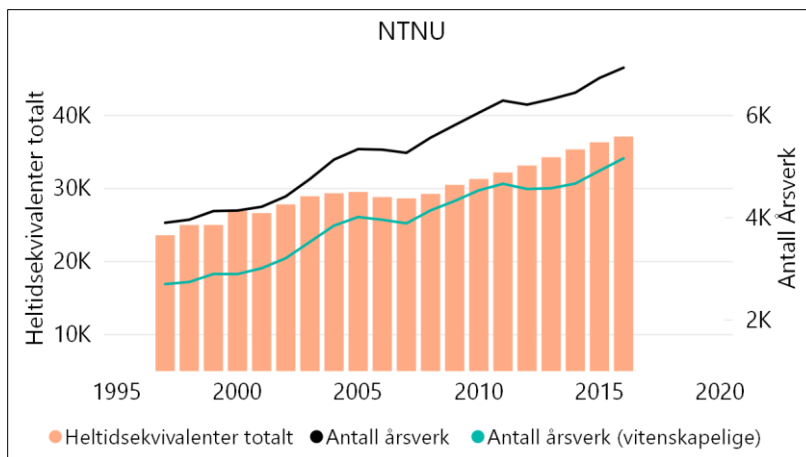
Vi ser at det nå er blitt større ulikheter internt i hele sektoren. NMBU ligger fortsatt høyt mht. dette forholdstallet i forhold til et gjennomsnitt i sektoren. Men nå ligger også alle de andre «gamle» universitetene (NTNU, UiO, UiB og UiT) på det samme høye nivået, mens alle høgskolene og de tre «nye» universitetene (UiA, UiS og UN) ligger under gjennomsnittet, og lenger under snittet enn i 1997. Forskjellen mellom de «gamle» universitetene og resten av UH-sektoren har økt, for dette forholdet.

UiO må trekkes frem spesielt. De lå under gjennomsnittet for dette forholdstallet i 1997, og i 2016 ligger de aller lengst over gjennomsnittet. UiO har et svært stort avvik i forhold til de andre institusjonene. Og ettersom dette er en stor institusjon, utgjør det også et betydelig økt antall ansatte.

Vi har derfor sett grundigere på utvikling av dette forholdstallet for de største institusjonene, med sikte på å finne forklaringer på disse funnene. Vi har satt opp uttrekk av de samme kurvene for disse institusjonene enkeltvis, både for 1997 og 2016. Kurvene til venstre (A) viser utvikling av totalt antall ansatte relatert til utvikling i totalt antall studenter for samme institusjon. Kurvene til høyre (B) viser utvikling i antall vitenskapelige stillinger for samme institusjon i samme periode. For en bredere analyse kan dette gjøres for alle institusjonene.

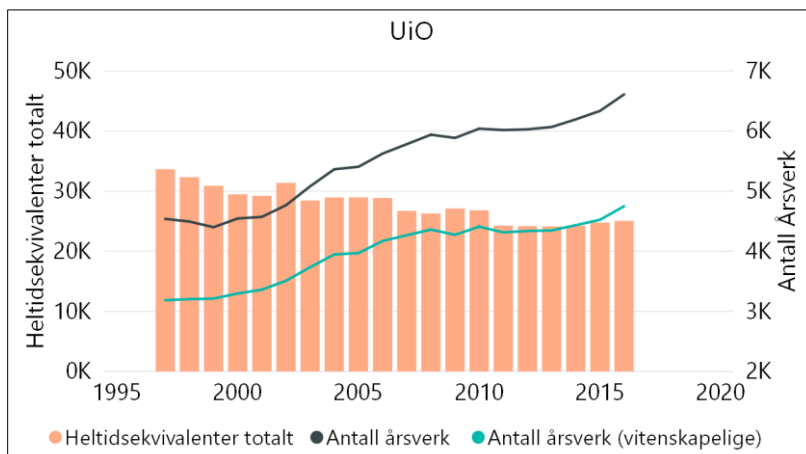
Vi ser av alle grafene under at en hovedårsak til at UiO avviker så sterkt fra de øvrige institusjonene mht. utvikling av forholdstallet mellom ansatte og studenter, er at denne store institusjonen faktisk er den eneste som har hatt nedgang i antall studenter i denne perioden, samtidig som det ser ut som om de har økt antall ansatte i samme takt som de øvrige.

Vi ser også at veksten i antall ansatte ved universitetene primært har vært i de ikke-vitenskapelige stillingene. I Rapport C vil vi også se det i relasjon til bl.a. museumsdrift.

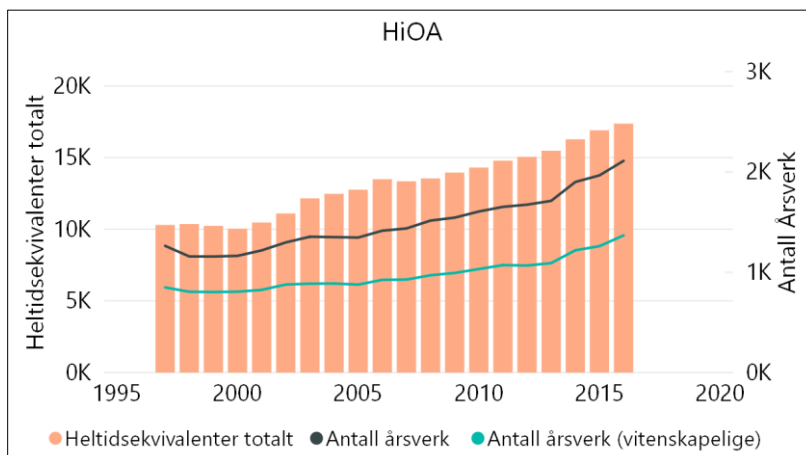
Figur: **NTNU.**
Ansatte relatert til studenttall
2016.

Svart: Alle ansatte
Grønn: Kun vitenskapelig ansatte

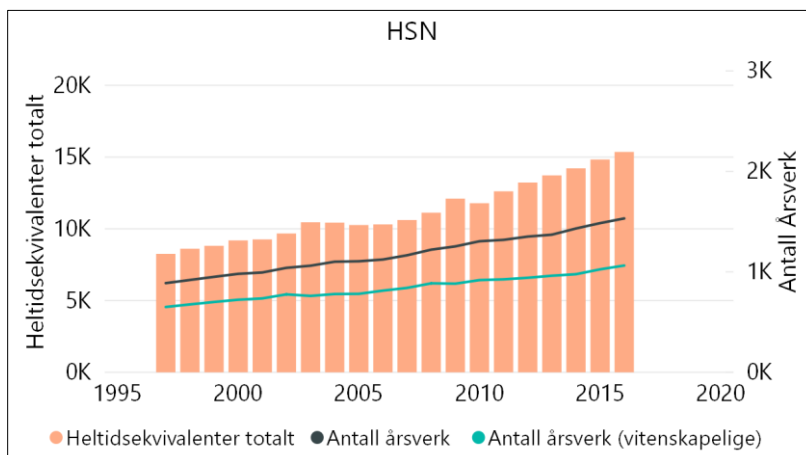
Figur: **UiO.**
Ansatte relatert til studenttall
2016.

Svart: Alle ansatte
Grønn: Kun vitenskapelig ansatte

Figur: **HiOA.**
Ansatte relatert til studenttall
2016.

Svart: Alle ansatte
Grønn: Kun vitenskapelig ansatte

Figur: **HSN.**
Ansatte relatert til studenttall
2016.

Svart: Alle ansatte
Grønn: Kun vitenskapelig ansatte

3.3.3 Ansatte fordelt på ansatt-kategorier

Inndeling i ansatt-kategorier

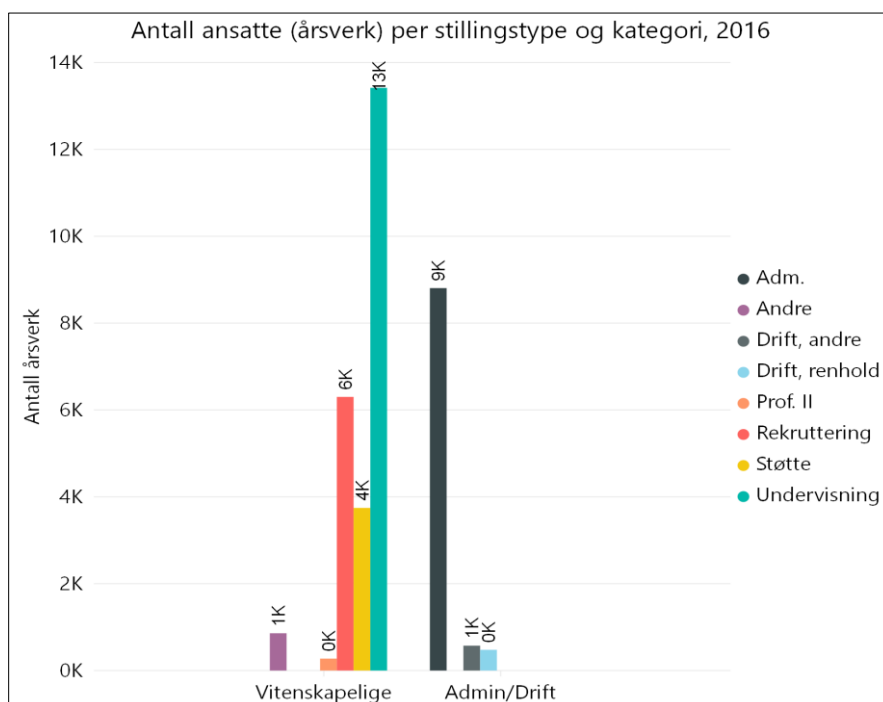
DBH-basen har åtte kategorier for ansatte, og kategoriene vi har benyttet omfatter:

Kategori	Utdypning	Inndelt
Undervisning	Vitenskapelig ansatte; undervisnings- og forskerstillinger:	Vit.sk.
Rekruttering	Rekrutteringsstillinger	Vit.sk.
Støtte	Tekniske stillinger knyttet til den vitenskapelige aktiviteten, men som teknisk støtte	Vit.sk.
Prof II		Vit.sk.
Andre		Vit.sk.
Administrasjon	Administrative stillinger	Adm/D
Drift, renhold	Drifts- og vedlikeholdsstillinger – renhold	Adm/D
Drift, andre	Drifts- og vedlikeholdsstillinger – andre	Adm/d

Totalt antall ansatte fordelt på ansatt-kategorier i 2016

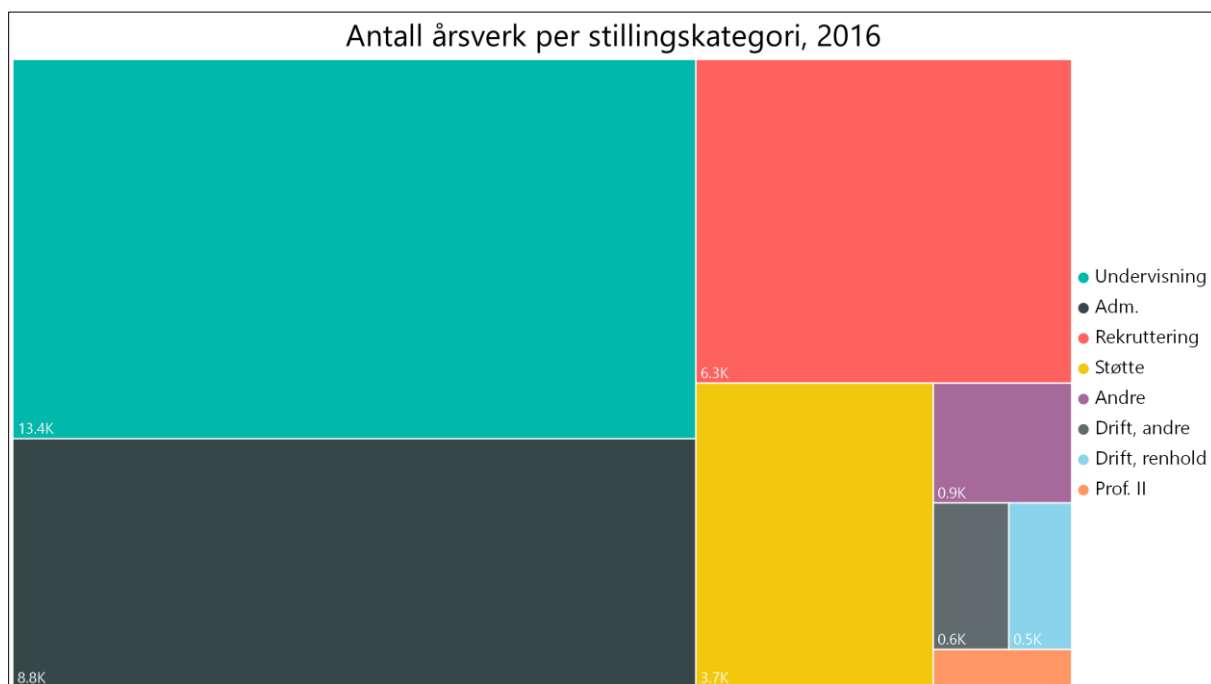
Vi viser først totalt antall ansatte fordelt på stillingskategorier, og gruppert dem i kategorier relatert til inndelingene i «vitenskapelige» og «ikke-vitenskapelige» stillinger foran.

- Administrasjon/drift
 - Administrasjon (svart)
 - Drift, andre (grått)
 - Drift, renhold (lyseblått)
- Vitenskapelig ansatte:
 - Undervisning (grønt)
 - Støttestillinger (gult)
 - Rekrutteringsstillinger (rødt)
 - Professor II-stillinger (oransje)
 - Andre (lilla) – som er stillinger vi antar forholder seg til UH-sektorens kjerneaktivitet

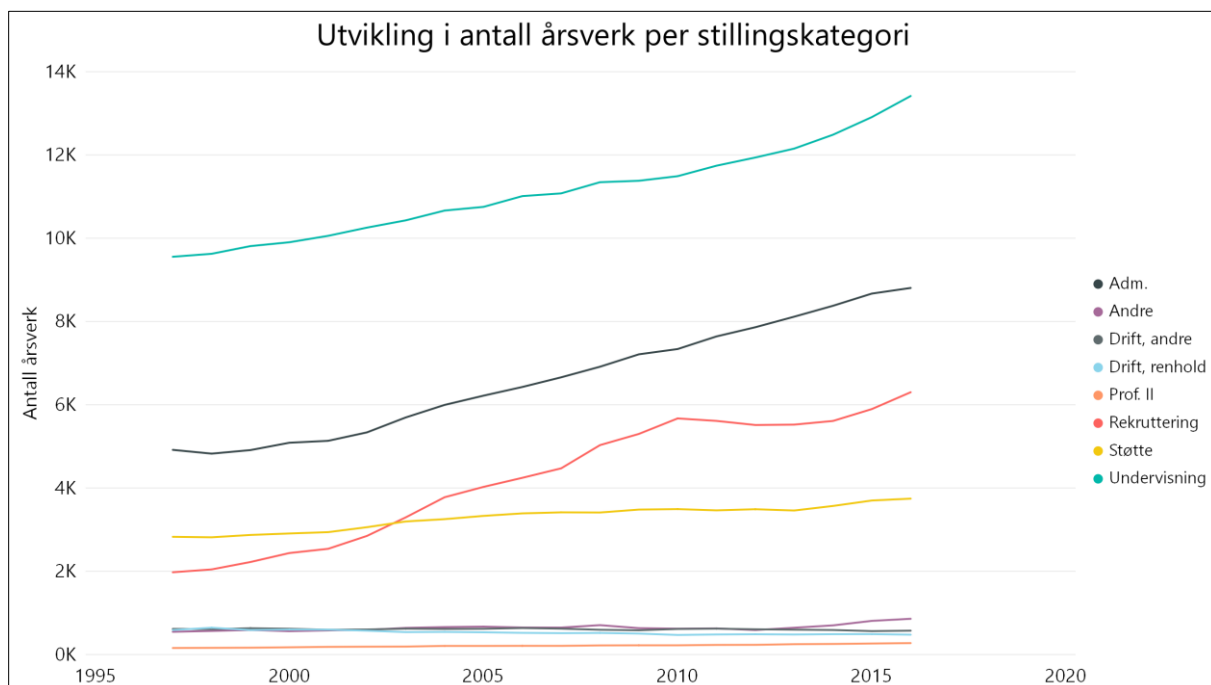
Figur:
Antall totalt ansatte fordelt
på stillingskategorier, 2016.
(Stolpediagram)

Den samme informasjonen kan – på samme måte som informasjonen knyttet til studenttall – fremstilles også på en rekke andre måter. Vi har valgt å vise informasjonen gitt i stolpe-
diagrammet over (dvs. ansatte fordelt på stillingskategorier i 2016) også som flatediagram:

Figur: Antall totalt ansatte fordelt på stillingskategorier, 2016. (Flatediagram)

Vi har også vist utvikling i antall årsverk fordelt på stillingskategorier; perioden 1997 – 2016.

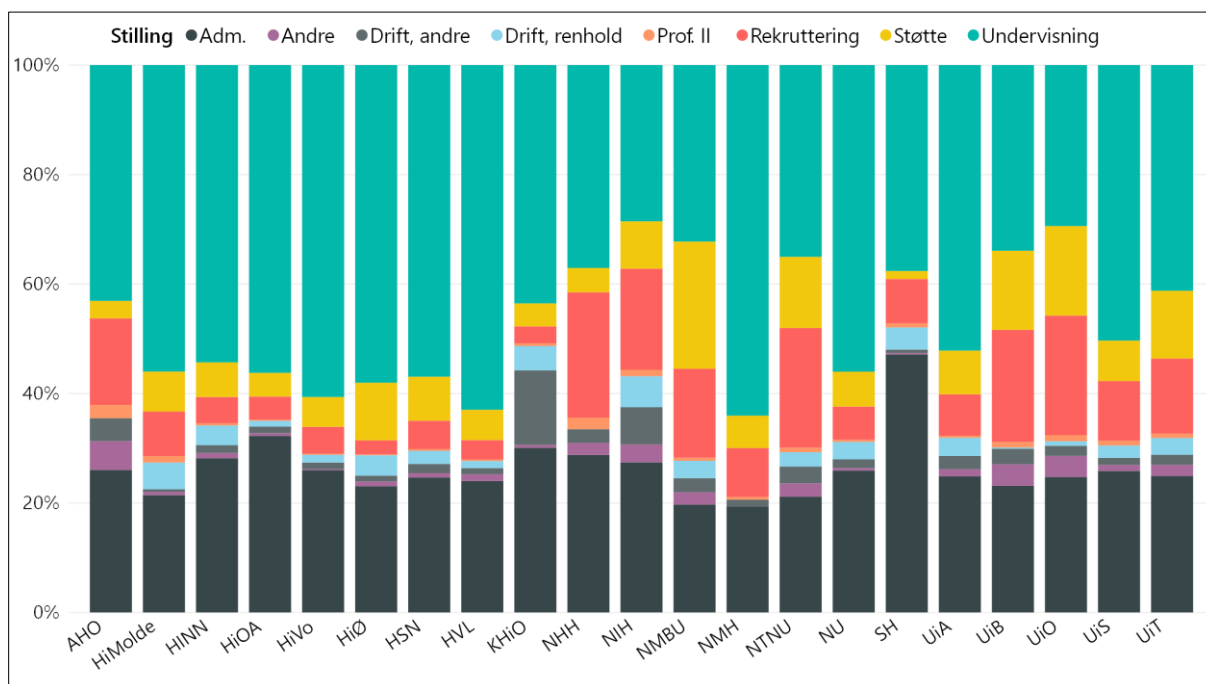

Figur: Utvikling i totalt antall ansatte fordelt på stillingskategorier, 1997 – 2016.

Vi ser at vekstraten i gjennomsnitt er relativt lik for de tre hovedkategoriene undervisning (blått), administrasjon (svart) og rekrutteringsstillinger (rødt), mens vekstraten for støttestillinger er svært lav. For drift og øvrige små stillingskategorier har det ikke vært vekst.

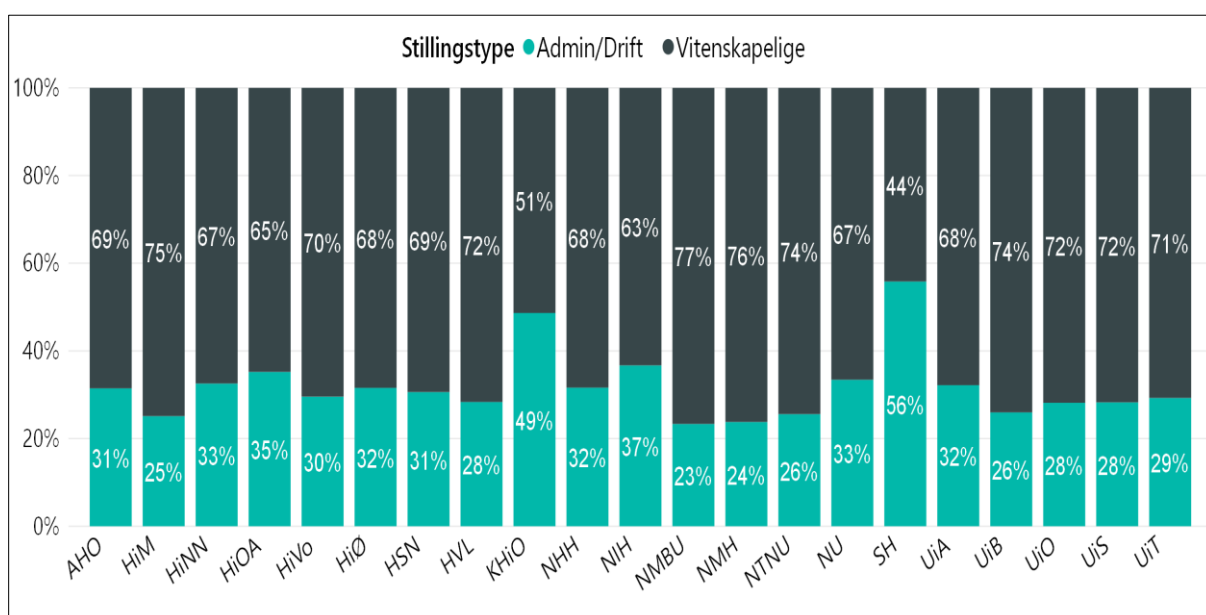
Prosentvis fordeling av ansatte på ulike stillingskategorier.

Vi har også utarbeidet oversikt over prosentvis fordeling av de ansatte fordelt på stillingskategorier, for hver enkelt institusjon.

Figur: Oversikt over prosentvis fordeling av ansatte i ulike stillingskategorier – alle institusjoner, 2016.

Vi har også sett nærmere på denne fordelinga ved at vi har forenklet oversikten ved å inndeile de ansatte i to hovedgrupper: «Admin/drift» som omfatter alle administrative stillinger og stillinger knyttet til drift, vedlikehold, renhold m.m., og «vitenskapelig stillinger» som omfatter all virksomheten direkte relatert til undervisning og forskning (inkl. «støtte»).

Figur: Stillingskategoriene med prosentvis fordeling på hovedgruppene «administrasjon/drift» og «vitenskapelig ansatte», for hver institusjon, 2016.

For hele sektoren samlet vil andel ansatte innen administrasjon/drift være på ca. 29% (dvs. ved bruk av «uvektet sektorsnitt»). Ved å ta utgangspunkt i prosentvis fordeling ved hver enkelt institusjon, vil vi få et «institusjonsvektet sektorsnitt», og dette gir en andel ansatte i administrasjon/drift på ca. 32%.

Universitetene har da et snitt på 28%, dvs. relativt lav prosentvis andel ansatte innen administrasjon/drift i forhold til resten av sektoren.

Vi har også sett om det institusjonsvektede snittet varierer mellom institusjonskategoriene:

- U: Universitetene har et snitt på ca. 28% administrasjon/driftansatte
- SVH: De statlige vitenskapelige institusjonene har et snitt på ca. 30%.
- SH: De statlige høyskolene har et snitt på ca. 37%

Det er imidlertid to institusjoner som skiller seg ut fra de øvrige: Kunsthøgskolen i Oslo (KHiO) og Samisk høyskole, begge innenfor gruppa SH). Disse to institusjonene har hhv. 49% og 56% ansatte innenfor administrasjon/drift. Dette er så høye tall at det påvirker et snitt for de statlige høyskolene i så stor grad at vi også har sett på det institusjonsvektede snittet uten disse to institusjonene:

- SH: De statlige høyskolene minus KHiO og Samisk H. har et snitt på ca. 31,5%

Med unntak av de to institusjonene med særlig høyt snitt, varierer andelen fra 23% til 35%. Universitetenes snitt tilsier at de relativt sett har høyere andel vitenskapelig ansatte enn de to andre kategoriene – men at det institusjonsvektede snittet varierer mer internt i en institusjonskategori enn mellom kategoriene.

Det vil kunne være mulig å trekke ut mer detaljert informasjon om ulike stillingskategorier, andel stillinger knyttet til renhold (som for flere av institusjonene er satt ut til eksterne firmaer mens andre har renholdere tilsatt i egen regi), stillinger knyttet til museer, m.m. Men denne type informasjon bør knyttes tettere til den økonomiske dimensjonen, og vil derfor bli behandlet i rapport C.

4 Fysisk dimensjon, del 1

4.1 Generelt

4.1.1 Innledning om fysisk dimensjon

Hvilke elementer inngår i dimensjonen – og når

Det samlede materialet knyttet til fysisk dimensjon blir delt opp i mange aspekter som knyttes opp til resten av materialet på ulike måter, og fysisk dimensjon vil derfor ha egne kapitler i alle rapportene A, C og D. I rapport B handler egentlig alt om fysisk dimensjon.

Del	Tema-tittel	Temamessig innhold
A	Fysisk dimensjon – del 1 Hoveddata	De grunnleggende dataene som kan tallfestes – dvs. hoved-data som omfatter størrelse på bygningsmassen (m ² BTA), hva som disponeres av UH-sektoren totalt (dvs. inkl. fremleie, sambruks-arealer med andre, fristasjoner,) m.m. UH-sektorens fysiske struktur / geografi. Verneklasser og tilstandsgrad.
B	Hele rapport B: - Campusutvikling og lokalsamfunn - Fremtid og vekst / begrensninger - Funksjonell dimensjon – bygg - Miljødimensjonen	I hovedsak om forhold som tar utgangspunkt i ikke-tallfestede elementer i fysisk dimensjon – både på et campusplan-nivå, for bygningers tilvekst/fradrag, vekst/begrensning, bruksmønster og bruk av digitale verktøy. Miljødimensjonen må også sees sammen med fysisk dimensjon.
C	Fysisk dimensjon – del 2 Matrikkeldata m.m.	Fysisk dimensjon sammen med økonomisk dimensjon, inkl. verdifastsettelse, m.m. Utfordringene med avvik i datakildene tas med her.
D	Fysisk dimensjon – del 3 Mulig sammenheng mellom studiekategorier, romkategorier ++	Bygningenes «indre liv»; mengde/type spesialrom og andre elementer der det forsøksvis søkes etter økt kunnskap om dettes sammenheng med kostnadskrevende studietilbud

Kilder og rapporteringsregler

I rapport A omhandles sektoren på et overordnet nivå, og for alle hovedrapporter benyttes derfor arealtall osv. som er hentet fra DBH. I tillegg er data hentet fra Statsbyggs ulike databaser og systemer.

DBH: Rapporteringsregler (for areal) i Database for statistikk om høgre utdanning (DBH):

- Hvert år rapporterer institusjonene arealopplysninger til DBH klassifisert etter følgende leieforhold:
 - Arealer der det ikke betales leie (selvforvaltede arealer)
 - Arealer der det betales leie til Statsbygg
 - Arealer der det betales leie til fond/legater/stiftelser
 - Arealer der det betales leie til andre organisasjoner
- Arealene som er rapportert inn til DBH skal være kvadratmeter BTA. I realiteten vil arealene som rapporteres til DBH være BTA og leieareal.
- Inntektsgivende arealer som ikke disponeres av institusjonen skal ikke rapporteres. Det skal med andre ord ikke tas høyde for fremleie i rapporteringen.
- Fristasjonsarealer rapporteres til DBH via et Excel-skjema institusjonene fyller ut. De bes oppgi bruttoarealet for hvert tiltak samt husleie og driftskostnader. DBH oppgir faste satser pr. kvm for beregningsgrunnlag for husleie og driftskostnader der faktiske kostnader ikke kan benyttes. Det oppgis ingen veiledning for rapportering av arealet.

I vår klassifisering av arealer bruker vi selvforvaltede arealer (kategori 1 i DBH), Arealer leid av Statsbygg (kategori 2) og arealer leid av andre aktører (kategori 3 + 4).

Forhold knyttet til fremleie og fristasjoner m.m. blir omtalt som del av «økonomisk dimensjon» i rapport C, inkl. arealer for disse gruppene.

Statsbygg - kilder:

- PropMan er «Statsbyggs eiendomssystem», og her kan vi bl.a. hente ut:
 - «kontraktsopplysninger» - f.eks. leiearealet for alle leiekontraktene Statsbygg har med UH-institusjoner
 - «byggopplysninger» - f.eks. BTA på hvert Statsbygg-eide bygg som UH-institusjoner leier seg inn i.
- Tilstandsgrad rapport – rapporten er fra 2015. Tilstandsanalysen ble gjennomført mellom 2010 og 2015 etter NS3424:2012 for de fleste av byggene i Statsbygg i forbindelse med EMTA prosjektet

Intervjurunden – innhentede data:

- Eiendoms og bygningsoversikt: Dette er en oversikt over eiendommer og bygninger som institusjonene eier, eller privateide lokaler de leier seg inn i, og der det er oppgitt gårds- og bruksnummer på eiendommene og BTA og bygningsnavn for hvert bygg på campus. Det er særlig de selvforvaltende institusjonene som har hatt oversikt over denne informasjonen og sendt oss opplysninger.
- Oversikt over leide/utleide arealer: Dette er en oversikt over arealene institusjonene leier av private aktører, eller leier ut eller fremleier til andre aktører på campus. Institusjonene har sendt samlede oversikter der de har hatt det, og de individuelle kontraktene dersom en samlet oversikt ikke allerede er utarbeidet.
- Tilstandsanalyse: Dersom det er gjennomført en tilstandsanalyse etter NS3424 på bygningsmassen institusjonene disponerer, har vi fått denne tilsendt. De selvforvaltende institusjonene har i stor grad har gjennomført tilstandsanalyser og har oversikt over tilstand på bygningsmassen. Dersom en slik analyse ikke er gjennomført, har vi i noen tilfelle fått en skjønnsmessig vurdering.
- Vern: Institusjonene har også oppgitt opplysninger om vern under intervjuet. Dette gjelder særlig forhold som ikke er å finne i Askeladden eller landsverneplanen. Eksempler på slike forhold er bygninger som er på gul liste eller byantikvarens liste, og vernede bygg leid av private aktører. Institusjonene har for øvrig også sendt forvaltningsplaner.

4.1.2 Avvik i rapporteringspraksis og mellom kilder

Generelt:

Arealopplysningene i DBH er de mest komplette arealopplysningene vi har, og er også de mest korrekte arealopplysningene i forhold til de arealer institusjonene rår over og utgiftene knyttet til dem. De er derimot ikke entydige. Som nevnt over betyr dette at arealene i DBH er BTA for selvforvaltede lokaler og leieareal for alle innleide lokaler. Leiearealet vil i de fleste tilfeller ikke være det samme som byggets BTA. Også tolkningen av BTA for de selvforvaltede institusjonene vil kunne variere.

På grunn av punktet over er det i lite grad samsvar mellom kvm BTA i DBH, Propman og institusjonenes egne oversikter over BTA.

Kobling mellom kilder:

I noen tilfeller har vi gjennom triangulering av disse tre kildetypene avdekket avvik i rapporteringspraksis når institusjonene rapporterer til DBH. De aller fleste institusjonene rapporterer likt og uten å ta høyde for fremleie, men det er noen institusjoner som tar høyde for fremleie i innrapporteringen til DBH. Dette medfører at arealet rapportert til DBH for noen institusjoner inkluderer en arealreduksjon grunnet fremleie – andre ikke.

Fremleid areal og areal til fristasjoner må kobles til arealene i DBH. I praksis bør DBH-tallene korrigeres ved at fristasjonsarealer og fremleide arealer trekkes fra DBH-tallene på enhetlig måte. Da vil en ny fremstilling kunne vise andelen arealer som er selvforvaltet, leid av Statsbygg, leid av private aktører, fremleid, og fristasjon. Denne korrigeringen forutsetter at de fremleide arealene og fristasjonene kan kobles til riktig leieforhold i DBH tallene. Det bør være spesielt fokus på samsvar mellom arealrapportering og økonomisk rapportering mht. hvilke arealer institusjonen selv benytter til eget formål.

I kap. 4.3 redegjør vi for flere forhold der det er behov for korreksjonsfaktorer.

4.2 Bygningsmassens areal inkl. korreksjonsfaktorer

4.2.1 Samlet bygningsmasse i m2 BTA – totalt og for hver institusjon

Hovedoversikten over sektorens samlede bygningsmasse i m2 BTA er vist i kap. 2.4: UH-sektorens størrelse, pkt. 2.4.3: Bygningsmassens areal målt i m2 BTA.

I figuren i pkt. 2.4.3 vises både areal i m2 BTA for hver enkelt institusjon, og det er innfelt en boks der sektorens total-areal er oppgitt.

Korreksjonsfaktorer til disse arealene som bygger på tall oppgitt i DBH-basen omtales under.

4.2.2 Oppmålt areal og ulike arealtyper

Om måleregler iht. Norsk Standard (NS 3940)

Det finnes en Norsk Standard for oppmåling av bygningers areal og volum (NS 3940:2012), og denne er også samordnet med europeiske standarder (NS-EN 15221-6:2011). Denne standarden er nå under revisjon.

Standarden definerer bare fire arealkategorier: bruttoareal (BTA), bruksareal (BRA), nettoareal (NTA) og bebygd areal (BYA). For bygningsmasse og i byggebransjen benyttes BTA og NTA, mens BYA og BRA benyttes i arealplanlegging. BRA benyttes også av meglerbransjen, og det finnes i tillegg en egen *Veileder for beregning av utleiearealer i næringsbygg* (basert på NS3940). Allerede i bruk av målestANDARDene kan det være feilkilder.

Iht. standarden skal bruttoareal (BTA) beregnes fra utside omsluttende vegger og omfatte alle byggets ulike typer areal, inkl. fellesfunksjoner, driftsrelaterte funksjoner, kommunikasjonsareal og tekniske rom m.m. Det er likevel åpnet for et vesentlig tolkningsrom når det i vedlegg B til den europeiske normen (NS-EN nevnt over) *anbefales at parkeringsareal i kjeller ikke skal medtas i BTA* av hensyn til statistisk bruk av oppmålt areal, ettersom det er så mange helt ulike løsninger for parkering (inne/ute, i offentlig og nærliggende parkeringsanlegg osv.). Dette er en mulig feilkilde også for UH-sektoren.

For leiearealer i yrkesbygg er det svært ulik praksis i privat sektor i Norge – og enda større ulikheter i praksis om man sammenholder måleregler internasjonalt.

Faktisk rapportert areal

Ved triangulering mellom ulike kilder, registrerer vi som nevnt avvik i oppgitt bruttoareal.

Noe kan tilskrives ulik tolkning av standardene, og noe kan tilskrives at arealet har vært oppmålt for ulikt formål og at derfor har benyttet ulike definisjoner, samtidig som de oppmålte arealene etterpå har vært rapportert som bruttoareal. Men det er også mange andre feilkilder som kan gi enda større utslag, som beskrevet nedenfor.

I denne første rapport A har vi ikke kunnet identifisere årsakene til alle avvikene, og selv der vi har antagelser om sannsynlige årsaker, har vi foreløpig ikke gått så langt ned i materialet at vi har tallfestede verdier for avvikene.

Ulike arealtyper som vil kunne påvirke sammenligninger av areal

- *Parkeringsareal i kjeller*

Dette kan utgjøre store arealer, og dersom denne type areal er medtatt for noen UH-institusjoner (eksempelvis i byer) mens det andre steder er areal som enten ikke er innregnet i BTA, eller at institusjonenes parkeringsbehov kun er dekket via parkering ute på bakkeplan, vil parkeringsarealet kunne utgjøre store forskjeller mht. beregninger der areal inngår i ulike typer KPIer (m2 pr. student, kr. pr. student osv.).

- *Annet kjellerareal – «disponibelt areal»*

Annet kjellerareal (kalde lagre, «disponibelt areal», faktiske bruksrom i kjeller uten dagslys, tekniske rom m.m.) som iht. målereglene inngår i beregnet bruttoareal. Vi har grunn til å tro at rapportering av denne type areal kan være praktisert noe ulikt, i alle fall mellom bygg med ulikt forvaltningsregime.

- *Garasjer og uthus*

Garasjer, uthus og anlegg for f.eks. avfallshåndtering og/eller energiproduksjon skal iht. målereglene også inngå i beregnet bruttoareal, men her kan det også være ulik praksis – i alle fall mellom institusjoner med ulike forvaltningsregimer. Vi har foreløpig ikke gjennomgått tilsendt detaljert arealinformasjon fra institusjonene som kan si hvorvidt dette er enhetlig rapportert.

Denne type bygg kan i tillegg ha svært ulike karakter – fra kalde, mørke lagerbygg med dårlig standard, via en glidende overgang til dyrehus og verkstedbygg av ulike slag som klart kan defineres som spesialrom og entydig inngår i bruttoarealet. Vi kjenner til at det er stor faktisk variasjon mht. denne type bygg som ikke karakteriseres som «standard undervisningsbygg», men vi har foreløpig ikke full oversikt over hvordan disse er rapportert inn – eller hvordan denne type arealer skal inngå i sammenligninger mellom institusjonene.

- *Spesialrom*

Det er også stor variasjon i institusjonenes spesialrom som helt klart er del av rapportert areal, men hvor vår usikkerhet er hvordan arealene skal behandles ved sammenligninger.

- *Utomhus*

Tomteareal og utomhusareal inngår ikke i rapport A. For statlige eiendommer vil tomtestørrelse m.m. inngå som del av verdifastsettelsen, og det aspektet vil bli omtalt

sammen med økonomisk dimensjon i rapport C. Opparbeidet utomhusareal vil også ha betydning for driftsbudsjettene, som også omtales i rapport C som del av økonomisk dimensjon.

Håndtering av disse usikkerhetene mht. areal

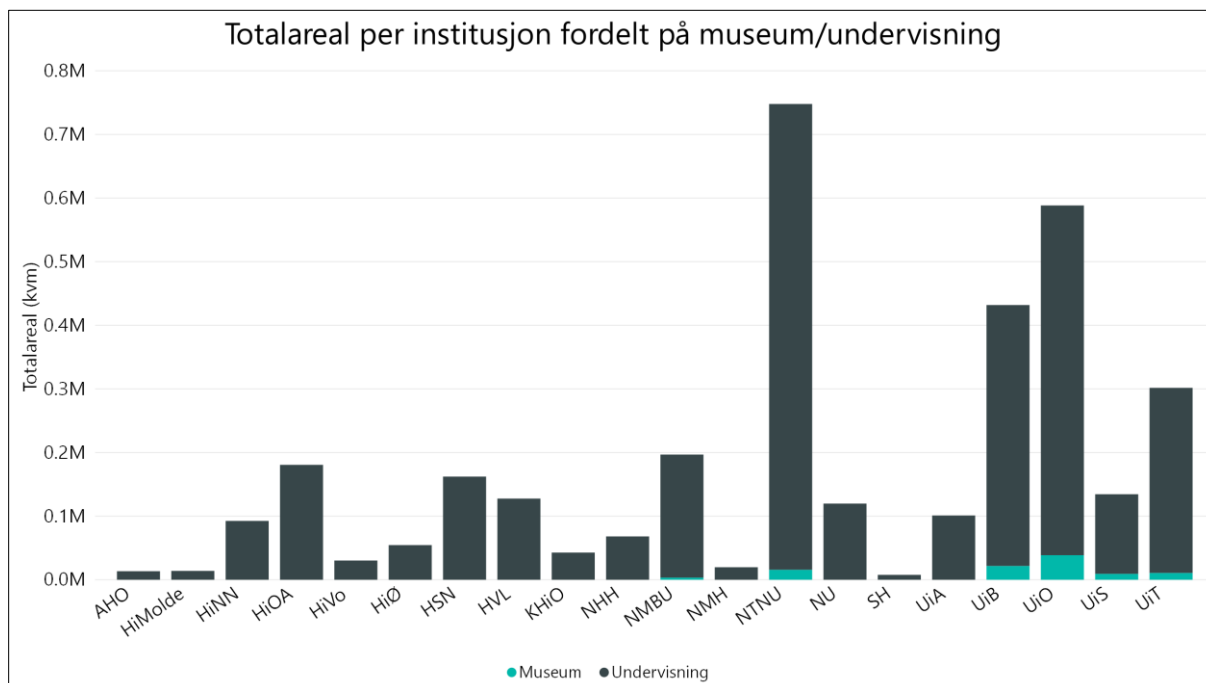
Mange av de nevnte problemstillingene har betydning for den økonomiske dimensjonen, og disse dataene vil derfor ikke bli gjennomgått før i rapport C – og vi må ta forbehold om datagrunnlaget i det hele tatt gir grunnlag for å kunne foreta gode analyser i det hele tatt.

For spesialrom og kategorisering av rom generelt, må vi henvise til rapport D, der den mer detaljerte gjennomgangen av konkrete arealer vil bli omtalt. Vi vet at vi så langt ikke har fått tilstrekkelig detaljert informasjon fra alle institusjonene, og at vi heller ikke har fått data fra en tilstrekkelig stor andel av totalarealet. Hensikten med analysene av areal som skal gjøres for rapport D er imidlertid ikke primært korreksjoner av oppgitte arealer, men et forsøk på å kunne finne økt kunnskap om sammenhenger mellom spesialromsbehov, ulike fagfelt eller studier, og ressursbehov.

Det er relativt sannsynlig at en del av disse nevnte usikkerhetene ikke vil kunne avklares.

4.2.3 Areal til museer og andre spesielle funksjoner

De fleste universitetene har museumsformål som del av sitt totalareal i ulik grad. Dette er del av deres nasjonale forpliktelser og kjerneaktivitet. Museene er imidlertid kostnadskrevende bygg, og de har oftest lav studentaktivitet. For sammenligninger mellom institusjonene både for arealer, kostnader og persontall vil det derfor være viktig å konkretisere denne faktoren bedre. Oversikten under viser arealandelen til museer fordelt på institusjonene.

Figur: Bruttoareal til museumsformål, relatert til institusjonenes totalareal

Oversikten viser at museenes prosentvise andel av sektoren ikke er særlig stor samlet sett, og at det kun er seks universiteter som har museer. Disse universitetenes andel museumsareal i forhold til egen institusjons samlede areal er:

UiS: 7,42%, UiO: 7,02%, UiB: 5,30%, UiT: 3,69%, NTNU: 2,15%, NMBU: 1,75%.

Videre analyser av museenes betydning for de parametre vi sammenligner vil bli utdypet i rapport C, som del av den økonomiske dimensjonen.

Det er også andre funksjoner som kanskje bør vurderes separat, f.eks. serverhaller som ikke er direkte del av kun universitetenes virksomhet.

4.2.4 Fremleid areal og fristasjoner

Fremleid areal og arealer som inngår i avtaler om fristasjon vil være viktige faktorer for reelle sammenligninger knyttet til institusjonenes areal, spesielt når dette skal sees mot andre parametre og/eller at arealet inngår i KPIer.

Det er imidlertid en enda viktigere faktor for den økonomiske dimensjonen. Fremleid areal representerer en inntekt som ikke fremkommer i DBH-basen, og fristasjonene representerer en utgift som er håndtert ulikt i sektoren.

Fremleid areal og fristasjoner vil derfor bli behandlet som del av økonomisk dimensjon i rapport C.

4.2.5 Arealer i sambruk med andre institusjoner

Institusjonene disponerer ofte en del areal / fasiliteter i sambruk med institusjoner utenfor UH-sektoren. Dette kan enten være ved at de leier noe areal i en annen virksomhet, ved at en annen virksomhet leier noe areal i UH-institusjonen, eller at de har reell sambruk av noe areal. Dette kan eksempelvis være spesialrom/laboratorier e.l., eller det kan være fellesareal som kantine o.l.

I rapport A har vi ikke gått nærmere inn på den type korreksjonsfaktorer. I hovedsak vil dette bli belyst i rapport C knyttet til økonomisk dimensjon, men for noen aspekter vil det også berøre rapport B om campusutvikling m.m.

Aktuelle sambruksarealer kan være:

- *Helseforetakene*

Store deler av medisin- og helsefagutdanningene har et tett samarbeid med nærliggende virksomheter innen helseforetakene. For universiteter/medisinutdanninger har UH-institusjonene ofte leid noen egne arealer for undervisnings- og forskningsformål inne i et nærliggende universitetssykehus, og for høyskoler/helsefagutdanninger kan det være tilsvarende ordninger eller avtaler knyttet til praksisarealer.

- *Forskningsinstitutter*

UH-institusjonene (særlig universitetene) har ofte tilsvarende samhandling med nærliggende forskningsinstitutter som nevnt over for helseforetakene.

- *Industri / næringsliv*

For noen av institusjonene er det også samarbeidsavtaler med nærliggende industri/ næringsliv, men vi kjenner foreløpig ikke til innholdet i disse avtalene, og om dette vil ha betydning for de dimensjonene dette prosjektet kartlegger. Dette vil til en viss grad kunne bli omtalt i rapport C.

4.3 Verneklasse og tilstandsgrad

4.3.1 Verneklasser

Introduksjon og definisjoner

Mange av byggene i UH-sektoren har kulturhistorisk verdi som er beskyttet gjennom forskjellige former for vern. De viktigste virkemidlene for vern finnes i plan- og bygningsloven og kulturminneloven. Staten har også tatt på seg et selvstendig kulturminneansvar gjennom prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer, som ble forankret i *Kongelig resolusjon om overordna føresegner om forvaltning av statlege kulturhistoriske eigedommar, vedtatt 1. september 2006*. Denne påla alle sektorer og departementer å verne kulturhistorisk viktige eiendommer tilknyttet sine (underliggende) virksomheter. De nasjonale målene for å begrense tap av kulturminner er førende for alle forvaltningsnivåer som har oppgaver og ansvar for kulturminnevern.

Som en følge av den nevnte kongelige resolusjonen ble prosjektet *Statens kulturhistoriske eiendommer* opprettet, og det ble utarbeidet en omfattende landsverneplan for UH-sektoren i et samarbeid mellom Riksantikvaren, Kunnskapsdepartementet og Statsbygg (i 2011). I tråd med forslagene i planen ble et utvalg eiendommer i UH-sektoren fredet etter kulturminneloven 18.11.2014.

- **Verneklasse 1:**
Fredete bygg, og betegnelsen brukes også som betegnelse på vernestatusen til eiendommene og bygningene som er fredet etter kulturminneloven, etter arbeidet med landsverneplanen.
- **Verneklasse 2:**
Innenfor ordningen med landsverneplaner finnes også et internt statlig vern som ikke er juridisk bindende, men som det enkelte departement har forpliktet seg til å følge. Dette kalles verneklasse 2 og gjelder de eiendommer og bygninger som inngår i landsverneplanen, men som ikke er formelt fredet.
- **«Gul liste»:**
De fleste av de større byene i Norge har egne byantikvar-stillinger som skal følge opp praktisk kulturminnevern på kommunalt nivå, og også følge opp plansaker der kulturminne-interesser kan bli berørt. Byantikvarene (opprinnelig byantikvaren i Oslo) utarbeidet en liste over bygg de anser for verneverdige eller som har stor kulturhistorisk verdi, men som foreløpig ikke er utredet av formelle vernemyndigheter. Dersom bygg på gul liste er truet av et utbyggingstiltak, kan fylkeskommunens kulturminneavdeling fatte vedtak om midlertidig fredning i påvente av en formell utredning/behandling hos Riksantikvaren, som er eneste myndighet som kan fatte slike formelle vedtak.

Omfanget av vern varierer. For noen bygg er kun fasaden / ytre skall gitt en formell vernestatus, mens andre bygg også kan ha fredet/vernet planløsning, interiørdetaljer eller annet. Denne type opplysninger vil ikke bli fanget opp i våre oversikter. Her klassifiseres hele bygget med den formelle vernestatusen det er gitt, uavhengig av omfang eller hvilke elementer som har slik status, og dette begrunnes bl.a. med at et eventuelt byggetiltak på en eiendom med en vernestatus uansett omfang av tiltaket må forholde seg til kulturminnemyndighetene som vil se helhetlig på det aktuelle tiltaket i forhold til vernestatusen.

Vi forutsetter derfor at vernestatus på hvert bygg kobles til bygningens bruttoareal (BTA) uavhengig om vernet gjelder hele eller deler av interiør/eksteriør/fasade osv.

Kilder for vernestatus

- *Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet (21/06/2011)*

Kunnskapsdepartementets Landsverneplan for UH-sektoren er en kilde i vårt arbeid.

- *Askeladden*

Hovedkilden for vårt arbeid med vernet bygningsmasse har imidlertid vært Askeladden, som er Riksantikvarens offisielle database over fredete kulturminne og kulturmiljøer i Norge.

Askeladdens redaksjon redegjør selv for innholdet i basen på følgende måte:

«Basen omfatter arkeologiske kulturminner som er automatisk fredet, eller som krever videre undersøkelser før fredningsstatus kan fastsettes (uavklart vernestatus), nyere tids kulturminner som er fredet, midlertidig fredet, vernet etter plan- og bygningsloven eller ansett som verneverdige. Med «nyere tids kulturminner» menes etter-reformatoriske (etter 1537) bygg, anlegg og kirker.»

- *Informasjon fra institusjonene*

I intervjurunden ba vi om informasjon om vernestatus, og opplysningene knyttet til bygningsmasse på byantikvarenes «gule lister» er basert på slik innrapportert informasjon.

Betydning av vernestatus

En del av eiendommene som inngår i landsverneplanen hadde allerede et lokalt vern, som oftest gjennom reguleringsplan (spesialområde bevaring / hensynssone bevaring iht. pbl). Som hovedregel ble disse plassert i verneklasse 2, slik at landsverneplanen kunne gjenspeile de samlede verneforpliktelsene som forelå for sektorens eiendommer. De juridiske vernebestemmelsene er i disse tilfellene vedtatt av kommunen, og kan bare endres gjennom en omregulering.

For eiendommene i verneklasse 1 (de fredete) gir kulturminneloven ingen adgang til å endre vernebestemmelsene. For statens eiendommer er det Riksantikvaren som er myndighet og som behandler søknader om dispensasjon fra loven i de tilfeller det er behov for å gjøre endringer på fredete deler av en bygning. Også etter plan- og bygningsloven kan det gis dispensasjon. Det følger av dette at for de fleste vernede byggene er det ingen direkte adgang til å endre vernebestemmelsene.

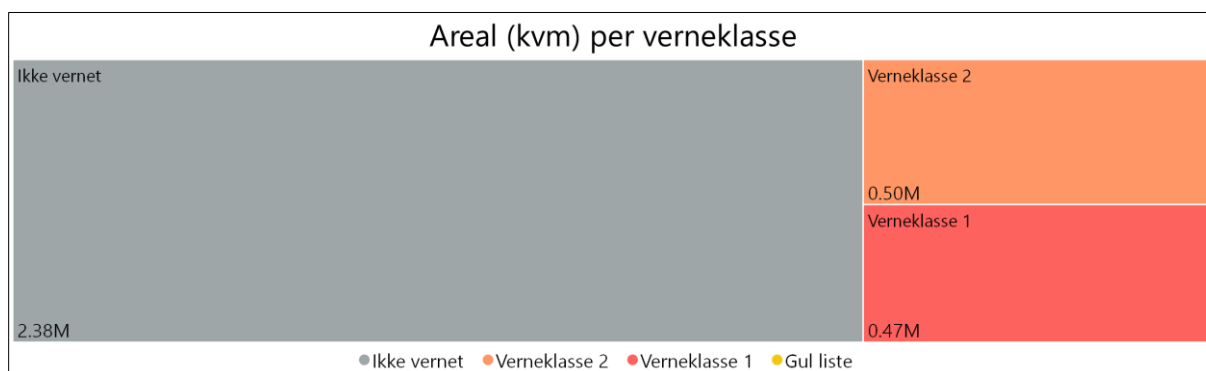
Vern er ikke en hindring for avhending. Selv om kulturminneforvaltningen ofte vil foretrekke alternativer der den tradisjonelle bruken videreføres, er det ingen hjemmel for å styre hvilken bruk en eiendom skal ha.

Det kan finnes tungtveiende argumenter for å søke dispensasjon for endringstiltak på og i fredete bygninger. Grensen for hva som kan tillates vil alltid måtte vurderes konkret. Som regel vil en nærmere undersøkelse av en vernet eiendom kunne påvise et endrings- og utviklingspotensial, men forvaltningen av verneverdiene er slik at det ikke kan gis generelle forhåndsgodkjenninger. Kvaliteten på de tiltak det søkes om og hvilke samfunnsmessige hensyn som tilgodeses ved utvikling spiller også inn.

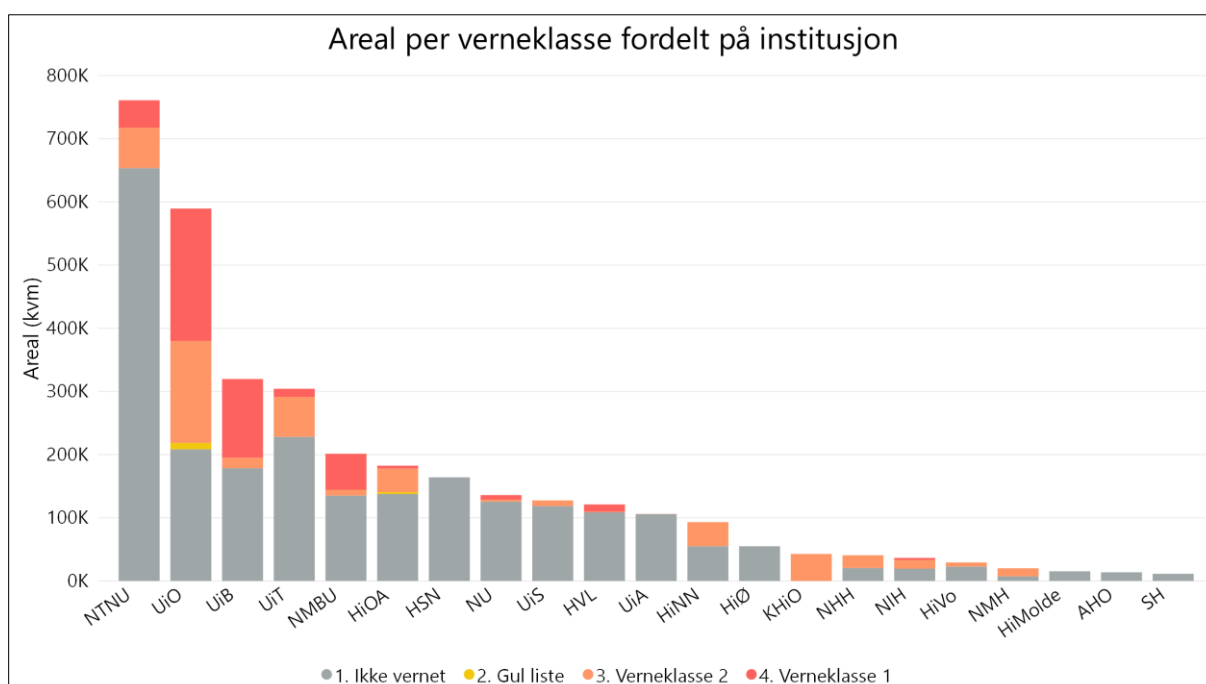
Vernestatus og areal

Vi velger å basere oss på DBH i denne hovedoversikten, selv om dette vil innebære noen feilkilder for arealet. Både i kap. 4.1 og kap. 4.2 foran redegjøres for en rekke mulige feilkilder i beregning av det totale bruttoarealet i sektoren, som innebærer at arealopplysningene også for prosentvis/faktisk areal med vernestatus ikke vil være helt nøyaktig.

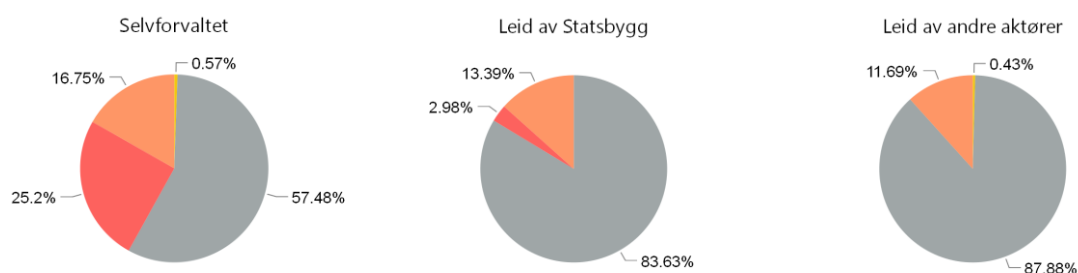
Areal pr. verneklasse fordelt på UH-sektorens totale bygningsmasse

Figur: Totalt areal i sektoren fordelt på verneklasser

Figur: Areal pr. verneklasse fordelt på institusjon.

Figur: Totalt areal i sektoren fordelt på verneklasser og forvaltningsregimer

Vi ser at den prosentvise andelen av areal som er gitt en formell vernestatus er i særklasse størst for selvforvaltet areal. Hovedtyngde av det fredete arealet (verneklasse 1) er forvaltet av institusjonene selv, mens kun en liten andel innenfor bygningsmassen som forvaltes av Statsbygg er gitt verneklasse 1.

I privat sektor er det ikke noe bygningsmasse i verneklasse 1, men litt i verneklasse 2.

4.3.2 Tilstandsgrad

Introduksjon og definisjoner

Det finnes en Norsk Standard for klassifisering av teknisk tilstandsgrad på bygg, nevnt i *NS 3424 Tilstandsanalyse av byggverk*. Standarden er fra 1995, men ble revidert i 2012.

Standarden definerer fire tilstandsgrader, fra TG 0 til TG 3, der TG 0 er best. Det er et vesentlig skille mellom TG 0 og TG 1 som er «OK», og TG 2 og TG 3 som er «ikke OK», og som krever tiltak – for TG 3 bør dette iverksettes straks.

Det foreligger store datamengder relatert til disse tilstandsgradene, og et bygg som har blitt vurdert iht. standarden har i stor grad et godt faktabasert grunnlag for den gitte tilstandsgraden. Ved revisjonen i 2012 ble det innført en ytterligere benevnelse: TGIU, «tilstandsgrad ikke undersøkt», som kan benyttes for hele bygg eller deler av disse dersom det ikke er mulig å sjekke enkelte forhold.

Det foreligger ikke oppdatert klassifisering av tilstandsgradene på all bygningsmassen i UH-sektoren. For å supplere datagrunnlaget, ba vi derfor om eiendomssjefenes/forvalternes subjektive anslag for en klassifisering av tilstandsgraden for de delene av bygningsmassen som ikke har en gitt klassifisering iht. TG 0-3-skalaen som er beskrevet over. De har gitt en subjektiv og skjønnsmessig vurdering med inndeling i «meget bra/ny», «bra/god» og «dårlig». I oversiktene under viser vi tydelig om tilstandsgraden er fastsatt iht. en faktisk gjennomgang av bygget (og fått TG 0-3), eller om den er et skjønnsmessig anslag.

Tidsdimensjonen er en utfordring i denne type oversikt. Tilstandsgradene (TG 0-3) er gitt på ulike tidspunkter, og det har ikke vært mulig å sjekke om det har vært gjennomført tiltak på bygg i gruppa TG 2-3, eventuelt om bygg som var karakterisert som TG 0-1 kan ha fått skader eller ville fått høyere grad i dag. De skjønnsmessige anslagene er foretatt juni 2017.

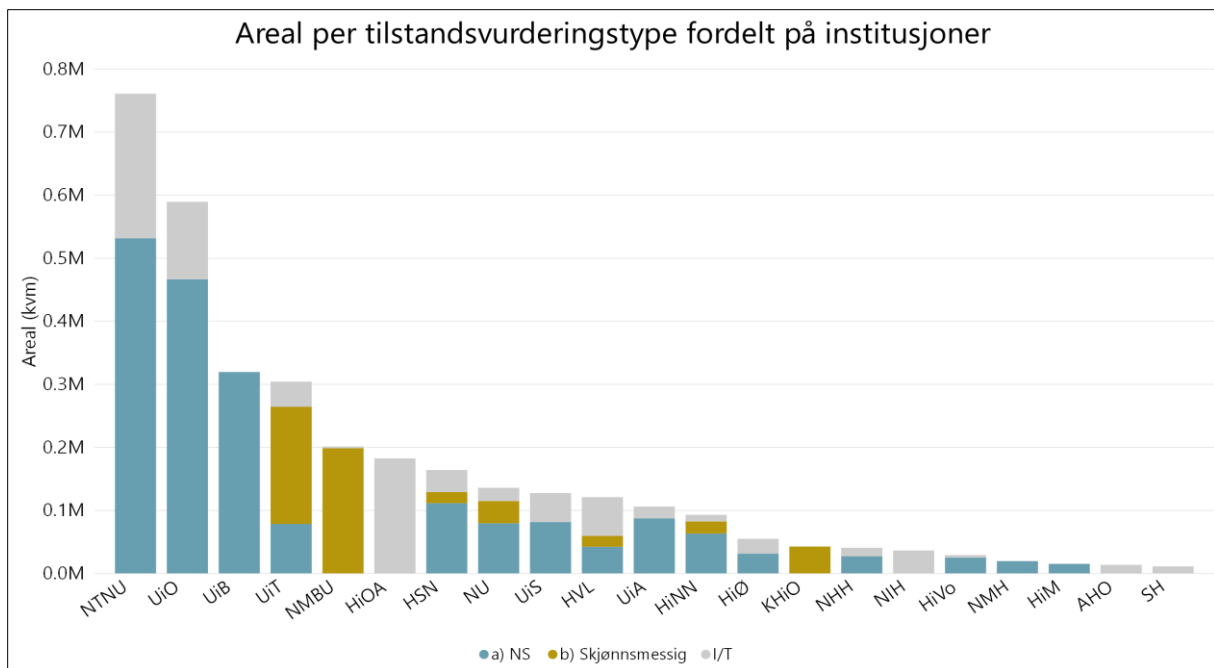
Statsbyggs praksis kan også være en utfordring ift. oversiktene under. Det finnes tilstandsanalyser for de fleste bygg (ref. EMTA-prosjektet, 2010-2015). For den øvrige bygningsmassen har Statsbygg i stor grad fokusert på et grundig oppfølgingssystem for sitt vedlikehold, og har god oversikt over egen bygningsmasse. Men bygningsmassen er ikke klassifisert etter tilstandsgrad utover de byggene som ble klassifisert i EMTA-rapporten.

Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon fikk utarbeidet en oversikt over teknisk tilstand i UH-sektoren i 2003, og på grunnlag av denne ba de om at det ble satt i verk en rekke tiltak for å forbedre teknisk tilstand. Da Riksrevisjonen skulle gjennomføre ny undersøkelse av disse forholdene 10 år senere (2013), ble det ikke gjennomført en tilsvarende og omfattende teknisk status, men forvaltningssystemer og rutiner ble grundig gjennomgått. Det ble konkludert med at både systemer og teknisk tilstand var vesentlig bedre hos Statsbygg enn hos de selvforvaltende institusjonene.

Tilstandsgrad og areal

For totalarealene har vi benyttet samme data som for vernestatus, dvs. DBH-basen uten å korrigere for faktorer som kan innebære feilkilder i forhold til sektorens disponible areal. Arealdataene for tilstandsgrad og vernestatus har imidlertid samme størrelser.

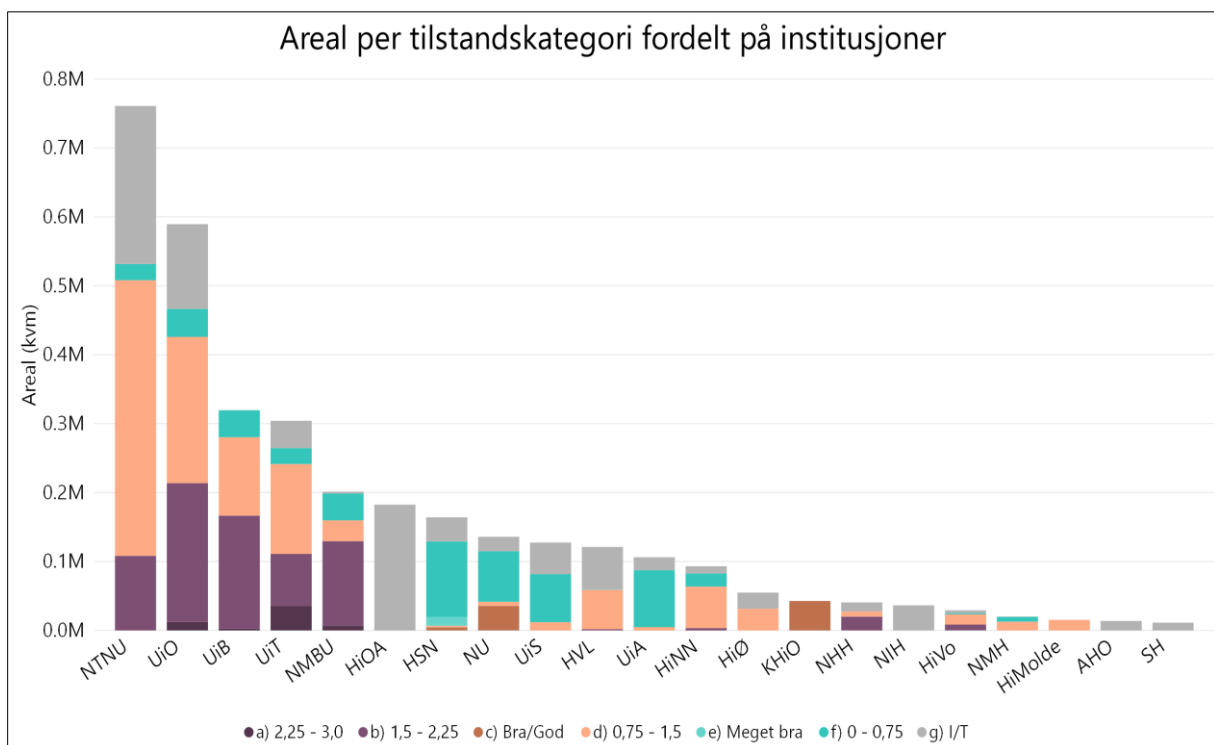
Vi viser først en oversikt over hvor stor andel av den totale bygningsmassen som har blitt klassifisert mht. tilstandsgrad, og hvorvidt denne er klassifisert iht. NS 3424 (med TG 0-3), eller om tilstanden kun er vurdert skjønnsmessig.

Figur: Areal fordelt iht. metode for klassifisering av tilstandsgrad, og fordelt pr. institusjon

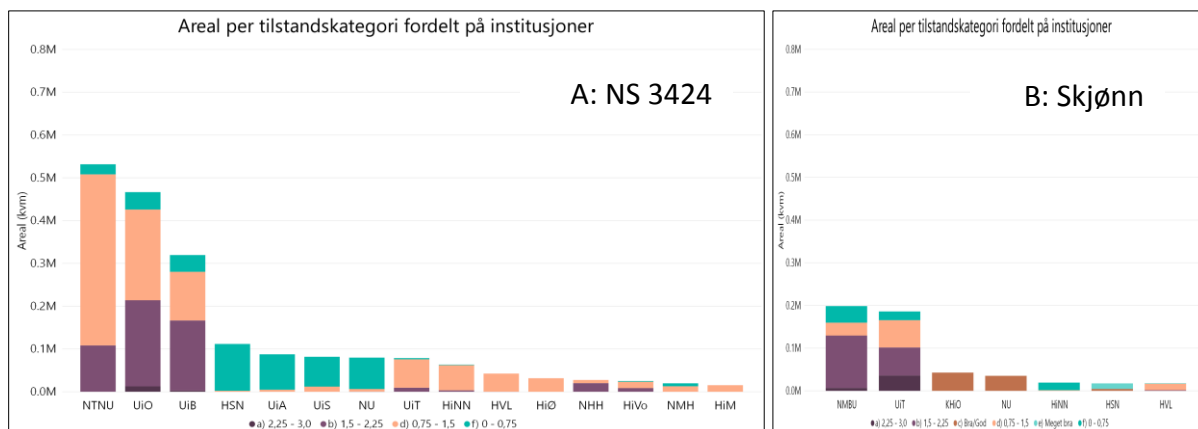
Vi viser fordeling av tilstandsgrader i hver institusjon med fargekoder delt i beslektede «par»:

- Grønn i to valører betyr meget bra (skjønn) eller OK+, med TG 0 – 0,75.
- Brun/oransje betyr at bygningsmassen er bra/god (skjønn) eller ok, med TG 0,75 – 1,5.
- Lilla i to valører betyr at byggene er i svært dårlig / dårlig stand, i spennet TG 1,5 – TG 3.
- Lys grå er ikke tilstandsvurdert (merket: I/T). Her er hovedtyngden Statsbyggforvaltet areal som er i relativt god stand. Det er også noe areal som er leid fra privat sektor.

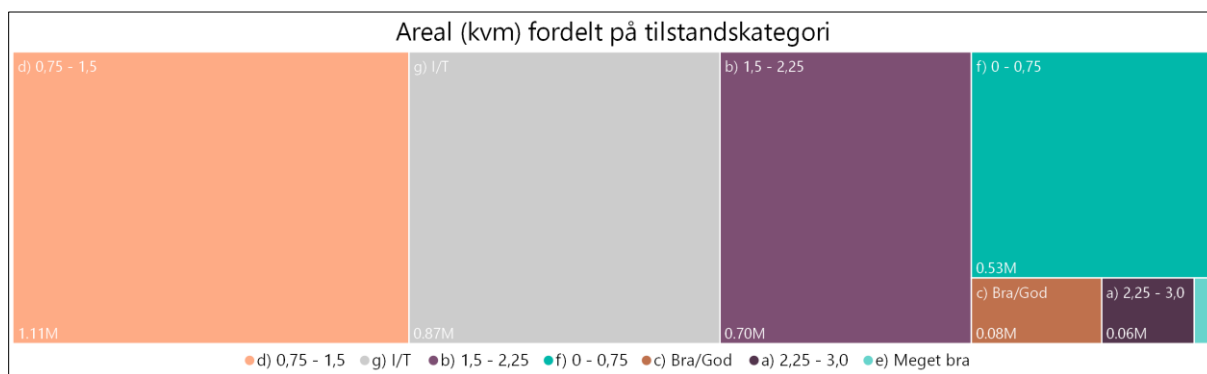
Figur: Areal pr. tilstandskategori fordelt på institusjoner

Vi ser at de fem «gamle» universitetene skiller seg ut med stort areal med dårlig standard. Vi har også sett på fordeling av tilstandsgrad relatert til om tilstandsgraden er formelt satt iht. NS 3424, eller om den er basert på skjønn.

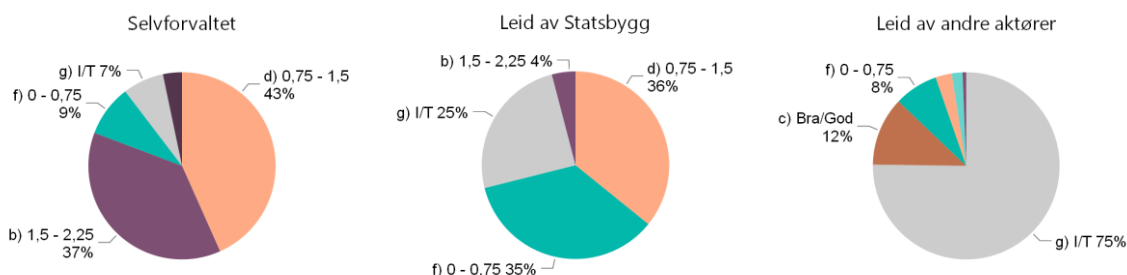
Figur: Areal pr. tilstandskategori og institusjon, fordelt etter vurderingsmetode a) NS 3424, b) skjønn.

Areal fordelt på tilstandskategorier er også vist samlet for hele sektoren:

Figur: UH-sektorens totale areal fordelt på tilstandskategorier.

NB: mørk lilla innebærer er svært dårlig og innebærer at det bør settes inn tiltak straks, mens lilla også har en dårlig tilstandsgrad der tiltak bør iverksettes.

Figurer: Arealet med prosentvis fordeling av tilstandsgrad for ulike forvaltningsregimer;
a) selvforvaltet b) leid av Statsbygg c) leid av andre aktører

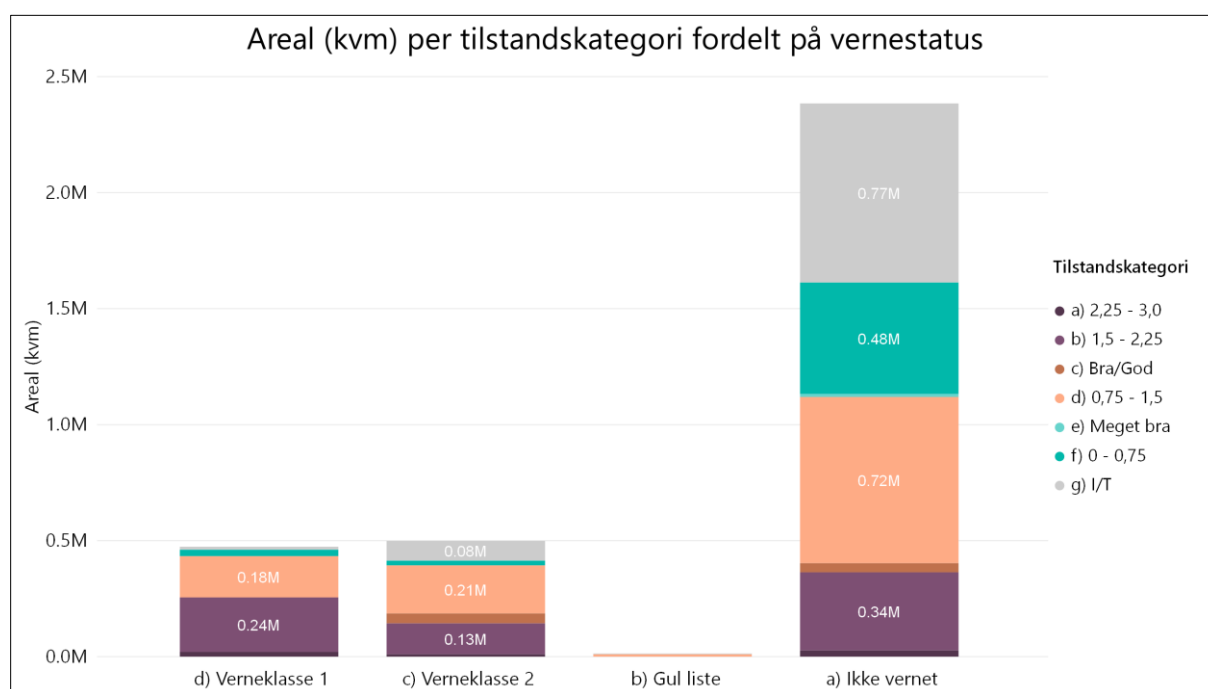
Vi ser at de selvforvaltende institusjonene har store utfordringer knyttet til byggenes tekniske tilstand – og det selvforvaltede arealet utgjør over halvparten av sektorens areal.

4.3.3 Sammenstilling: Vernestatus og tilstandsgrad

Om sammenstilling

Vi har undersøkt hvorvidt det er sammenfall mellom bygg med en gitt vernestatus, og bygg med en gitt tilstandskategori. Vårt grunnlag for å klassifisere vernestatus er direkte knyttet til konkrete bygg, og det samme er den oppgitte tilstandsgraden. Det er derfor mulig å koble disse to klassifiseringene direkte.

Vi har vist dette i figuren under ved å benytte vernestatus som utgangspunkt.

Figur: Areal pr. tilstandskategori fordelt på vernestatus

Vi ser at en relativt høy andel av den vernede bygningsmassen er i kategorier med dårlig standard og der det bør iverksettes tiltak (og for mørk lilla: straks). Det er imidlertid også bygningsmasse uten vernestatus som er i dårlig stand.

5 Vedlegg – og videre bruk av datamaterialet

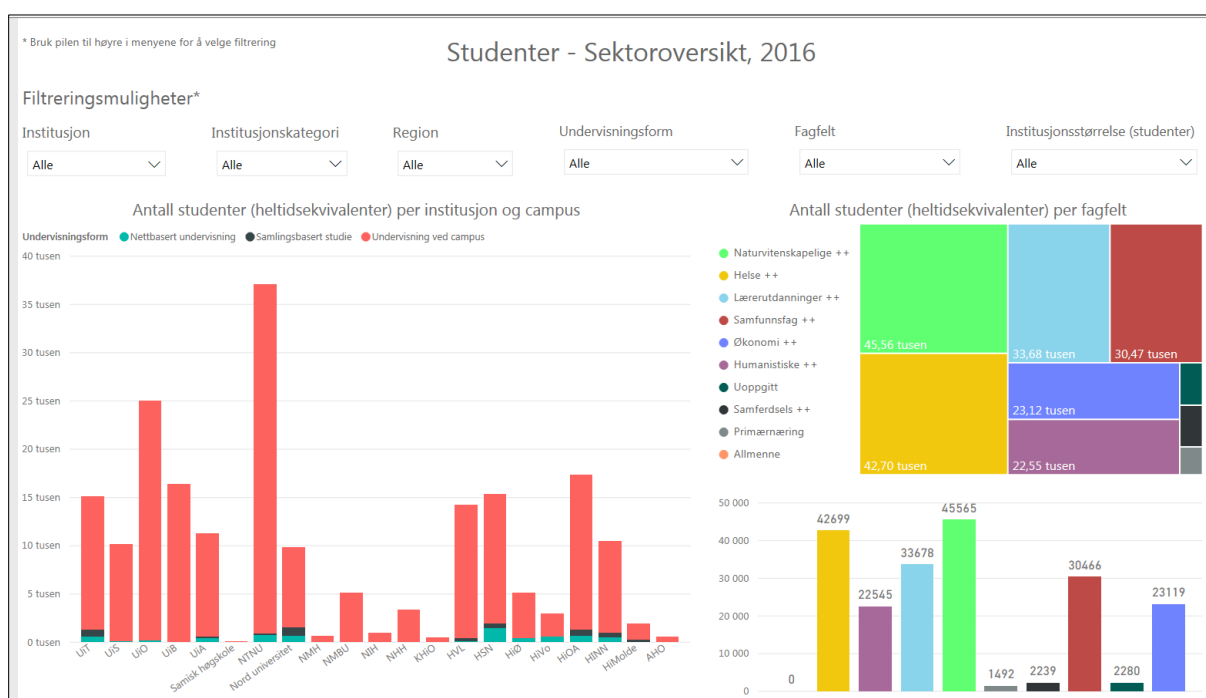
5.1 Om websider som «vedlegg til rapporten»

Det er ikke laget et ordinært vedlegg med all data-informasjonen som er benyttet for å lage disse oversiktene. Informasjonen ligger i websider knyttet opp mot verktøyet PowerBI. PowerBI-URL vil derfor utgjøre det reelle vedlegget til rapporten.

PowerBI gir svært mange muligheter for å ta ut ønsket informasjon på ulike måter, og også for å koble datasettene. I denne rapporten er det kun vist eksempler på grafer som kan tas ut, og det er gitt informasjon om hva disse grafene viser.

Statsbygg har utarbeidet noen «dashbord» for navigering i PowerBI. PowerBI er imidlertid et verktøy som krever egne lisenser, og sannsynligvis også opplæring i bruk. Det anbefales at Kunnskapsdepartementet (KD) kjøper lisenser og skaffer seg relevante kunnskaper om bruken for eget formål.

Inntil videre vil Statsbygg kunne være behjelpelig med å finne egnede grafer dersom KD definerer helt spesifikke behov for gitte formål, innenfor de områder «dashbordene» dekker.

Figur: Skjermdump av et eksempel på et «dashbord» fra PowerBI.

5.2 Interaktivt web-basert kart som «vedlegg til rapporten»

De kartapplikasjonene som er omtalt i kap. 2.3.2 er også vedlegg til denne rapporten.

5.3 Informasjon om hver enkelt institusjon

I alle de grafiske fremstillingene som identifiserer hver enkelt institusjon, vil det være mulig å markere en (eller flere) institusjon(er) med en sterkt avvikende farge. Ved å gjøre dette systematisk for alle parametrene, vil vi kunne få et raskt og samlet bilde av institusjonen relatert til de andre institusjonene.

Foreløpig kan dette bare vises for de temaer som er behandlet i rapport A.

STATSBYGG
ADRESSE P.b. 8106 Dep. N-0032 Oslo
BESØKSADRESSE Erling Skakkes gate 66,
7012 Trondheim

TLF. 815 55 045
NETT statsbygg.no
E-POST
postmottak@statsbygg.no

